

GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TURİZM İŞLETMECİLİĞİ ANA BİLİM DALI

TURİZM İŞLETMECİLİĞİ PROGRAMI

YEŞİL YOL PROJESİNİN TRABZON YAYLALARI ÜZERİNE ETKİLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ömer Faruk EKŞİOĞLU

ŞUBAT – 2020

GÜMÜŞHANE

GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TURİZM İŞLETMECİLİĞİ ANABİLİM DALI

TURİZM İŞLETMECİLİĞİ PROGRAMI

YEŞİL YOL PROJESİNİN TRABZON YAYLALARI ÜZERİNE ETKİLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ömer Faruk EKŞİOĞLU

ŞUBAT - 2020

GÜMÜŞHANE

GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TURİZM İŞLETMECİLİĞİ ANA BİLİM DALI

TURİZM İŞLETMECİLİĞİ PROGRAMI

YEŞİL YOL PROJESİNİN TRABZON YAYLALARI ÜZERİNE ETKİLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ömer Faruk EKŞİOĞLU

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Halil İbrahim ZEYBEK

ŞUBAT - 2020

GÜMÜŞHANE

KABUL VE ONAY

Prof. Dr. Halil İbrahim ZEYBEK danışmanlığında, **Ömer Faruk EKŞİOĞLU** tarafından hazırlanan “**Yeşil Yol Projesinin Trabzon Yaylaları Üzerine Etkileri**” isimli bu çalışma, 28/ 02 /2020 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda **Oy Birliği / Oy Çokluğu** ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından **Yüksek Lisans Tezi** olarak kabul edilmiştir.

.....

Unvanı Adı SOYADI (Başkan)

.....

Unvanı Adı SOYADI (Üye)

.....

Unvanı Adı SOYADI (Üye)

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

/.../....

Unvanı Adı SOYADI

Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Yüksek Lisans Tezi olarak hazırlamış olduğum “Yeşil Yol Projesinin Trabzon Yaylaları Üzerine Etkileri ” isimli bu çalışmanın, tamamen kendi çalışmam olduğunu, her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve alıntı yaptığım tüm çalışmaların kaynakçada yer aldığını taahhüt eder, tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

28 / 02 / 2020

Ömer Faruk EKŞİOĞLU

ÖNSÖZ

1980’li yılların sonlarından itibaren doğal, tarihi ve kültürel çekiciliklerin bulunduğu alanlarla ilgili planlamalarda sürdürülebilir turizm anlayışı hâkim olmaya başlamıştır. Buna paralel olarak gelişen alternatif turizm türlerinden biri olan yayla turizmi önem kazanmış, bu bağlamda çekiciliği artan Doğu Karadeniz Bölümü yaylaları Yeşil Yol projesi kapsamında yeni destinasyon alanları olarak belirlenmiştir. Bu kapsamda Trabzon İl’inde yer alan yaylaların değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Çalışmada Trabzon İl’inde yer alan yaylaların Yeşil yol projesi kapsamında yayla turizm potansiyelinin ortaya çıkarılması amaçlanmaktadır. Araştırma ile Trabzon İl’inde yer alan yaylaların Yeşil Yol projesi ile tanıtımının yapılmasının yanı sıra yapılan yatırımlarla yerel ekonomiye katkı sağlanarak yörenin gelişimine ve alternatif kaynaklar oluşturulmasına yönelik sürdürülebilir turizm anlayışı çerçevesinde turizme kazandırılması da hedeflenmiştir.

Çalışma giriş ile sonuç ve değerlendirme kısımları hariç dört ana bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında araştırma sahasının yeri tanıtılmış, araştırmanın amacı, önemi, materyal ve metot üzerinde durulmuştur. Çalışmanın birinci bölümünde kavramsal çerçeveye yayla ve yaylacılık faaliyetlerinin ne olduğu üzerinde durulmuştur. İkinci bölümde ülkemizdeki yayla ve yaylacılık faaliyetlerinden bahsedilmiştir. Araştırmanın üçüncü bölümünde ise Trabzon İl’inin coğrafi özellikleri ve turizm potansiyeli üzerinde durulmuştur. Dördüncü bölümde asıl olarak tüm doğal, tarihi ve kültürel unsurları ile Trabzon İl’inin yayla turizm potansiyeli ve Yeşil yol projesinin Trabzon yaylaları üzerine etkileri değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Çalışmada tez konusunun belirlenmesinde ve tezin her aşamasında desteğini ve bilgisini esirgemeyen hocam Sayın Prof. Dr. Halil İbrahim ZEYBEK’e değerli katkılarından dolayı teşekkürü bir borç bilirim. Beni yetiştirmede emeği geçen sevgili aileme şükranlarımı sunarım. Bu çalışma 18.R0700.07.01 kodu ile Gümüşhane Üniversitesi BAP desteği almış olup, koordinasyon ekibine ve tezime katkıda bulunan diğer katılımcılara teşekkürlerimi sunarım.

Gümüşhane – 2020

Ömer Faruk EKŞİOĞLU

ÖZET

EKŞİOĞLU, Ömer Faruk. Yeşil Yol Projesinin Trabzon Yaylaları Üzerine Etkileri, Yüksek Lisans Tezi, 2020, (X IV+91)

Türklerde yaylacılık faaliyeti Orta Asya'dan beri devam etmektedir. Bu faaliyet Anadolu'da genel olarak havaların ısınmaya başladığı nisan ayı sonu itibariyle başlamakta, sonbaharın sonlarına kadar devam etmektedir.

Geleneksel anlamda yayla, coğrafi bir terim olarak; daimi yerleşme yerine göre genellikle daha yüksekte bulunan, hayvanlarla birlikte çıkılan, daha çok yaşlı ve çocuk nüfusun iştirak ettiği, oba, çadır gibi basit meskenlerin yer aldığı geçici yerleşme ünitesidir. Geleneksel yaylacılık faaliyetleri hayvan yetiştiriciliğine bağlı olarak çok eski zamanlardan günümüze kadar ekonomik bir faaliyet olarak devam etmektedir. Günümüzde yaylacılık geleneksel anlamı dışında, şekil değiştirerek aynı zamanda bir turizm faaliyetine dönüşmüştür.

Kitle turizminin 1980'li yıllarda artmasıyla birlikte turizm faaliyetlerinin çevreye etkisi konusunda tartışmalar da artmış, gelecek nesillere doğal ve kültürel kaynakların bozulmadan aktarılabilmesi için sürdürülebilirlik kavramı ortaya çıkmıştır. Sürdürülebilir turizm anlayışının sonucunu olarak da alternatif turizm çeşitleri gündeme gelmiştir. Alternatif turizm türlerinden biri olan yayla turizmi son yıllarda gelişmeye başlamış ve artan talep sonucu yayla turizmini desteklemek için bazı projeler gündeme gelmiştir. Ülkemizde bu amaçla yaylaların turizm potansiyelinden faydalanmayı artırmak için hazırlanan projelerden biri de “Yeşil Yol Projesi” dir. Bu projenin ilk kez resmi bir yayında zikredilmesi “Yayla Turizmi Gelişim Koridoru” adı altında, 2007 tarihli Türkiye Turizm Stratejisi Eylem Planı (2007-2023) adlı rapora dayanmaktadır. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından belirlenen 26 yayla turizm merkezinden 24'ü Karadeniz Bölgesi'nde yer almaktadır. Bu yayla turizm merkezlerinden 7 yayla merkeziyle Ordu ilk sırada yer alırken, çalışmaya konu olan Trabzon ili 6 merkez ile ikinci sıradadır.

Yeşil Yol Projesi, 2012 yılında kurulan Doğu Karadeniz Projesi Bölge Kalkınma İdaresi (DOKAP) tarafından yürütülen bir projedir. Proje ile Samsun'dan başlayarak

Artvin'e kadar uzanan bu iller arasındaki yayların birbiri ile bağlantılarını sağlayarak daha kolay ulaşılmasını amaçlanmaktadır. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından Yayla Turizm Gelişim Koridorunun kavramsal bir koridor olduğu, bu kavramsal koridor ile Doğu Karadeniz'de yayla ve vadilerde yapılacak olan turistik faaliyetlerin belli bir turizm anlayışı (alternatif, agro, doğa vs.) ile geliştirileceği ifade edilmektedir. Konu ile ilgili kavramsal harita, koridorun Samsun-Hopa arasında geniş bir araziye güneyden birbirine bağladığını göstermektedir.

Yeşil yol g zerg hi; Samsun, Ordu, Giresun, Trabzon, Rize, Artvin, Bayburt ve Gümüşhane illerini kapsamaktadır.

Bu  alışma, Yeşil Yol Projesinin Trabzon yaylaları üzerine etkilerini belirlemek amacıyla hazırlanmıştır.

Konuya literatür taraması yapılarak başlanmış, arazi çalışmaları ve gözlemleri gerçekleştirilmiştir. Arazide veri derleme sırasında seçilmiş konularla ilgili yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinden faydalanılmıştır. Dağılış haritalarının hazırlanmasında Coğrafi Bilgi Sistemleri tekniklerinden yararlanılmıştır.

Trabzon, yayla turizm potansiyeli yüksek olan bir ildir. Nitekim, doğal güzellikleri, kültürel değerleri doğru değerlendirilebilirse ve tespit edilen sorunlar olan işletilen tesis sayısının az olması, gerçekleştirilen faaliyetlerin sınırlı ölçülerde kalması, çirkin yapılaşma, hava, su ve toprak kirliliği, bilgi, personel ve tanıtım yetersizliği gibi problemlerin Yeşilyol projesi kapsamında yapılacak çalışma ve planlamalarla çözüldüğü takdirde  lin tanıtımına ve bölge ekonomisine olumlu katkılar sağlayacaktır. Ayrıca, doğal ve kültürel kaynaklar korunacak ve yerel halk için yeni istihdam alanlarının a ılmasına zemin hazırlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Doğal  evre, Sürdürülebilir Turizm, Trabzon, Yayla, Yeşil Yol.

ABSTRACT

EKŞİOĞLU Ömer Faruk, The Effects of the Green Road Project on the Plateaus of Trabzon, Master Thesis, 2020, (X IV+91)

Transhumance activity in Turks has been continuing since Central Asia. This activity starts in late April, when the weather starts to warm up in Anatolia, and continues until late autumn.

As a plateau in the traditional sense, as a geographical term; It is a temporary settlement unit, which is generally higher than the permanent settlement, with animals, with the participation of more elderly and child populations, and simple dwellings such as oba and tents. Traditional transhumance activities have been continuing as an economic activity from ancient times until today due to animal husbandry. Today, transhumance has become a tourism activity by changing its shape, apart from its traditional meaning.

With the increase in mass tourism in the 1980s, discussions on the impact of tourism activities on the environment have increased, and the concept of sustainability has emerged in order to transfer natural and cultural resources to future generations without spoiling. Alternative tourism types have been brought to the agenda as a result of the sustainable tourism approach. Highland tourism, which is one of the alternative tourism types, has started to develop in recent years and some projects have been brought up to support the highland tourism as a result of increasing demand. For this purpose, one of the projects prepared to increase the utilization of the tourism potential of the highlands in our country is the "Green Road Project". Mention the first time an official publication of the project "Plateau Tourism Development Corridor" under the name of 2007, Turkey's Tourism Strategy and Action Plan (2007-2023) is based on a report says. 24 of the 26 plateau tourism centers determined by the Ministry of Culture and Tourism are located in the Black Sea Region. While Ordu is in the first place with 7 highland centers among these highland tourism centers, Trabzon province, which is the subject of the study, is in the second place with 6 centers.

The Green Road Project, which was established in 2012, is a project carried out by the Eastern Black Sea Project Regional Development Administration (DOKAP). With the project, it is aimed to reach the springs between these provinces starting from

Samsun to Artvin and reaching each other more easily. It is stated by the Ministry of Culture and Tourism that the Plateau Tourism Development Corridor is a conceptual corridor, and with this conceptual corridor, touristic activities in the plateaus and valleys in the Eastern Black Sea Region will be developed with a certain understanding of tourism (alternative, agro, nature, etc.). The conceptual map on the subject shows that the corridor connects a wide area between Samsun and Hopa from the south. Green road route; It covers Samsun, Ordu, Giresun, Trabzon, Rize, Artvin, Bayburt and Gümüşhane provinces.

This study was prepared to determine the effects of the Green Road Project on the Trabzon plateaus. The subject was started by scanning the literature, field studies and observations were carried out. Semi-structured interview technique was used on selected topics during data collection in the field. Geographical Information Systems techniques were used in the preparation of distribution maps.

Trabzon is a province with high tourism potential. As a matter of fact, if the natural beauties and cultural values can be evaluated correctly and the number of operated facilities, which are the identified problems, the number of operated facilities, the activities carried out to a limited extent, unsightly construction, air, water and soil pollution, lack of information, personnel and publicity will be carried out within the scope of the Greenfield project and If solved with the plans, it will contribute positively to the promotion of the province and the economy of the region. In addition, natural and cultural resources will be protected and will prepare the ground for new employment areas for local people.

Keywords: Natural Environment, Sustainable Tourism, Trabzon, Highland, Green Road.

İÇİNDEKİLER

DIŞ KAPAK

İÇ KAPAK

KABUL VE ONAY.....	III
BİLDİRİM.....	IV
ÖNSÖZ.....	V
ÖZET.....	VI
ABSTRACT	VIII
İÇİNDEKİLER.....	X
TABLolar LİSTESİ.....	XII
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	XIII
KISALTMALAR LİSTESİ.....	XIV

GİRİŞ.....	1
-------------------	----------

A.1. Araştırma Sahasının Yeri	2
A.2. Araştırmanın Amacı	3
A.3. Araştırmanın Önemi.....	3
A.4. Materyal ve Metot	4

BİRİNCİ BÖLÜM

1.KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	7-19
1.1. Yayla ve Yaylacılık.....	6
1.2. Sürdürülebilir Turizm ve Yaylacılık	11
1.3. Yeşil Yol Projesi	15

İKİNCİ BÖLÜM

2. TÜRKİYE’DE YAYLALAR VE YAYLACILIK.....	20-24
--	--------------

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. TRABZON İLİNİN COĞRAFI ÖZELLİKLERİ VE TURİZM POTANSİYELİ.....	25-33
---	--------------

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. TRABZON YAYLALARI VE YEŞİL YOL PROJESİNİN TRABZON YAYLALARI ÜZERİNE ETKİLERİ.....	34-76
4.1. Trabzon Yaylaları.....	34
4.1.2. Hıdırnebi Yaylası ve Hıdırnebi Yayla Kent 1 TM.....	37
4.1.3. Kadıralak Yaylası.....	39
4.1.4. Karadağ Yaylası TM	40
4.1.5. Kayabaşı Yaylası TP (tat parkı).	41
4.1.6. Limonsuyu Yaylası	44
4.1.7. Lişer Yaylası	46
4.1.8. Pazarcık Yaylası TM.....	47
4.1.9. Sis Dağı TM	49
4.1.10. Sultan Murat Yaylası ve Sultan Murat Şehitliği	51
4.1.11.Şolma Yaylası	54
4.1.12.Uzungöl TM	56
4.1.13.Yeşilyurt Yılantaş Yaylası TM (Turizm Merkezi).....	58
4.1.14.Yeşil Yol Projesinde Kapsamında Yeralan Diğer Yaylalar.....	58
4.2. Yeşil Yol Projesinin Trabzon Yaylaları Üzerine Etkileri.....	59
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....	77
KAYNAKÇA	85
ÖZGEÇMİŞ.....	91

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Trabzon Meteoroloji İstasyonu Yıllık Sıcaklık Sıcaklık Değerleri (C°).....	26
Tablo 2. Trabzon Yıllara Göre Nüfus Miktarı	27
Tablo 3. 2010-2018 Yılları Arası Trabzon’da Yıllık Nüfus Artış Hızı.	28
Tablo 4. Trabzon’da Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemine Göre Cinsiyete Göre Nüfus Verileri.	28
Tablo 5. Trabzon İlinde Tarım Alanları Ve Tarım Üretiminin Dağılışı (2018).....	29
Tablo 6. Trabzon İli Arkeolojik ve Doğal Sit Alanları.	31
Tablo 7.Trabzon İli Belediye Belgeli Konaklama Tesislerinde Tesise Geliş ve Geceleme Sayıları.	32
Tablo 8. 2013 Yılı Trabzon İli Yeşil Yol Projesi Kapsamında Yapılan Çalışmalar.....	60
Tablo 9. 2014 Yılı Trabzon İli Yeşil Yol Projesi Kapsamında Yapılan Çalışmalar.....	61
Tablo 10. 2015 Yılı Trabzon İli Yeşil Yol Projesi Kapsamında Yapılan Çalışmalar.....	62
Tablo 11. 2016 Yılı Trabzon İli Yeşil Yol Projesi Kapsamında Yapılan Çalışmalar.....	63
Tablo 12. 2017 Yılı Trabzon İli Yeşil Yol Projesi Kapsamında Yapılan Çalışmalar.....	64
Tablo 13. Trabzon Kontrol Kesim Numaraları Listesi.	65
Tablo 14. Trabzon Önceliklere Göre Yol Kaplama Cinsi Listesi	69

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Lokasyon Haritası	2
Şekil 2. Yeşil Yol Projesinde Yeralan Trabzon Turizm Merkezleri Ve Yaylaları.	36
Şekil 3. Hıdırnebi Yaylası.....	38
Şekil 4. Hıdırnebi Yayla Kent 1.....	38
Şekil 5. Kadıralak Yaylası	39
Şekil 6. Karadağ Yaylası Turizm Merkez.....	40
Şekil 7. Kayabaşı Yaylası Tabiat Parkı.....	42
Şekil 8. Kayabaşı Yaylakent	43
Şekil 9. Kayabaşı Yaylasındaki DOKAP Bilgilendirme Levhası.....	43
Şekil 10. Limon Suyu Yaylası.	44
Şekil 11. Limonsuyu Kardelen Otel.....	45
Şekil 12. Lişer Yaylası-Maçka Yol Ayrımı	47
Şekil 13. Yeşil Yol Projesi Kapsamında Yapılan Pazarcıkta Yapılan Yol Çalışması Levhası.	48
Şekil 14. Pazarcık Yaylası TM.	49
Şekil 15. Sis Dağı TM	50
Şekil 16. Sultan Murat Yaylasından Bir Görünüm	51
Şekil 17. Sultan Murat Yaylası Taşkın Otel	52
Şekil 18. Dördüncü Murat Tarafından Okunan Hutbe Taşı	53
Şekil 19. Şolma Yaylası	55
Şekil 20. Uzungöl	56
Şekil 21. Karester Yaylası	57

KISALTMALAR

DOKA: Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı

DOKAP: Doğu Karadeniz Projesi

DOKAP BKİ: Doğu Karadeniz Projesi Bölge Kalkınma İdaresi

DOKAP BKİB: Doğu Karadeniz Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı

KGM: Karayolları Genel Müdürlüğü

OKA: Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı

KUDAKA: Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı

TP : Tabiat Parkı

TM: Turizm Merkezi

A.GİRİŞ

Doğu Karadeniz, başta topografik ve iklimatik özellikleri olmak üzere coğrafi özellikleri gereği Türkiye’de yaylacılığın yüzyıllardır yapıldığı bölümümüzdür. Aynı nedenle bu bölümümüzde bulunan yayla sayısı da çok fazladır. Geleneksel yaylacılık faaliyetleri dışında, turizme açılan ilk yaylalar da bu bölümümüzde yer almaktadır.

Yeşil Yol Projesi ile Türkiye Turizm 2023 stratejisinden hareketle Orta ve Doğu Karadeniz Bölümlerinde bulunan Samsun, Tokat, Ordu, Giresun, Trabzon, Gümüşhane, Bayburt, Rize ve Artvin illerindeki turizm merkezlerinin birbirine bağlanması amaçlanmaktadır.

Doğu Karadeniz Projesi (DOKAP) Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığınca sürdürülen Yeşil Yol Projesi, yaylaların ve turizm merkezlerinin sahile inmeden, dağlık alanda bağlantısını sağlayacak bir projedir. Sadece yol çalışmasından ibaret olmayan projede, yolun geçtiği bölgelerde konaklama tesisleri, dış cephe çalışmaları, rekreasyon alanları gibi unsurlar da desteklenmektedir. Proje aynı zamanda sadece doğada yeni bir yol açma çalışması değil, var olan yolların iyileştirilmesinden ibaret bir projedir.

Proje kapsamında iyileştirilmesi planlanan ana güzergâh yaklaşık 2.645 km’dir. Ancak bu güzergâhın 1.024 km’lik kısmı hâlihazırda Karayolları Genel Müdürlüğü sınırlarında yer alan yollardan oluşmaktadır (DOKAP, 2018).

Kalan 1.621 km güzergahta 436 km yol bakım ve onarım, 99 km beton kaplama, 177 kilometre stabilize kaplama, 18 kilometre parke kaplama, 285 km asfalt kaplama olmak üzere 1.016 km yol iyileştirme ve 14 köprü yapım çalışmaları tamamlanmıştır. Yeşil Yol güzergâhı toplamda 4.000 km olup, 1.600 km’lik ana güzergâhta gerekli iyileştirme çalışmaları yapılmıştır (DOKAP, 2018).

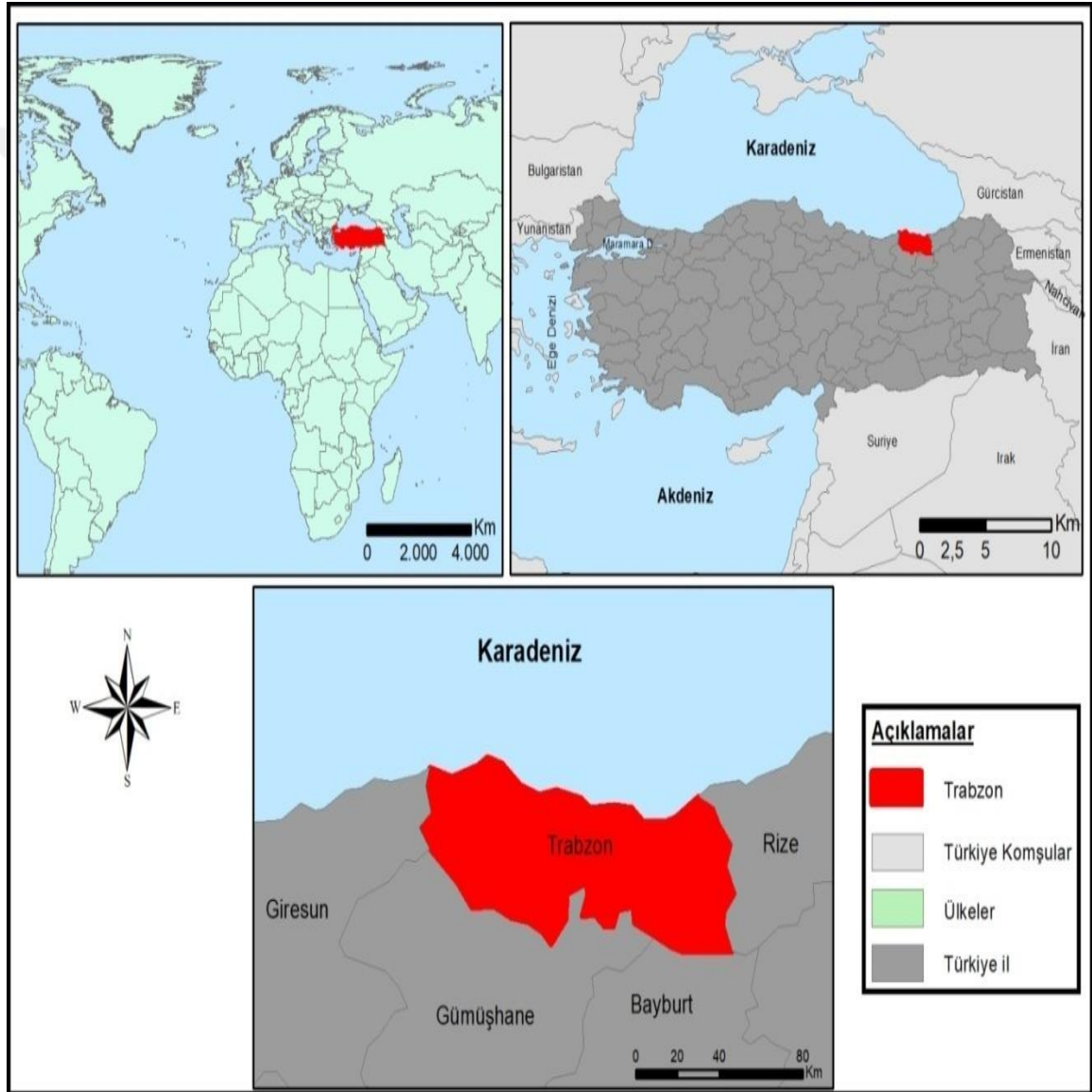
Turizm merkezlerine ulaşım ortalama 4 saat ile sağlanırken, Yeşil Yol ile tahmini 1 saate inmesi beklenmektedir. Çalışmalar, genellikle bahar aylarında başlayıp kış mevsime kadar devam etmektedir.

DOKAP' ın yeni eylem planında Yeşil Yol projesinin devamının sağlanması planlanmaktadır. "DOKAP 2023 hedefleri doğrultusunda, projenin bitirilip bölgeye önemli turizm merkezleri kazandırmış olmayı hedeflemektedir (DOKAP, 2018)

A. 1. Araştırma Sahasının Yeri

Trabzon, Karadeniz Bölgesinin Doğu Karadeniz Bölümünde yer alan bir ildir. Trabzon, doğudan Rize, batıdan Giresun, güneyden ise Gümüşhane ve Bayburt illeriyle çevrili bulunmaktadır (Şekil 1.). İlin kuzeyi ise Karadeniz ile sınırlandırılmıştır. $38^{\circ} 30' - 40^{\circ} 30'$ doğu meridyenleri ile $40^{\circ} 30' - 41^{\circ} 30'$ kuzey paralelleri arasında yer alan Trabzon ilinin yüz ölçümü 4.664 km^2 dir.

Şekil 1. Lokasyon Haritası

A. 2. Araştırmanın Amacı

Trabzon ili yayla turizmi bakımından ülkemizin zengin yörelerinden biri durumundadır. İldeki bu potansiyeli ortaya çıkarmak için DOKAP öncülüğünde gerçekleştirilen proje kapsamında yaylalar birbirine bağlanarak, bir yayla turizm koridoru oluşturulması amaçlanmıştır. Yeşil Yol Projesi ile Trabzon yaylalarına ulaşım daha da kolaylaşacaktır. Fakat gerek mevcut yolların yapımı aşamasında gerekse de kolay ulaşılabilirlik sayesinde artan ziyaretçi sayısının oluşturacağı baskıların çevresel etkilerinin iyi planlanması gerekmektedir. Bu çalışmanın amacı Yeşil Yol Projesinin Trabzon yayları üzerine etkilerini belirlemektir.

A. 3. Araştırmanın Önemi

Trabzon, genel anlamda turizm potansiyeli yüksek, fakat turizm türlerinin birçoğundan henüz yeterince faydalanamayan illerimizden biridir. Nitekim ilin henüz yeterince değerlendirilemeyen turizm türlerinden birini de yayla turizmi oluşturmaktadır. İlin yayla turizmine konu olacak çok sayıda güzel yaylası bulunmakta olup, bu bakımdan Trabzon ülkemizin en zengin illerinden biridir. Bu çalışma ile Trabzon ilinin yayla turizm potansiyeli ortaya konulacak ve Yeşil Yol Projesinin ildeki yaylalar üzerine olumlu veya olumsuz etkileri belirlenmeye çalışılacaktır. Böylece elde edilecek bilimsel veriler konu ile ilgili planlama ve yatırımlara ışık tutacaktır. Ayrıca ilde tam anlamıyla yapılmış yayla turizm potansiyeli ve Yeşil Yol Projesi ile ilgili il bazında kayda değer bir çalışmanın yapılmamış olması, bu çalışmanın önemini artırmaktadır.

Literatürde belirtilenlerden farklı olarak uygulanacak olan CBS teknikleri ile hazırlanmış haritalar Trabzon İlinin yayla turizm potansiyelinin değerlendirilmesine katkı sunacaktır. Bir bütün halinde düşünüldüğünde ise, Yeşil Yol Projesinin Trabzon ili yaylaları üzerine etkilerinin belirlenmesi ile sürdürülebilir turizm yaklaşımı çerçevesinde buralardan yararlanmak mümkün olabilecektir. Ayrıca çalışma ile elde edilen veriler Trabzon turizmine ve ekonomisine nasıl katkıda bulunacağını ortaya koymuş olmaktadır.

A. 4. Materyal ve Metot

“Yeşil Yol Projesinin Trabzon Yayları Üzerine Etkileri” konulu bu çalışmanın giriş bölümünde araştırma sahasının yeri, çalışmanın amacı ve önemi tespit edilmeye çalışılmıştır. Daha sonra yayla ve yaylacılık faaliyetleri üzerinde durulmuştur. Nihayet Trabzon ilinin turizm potansiyelini ortaya koyan coğrafi özellikleri kısaca değerlendirilmiş, bir bütün halinde Trabzon ili yaylalarının Yeşil Yol Projesinden nasıl etkilendiğinin ortaya konulmasına çalışılmıştır.

Çalışmayla ilgili verilere arazi çalışmaları ve bu çalışmalar esnasında yapılan yerinde gözlemler ve bu gözlemler sonucu çekilen fotoğraf, video kayıtları, yarı yapılandırılmış görüşmeler ile elde edilen bilgiler arazide toplanan verileri oluşturmaktadır.

Tez çalışması üç aşama halinde gerçekleşmiştir. Öncelikle, Trabzon ve yaylaları ile ilgili ulaşılabilen tüm yayınların incelenmesi gerçekleştirilmiştir.

İkinci olarak, Yeşil Yol Projesi’nin Trabzon yaylaları üzerine etkisinin tespiti için arazi çalışmaları yapılmıştır.

Çalışma alanında yer alan Yeşil Yol Projesinin Trabzon İlini kapsayan Akçaabat Karadağ TM, Araklı Pazarcık Yaylası TM, Araklı TM, Araklı Yeşilyurt Yılandaş Yaylası TM, Sis Dağı TM, Maçka Şolma TM, Tonya Armutlu, Gümüşhane-Trabzon sınırında yer alan ama idari olarak Kürtün’e bağlı Erikbeli Yaylası TM. doğrudan ziyaret edilmiş ve incelenmiştir.

Arazi çalışmaları sırasında gerçekleştirilen nitel araştırma tekniklerinden biri olan yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile 13 katılımcıya ulaşılmış ve görüşmeler sonucunda elde edilen bulgular teze ışık tutmuştur. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği nitel araştırma yöntemleri içerisinde en güvenilir tekniklerden biri durumundadır. Bunu sağlayan temel etken katılımcıyla bire bir yapılan görüşme olması ve kaynağa direk ulaşarak veri elde edilebilmesidir. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinin diğer bir özelliği soruların ya daha önceden hazırlanmış ya da o anda sorulmuş olmasıdır. İkincil kaynak kullanılırken yaşanan güvenirlik sıkıntısı ortadan kalkarak birincil kaynaklardan veri elde edilmiştir.

Tez de kullanılan yarı yapılandırılmış görüşme tekniği bir nitel araştırma yöntemidir. Nitel araştırmalar Sosyal Bilimler de en çok kullanılan yöntemlerden

biridir. Nitel analizler sosyal olaylar ve olguların nasıl ve ne şekilde gerçekleştiğini anlamamızı sağlayan tekniklerdir. Nitel araştırmalarda amaç ölçmekten çok, değişkenlerin derinlemesine incelenmesidir. Nitel araştırma yöntemlerinden biri olan içerik analizi tezde kullanılmıştır. İçerik analizinin özellikleri; nesnellik, sistemlilik, genellik, geçerlilik ve güvenilirlik, sayısallaştırmadan oluşmaktadır. İçerik analizi araştırmalarında öncelikle araştırılacak sorunun belirlenmesi ve tanımlanması daha sonrasında kategorilerin tanımlanması ve net ilkelere dayanarak belirlenmesiyle kategorilere ayırma işleminden oluşmaktadır. Kavramlardan çıkarımlar elde etmek için kodlama çalışmaları yapılmaktadır. Tezde veri toplama yöntemi olarak yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinden faydalanılmış, elde edilen bilgiler kodlama yöntemiyle incelenmiş, bilgiler anlamlı olacak şekilde bölümlere ayrılmıştır. Bu kapsamda kodlama yapılırken daha önceden belirlenmiş kavramlar göz önüne alınmış, veriler ışığında kavramlara göre genel bir çerçeve oluşturulmuştur.

Görüşmelerde veri toplama adına katılımcıların görüşlerinin aktarımında isim kullanmak yerine kodlama yönteminden yararlanılmıştır. Bu bağlamda katılımcılar; A1, A2, A3, A4, A5, A6, A7, A8, A9, A10, A11, A12, A13 şeklinde kodlanmıştır. Katılımcıların yaş aralığı 24 ila 73 arasında değişmektedir.

Katılımcılar değişik meslek gruplarında yer almaktadır. Buna göre: DOKAP Başkanı, resepsiyonist, yayla kent işletmecisi, dinlenme tesisi işletmecisi, emekli öğretmen, esnaf, bal üreticisi, dernek başkanı, pestil-köme satıcısı, otel müdürü, yayla sakini, imam, yayla pazarında pazarcılık yapan katılımcılarla görüşülmüştür. Katılımcılar cinsiyete göre ikisi bayan on biri erkek katılımcıdan oluşmaktadır. Katılımcılara yöneltilen sorular:

A1 kodlu katılımcıya, Yeşil Yol projesi nedir ve niçin başladı? Projenin amaçları nelerdir? Proje ne zaman ve nasıl başladı ne zaman tamamlanacak? Projede değişiklikler oldu mu, olduysa sebepleri nelerdir? Proje gerçekten amacına ulaşabilecek mi? Projenin bölge ekonomisine katkısı nedir? Yeşil Yol projesi hangi kuruluşlarca desteklenmektedir? Proje tamamlandıktan sonra herhangi bir denetim mekanizmasıyla denetlenecek mi? Sürdürülebilirliği nasıl sağlanacak?

A2-A3 kodlu katılımcılara, Kayabaşı yayla kentin özellikleri nelerdir? Yeşil Yol projesi nedir, yaylaya katkıları var mı?

A4 kodlu katılımcıya, Limonsuyu Yaylası Kardelen Otel kapasitesi ve işletmenin sorunları nelerdir?

A5-A6 kodlu katılımcılara, Pazarcık yaylasının özellikleri nelerdir? Yeşil Yol projesi nedir, yaylaya ve bölgeye katkıları var mı?

A7-A8 kodlu katılımcılara, Sis Dağı yaylasının sorunları ve Yeşil Yol projesinin yaylaya kazandırdıkları ve kazandıracakları nelerdir?

A9-A10 kodlu katılımcılara, Sultan Murat yaylası ile Taşkın Otel’de işletme sorunları, yaylanın genel sorunları ve Yeşil Yol projesi hakkında,

S2nedir? Projenin yaylalar üzerine etkileri neler olacaktır?

A13 kodlu katılımcıya, Uzungöl Karester yaylasının özellikleri nelerdir? Yeşil Yol projesi nedir? Projenin yaylalara ne gibi etkileri olacaktır? soruları yöneltilmiştir. Katılımcıların cevapları görüşmeciler ile nerede görüşüldüyse o başlık altında ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

Katılımcılarla yapılan görüşmeler farklı tarihlerde gerçekleşmiş olup yoğunlukla 2018 yılı Ağustos ayı içerisinde gerçekleşmiştir.

Nihayet üçüncü aşamada ise CBS teknikleriyle Trabzon İli’ne bağlı Yeşil Yol kapsamındaki yaylaların dağılışı haritaları hazırlanmış ve literatür taraması ile arazi çalışmaları sonucu toplanan tüm bu veriler derlenerek tez yazım aşamasının gerçekleşmesinden oluşmaktadır.

Çalışmaya konu olan Yeşil Yol projesinin Trabzon yaylalarına etkisi üzerine daha önce yapılmış bir çalışma olmadığı için bundan sonra bu konuyla ilgili yapılacak çalışmalara ışık tutacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1.KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Yayla ve Yaylacılık

Ülkemizde geçmişten günümüze geleneksel anlamda sürdürülen yaylacılık faaliyetlerine son dönemde rekreatif amaçlı ziyaret ve konaklamalar da eklenmiştir.

Geleneksel olarak yayla yazları hayvanların otlatıldığı, köyün dışında ama idari bakımdan köye bağlı olan, mevsimlik oturulan konutların da bulunduğu yerleşme üniteleri olarak ifade edilmektedir.

Yayla eski Türkçe’de yaz mevsimi anlamına gelen *yay* kökü ile hayvanları açıkta dağınık otlatmak anlamını ifade eden *yaymak* kavramlarından türemiştir. Eski Türklerde yazın barınılan yere *yaylak* adı verilmekteydi. Zamanla bu kelimenin anlamı ve kapsamı değişmiş ve *yayla* halini almıştır (Alagöz, 1941: 150).

Bir başka tanımla 1858 (1274) tarihli arazi kanunnamesinde yaylak ya da yayla; bir veya birkaç köy veya kasaba halkının hayvanlarıyla birlikte çıkıp yazı geçirmek ve hayvanları otlatmak üzere tahsis edilmiş yüksek yerlerdir şeklinde ifade edilmektedir (Sözer, 1972: 51).

Bu tanımlardan anlaşılacağı üzere yayla, yazın çıkılıp oturulan, genellikle dağlık alanlardaki geçici yerleşmeler anlamına gelir. Yani yaylalar insanların yazın dinlenmek, eğlenmek, hayvanlarını otlatmak amacıyla çıktıkları orman alanları içerisinde veya orman sınırı üstünde kurulmuş geçici yerleşmelerdir. Böylece kullanım şekillerine göre yaylalar sadece hayvancılık amacıyla yapılan ya da tatil ve dinlenme amacıyla kullanılan ya da hem tatil hem hayvancılık amacıyla kullanılan yaylalar olmak üzere üç grupta toplanabilir. Yaylacılığın temel fonksiyonları ise devamlı yerleşmelerdeki bir kısım ailelerin, ekonomik faaliyet bölgesi uzantısı olup, buralarda hayvan otlatmak, tarım yapmak ve hayvan ürünleri üretmek gibi ekonomik faaliyetler yapılır. Yaylalar

dinlenmek için çıkılan yazlık sayfiye yerleri yani dönemlik rekreasyon amaçlı faaliyetlerin yapıldığı alanlar durumuna da gelmişlerdir. Ayrıca yaylalar köylü ailelerin devamlı yaşama bölgesi dışında kalmalarına rağmen, onların ortaklaşa mülkiyetinde veya hazineye ait olan yaylalar, sosyal ve ekonomik bağlarla köye bağlı, köy ekonomisinin tamamlayıcısı durumundaki ekonomik faaliyet bölgeleridir. Bu anlamda yayla alanlarının, gerçekte kır nüfusunun ekonomik ağırlığının büyük yükünü taşıyan yerler oldukları söylenebilir (Doğanay, 1997: 273-274).

Yaylalar, ülkemizin değişik yerlerinde farklı amaçlarla kullanılan yine de ortak özellikler taşıyan yazlık geçici yerleşme alanlarıdır. Yine yaylalar, yaz aylarında belli sürelerde hayvan otlatmak, ziraat yapmak ayrıca günümüzde sıcak ve kalabalıktan kaçmak isteyenlerin uğrak yeri olan orman alanları içerisinde veya orman üstündeki alpin kat kuşağında kurulmuş yerleşme tipleridir.

Yaylacılık faaliyetlerinde özellikle Türkiye’de kırsal yerleşmelerin şekillenmesinde, beşeri ve ekonomik faaliyetlerde topoğrafik şartlar ve iklim önemli ölçüde rol oynamaktadır. Ülkemizin yarısından fazlasının yükseltisi 1.000 metrenin üzerindedir. Dağlık alanlarda belli yükseltilerden sonra daimi yerleşmeler ortadan kalkmakta, bölgeden bölgeye ve yöreden yöreye bulunuş yeri, adı, fonksiyonları değişebilen geçici yerleşmeler dağılışı göstermektedir. Bu bağlamda yerleşmelerin dağılımında yükselti etkili olmakta, birbirinden kısa mesafelerle ayrılmış bulunan yüksek kesimlerdeki düzlük alanlarda yaylacılar beşeri ve ekonomik faaliyetlerde bulunmaktadır.

Ülkemizde yükselti ve eğimin kısa mesafelerde değişmesi sonucu iklimin farklılık göstermesi ve dolayısıyla bitki örtüsünün farklılaşmasına neden olmaktadır. Bu durum step alanlarında temeli hayvancılığa dayanan ekonomik faaliyetler yaylacılığa ortam hazırlamıştır (Emiroğlu, 1977: 24).

Yayla Hukuku Mera Kanununa göre düzenlenmiş olup yaylaklar ve kışlaklar hukuki bakımdan aynı özellikteki topraklardır. Yaylak ve kışlakların kiralanması; ot ve su durumu, yaylaların genişliği gibi kriterleri muhtar ve ihtiyar heyeti tarafından yapılır. Mera Kanununa göre yerel halkın rızasıyla yaylak ve kışlaklarda ziraat ve hayvancılık yapılabileceğini kabul etmektedir.

Türkiye’deki yaylacılık faaliyetlerini birkaç farklı alanda değerlendirmek mümkündür. Bunlar Subaşı, (2004: 3) göre göçebe hayvancılıkla geçimlerini sürdüren

köy topluluklarının yaylacılık faaliyetleri, eski günlerin hatırlanması açısından yılın belirli bir zamanında yaylaya çıkma, yayla şenlikleri biçiminde sürdürülen faaliyetler, çevre sorunlarıyla boğuşan, kentlerden belirli bir süre de olsa uzaklaşma, temiz bir doğayla kucaklaşmak için sportif amaçlar ve buna bağlı olarak gerçekleştirilen yayla turizmi faaliyetleri, olarak gerçekleştirilmektedir.

Aynı zamanda yaylacılık; halk takvimi ve meteorolojisinden, halk ekonomisinden, halk veterinerliğinden, halk tıbbına, beslenme ve halk mutfağından, halk hukukuna kadar geniş bir geleneksel kültür yapısını bünyesinde barındırır. Yılın üç dört ayını tüm yaşam faaliyetleriyle birlikte yaylada geçiren topluluğun oluşturduğu kültürel yapının bu zenginlikte olması doğaldır (Subaşı, 2004: 3).

Ülkemiz de yaylacılık faaliyetlerinin en çok yapıldığı alanlar Karadeniz ve Akdeniz kuşağı başta olmak üzere Ege, Doğu Anadolu ve İç Anadolu bölgelerinde görülmektedir.

Karadeniz Bölgesinde yayla yerleşmelerinin bir kısmı ormanlık alanlar içinde, diğer bir bölümü alpin çayırların yaygın olduğu 2000 m'nin üzerindeki yüksek platolarda yoğunlaşmıştır. Yaylaların yüksek kesimlerde bulunması, bu faaliyetin dikey olarak ve çoğu zaman kademeli bir faaliyet olmasına sebep olmuştur. Karadeniz Bölgesi'nin Doğu Karadeniz Bölümü'nde kıyı dağları, yayla sayısı bakımından ülkemizin yoğun alanlarından biridir. Kıyıya yakın ve yüksek bir sıra meydana getiren Karagöl, Giresun, Zigana, Soğanlı, Rize Dağları hem kuzey hem de güney yamaçları ile yaylacılık faaliyetleri için önemli alanlar durumundadır. Orta Karadeniz Bölümü'nde, Canik Dağları, Batı Karadeniz Bölümü'nde ise, Bolu- Ilgaz ve Köroğlu Dağları yayla yerleşmesi ve yaylacılık faaliyetlerinin en yoğun olduğu alanlardır. Bu alanlardaki yayla meskenlerinin çoğu sabit evlerden oluşmaktadır. Karadeniz Bölgesi'nde, özellikle de Doğu Karadeniz Bölümü'nde yaylacılık faaliyetleri genel olarak kademeli olarak gerçekleşmektedir. Yaylaya çıkılmadan önce “kom” ya da “mezere” denen geçici yerleşim yerlerinde konaklayarak nisan sonu mayıs başı en geç mayıs ortasında yaylalara çıkılmaktadır.

Yaylacılığın yoğun olarak yapıldığı yerlerden biri de Akdeniz Bölgesi'dir. Akdeniz Bölgesi'nde dikey yaylacılık gelişmiştir. Yaylalar genellikle Toros Dağları üzerindeki aşını düzlüklerinde yer alırlar. Nitekim, Aladağlar, Bolkar Dağları, Nur Dağları, Engizek ve Ahır Dağları yaylaların yaygın olarak bulunduğu başlıca yüksek

k t lelerdir. Yükseltisi genellikle 1000-1500 m üzerinde olan sahalarda basit, derme çatma mesken ve çadırlar kurularak yaylacılık faaliyetleri yapılmaktadır.

Akdeniz'deki Yaylacılık faaliyetleri    tipe ayrılır: Bir kısım yaylacılık faaliyetleri tamamen rekreasyon amaçlıdır. Mersin Tarsus kuzeyi ve  skenderun Belen Geçidi  evresi bunlara iyi bir örnek oluşturmaktadır.  amlı Yayla, Ula , Me elik,

Gözne, Fındıkpınarı birkaç örnek olarak verilebilir. Bölgede yapılan diğer bir yaylacılık şekli, hayvancılık amaçlı yapılan yaylacılık faaliyetleridir. Toros Da larında bulunan bu yaylalarda çoğunluğu kıl çadırlarından oluşan yer yer sabit meskenlerde görülmektedir (G ney, 1976: 135-136).

Bölgedeki göçebe yörüklerin yaptığı yaylacılık faaliyetleri de vardır. Bu faaliyetler mart sonu gibi ba lar kademeli olarak önce Toros Dağları eteklerine daha sonra daha yüksek dağlık alanlara çıkma şeklinde gerçekleştirilir. Eylül gibi yaylacılık faaliyetleriyine kademeli olarak önce da  ete i ovalarına Kasım sonlarında da Adana ve Hatay ovalarına inilmektedir.

Güneydoğu da yaylacılık faaliyetleri Toroslarda göçebe hayvancılık şeklinde yapılmaktadır. Yaylacılar göçebe olarak yaşamakta yazları serin yüksek dağlık kısımlara çıkılmakta, kışları ise alçak step alanlarına inmektedirler. Diğer yaylacılar ise yaylacılık faaliyetlerini yükseltinin az olduğu devamlı yerle melerde tarım ve hayvancılıkla birlikte sürdürülmektedir. Yaz aylarında hayvanlarıyla yaylalara çıkan yaylacılar sonbahar aylarında köylerine geri dönmektedir.

Ege Bölgesiyle Doğu Anadolu'daki yaylacılık dikey yaylacılık şeklinde yapılmaktadır. Ege yaylaları oymakların faaliyet gösterdiği çadır yaylalarıdır. Aydın Dağları, Madran ve Honoz Da larında bulunan yüksek düzlüklere çıkan yaylacılar mayıs- ekim ayları arasını burada geçirdikten sonra kışları köylerine geri dönülmektedir.

Doğu Anadolu Bölgesi yaylaları 2.000-2.500 m'lerde plato alanları üzerine kurulmuştur. Erzurum-Kars, Bitlis-Mu , Hakkâri gibi illerde yaylacılık faaliyetleri oldukça yoğundur. Özellikle Erzurum-Kars Bölümünde, Allahuekber Dağları ile Karasu-Aras Dağları yaylaların ve yaylacılık faaliyetlerinin yoğun olduğu yerlerdir.

Ülkemizde yapılan yaylacılık faaliyetlerinden biride yatay yaylacılık faaliyetleridir. Yayla alanlarıyla ile köyler arasında yükselti farkının az olduğu alanlardır. Konya Karapınar  evresi yaylaları ve Konya Meram Ba ları, buna güzel bir

örnek oluşturmaktadır. Bundan başka Orta Anadolu Bölgesi'nde yer alan Sündiken ve Türkmen Dağlarıyla Erciyes Dağı yaylaları köy yerleşmeleriyle aynı yükseltide bulunmaktadır.

Gümüşhane iline bağlı Kürtün ilçesi yaylalarında geleneksel hayvancılık amaçlı yaylacılık yapanlar ile rekreatif amaçlı yaylalara çıkanlar farklı kavramlarla anılmaktadır.

Nitekim, yörede hayvancılık amaçlı yaylaya çıkanlara “malcılar”, rekreatif olarak yayladan faydalananlara ise “keyifçiler” denilmektedir (Ekşioğlu, 2019: 72).

1.2. Sürdürülebilir Turizm ve Yaylacılık

Dünya nüfusunun 20. Yüzyılda hızla artması, buna karşılık doğal kaynakların belli olması nedeniyle bu kaynakların bir taraftan hızla tükenmeleri, diğer yandan aşırı ve plansız kullanım nedeniyle ortaya çıkan problemler kalkınmada sürdürülebilirlik kavramını gündeme getirmiştir. Asıl kaynaklarını doğal, kültürel ve tarihi çekiciliklerin oluşturduğu turizm alanında da sürdürülebilirlik büyük önem taşımaktadır.

Sürdürülebilir kalkınma kavramı ilk kez Bruntland Komisyonu olarak adlandırılan 1987 yılında, Ortak Geleceğimiz Başlığıyla yayınlanan, BM Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonun Raporunda gündeme gelmiştir (Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu, 1989). Bruntland Komisyonunda Sürdürülebilir turizm kavramında doğrudan doğruya söz edilmemiş olmasına karşın gelişen çevre bilincinden, turizm de payını almıştır (Holden, 2000: 165, Polat, 2006: 8).

Sürdürülebilir Kalkınma kavramı tüm sektörlerin kendi iş kollarında sürdürülebilirlik faaliyetlerini şekillendirmeleri gereğinin altını çizmektedir. Sürdürülebilir kalkınmanın, çevreye olumsuz etkiye sebep olmadan, ekonomik kalkınmanın devam ettirilmesine özellikle vurguladığı göz önünde bulundurulduğunda, sürdürülebilir turizmi sektörü beseleyen doğal çevre ve insan kaynaklarını olumsuz yönde etkilemeden, turizm kapasitesini ve turizm ürünlerinin kalitesini arttırmak olarak tanımlamak mümkündür. Rapor da sürdürülebilir turizm turistlerin, turizm endüstrisinin ve yerel toplulukların bugün ki ihtiyaçlarını tehlikeye atmayan turizm şekli olarak tanımlamaktadır (Benzer, 2006: 43).

Sürdürülebilir turizm, gelecek kuşakların kendi ihtiyaçlarını karşılama olanağından ödün vermeksizin, turistlerin, turizm endüstrinin ve ev sahibi toplulukların

bugünkü ihtiyaçlarını karşılayan turizmdir. Ziyaretçilerin, turizm endüstrinin, çevrenin ve ev sahibi toplulukların ihtiyaçlarına hitap eden, bugünkü ve gelecekteki ekonomik, sosyal ve çevresel etkileri tam olarak dikkate alan turizmdir (WTO, 2009).

Sürdürülebilir turizm, turizm endüstrisi, ziyaretçiler, çevre ve ziyaret edilen toplumlar arasındaki kompleks ilişkilerden kaynaklanan gerilimleri ve sürtüşmeleri asgari düzeye indirmeye çalışan olumlu bir yaklaşımdır. Böylece hem doğal hem de insan kaynaklarının kalitesini iyileştirmeye ve uzun dönemde yaşatmaya çalışmaktadır. Büyüme teorisi karşıtı olmayıp, büyümenin de sınırları olduğuna işaret etmektedir. Bu sınırlamalar; alandan alana ve yönetimlerin uygulamalarına göre değişecektir. Bu yaklaşım, turizmde gelişmenin gerçekleştiği bölgede uzun dönemde devam etmesini ve aynı zamanda ziyaretçi memnuniyetini arttırmayı amaçlamaktadır (www.acikders.ankara.edu.tr, 2019).

Sürdürülebilir turizm tanımında doğal ve kültürel kaynakların hem geleceği düşünülerek kullanılması, hem turizm sermayesinin, mevcut ziyaretçilerin ve yöre halkının amaçlarının maksimum düzeyde karşılanması öne çıkarılmaktadır (Erdoğan, 2005). Sürdürülebilir turizm olayında, yerine getirilmesi gerekli asgari sağlık ve konfor sağlamaya yönelik alt yapının oluşturulması gereklidir (Özbey, 2002). Aynı zamanda yerel unsurların kullanıldığı yöresel mimariyi yansıtan ve mevcut yapı stokunun kullanılmasına öncelik verilmelidir.

Dünya Turizm Örgütü ise, sürdürülebilir turizmi gelecekteki fırsatları koruyup geliştirmeyi gözeterek bugün ki turistlerin ve ev sahipliği yapan bölgelerin ihtiyaçlarını karşılama ilkesini benimseyen, kültürel bütünlüğü, zorunlu ekolojik süreçleri ve biyolojik çeşitliliği korurken ekonomik, sosyal ve estetik ihtiyaçları karşılayan bir turizm şekli olarak tanımlamaktadır. Turizmle kalkınmak isteyen bölge ve ülkeler, hem çevresel etkileri azaltmak, hem kaynakların verimli kullanımını sağlamak, hem de bölgelerin ve şirketlerin sosyal ve ekonomik sürdürülebilirliklerini sağlamak için sürdürülebilir turizm uygulamalarını benimsemek zorundadır. Sürdürülebilir turizm, doğaya karşı kesin taahhüt ve her türlü turizm veya kalkınma faaliyetini yerel halk ile bütünleştirmeyi gerektirir (TÜSİAD, 2012: 8). Sürdürülebilir turizmin amaçları şu şekilde sıralanabilir (Benzer, 2006: 56, UNEP, 2005, Wood, 2002: 14):

- Biyolojik çeşitliliğin korunmasına katkıda bulunmak,
- Eğitim faaliyetlerini içermek,

- Faaliyetlerin mümkün olduğunca küçük ölçekli işletmeler ve küçük gruplar tarafından gerçekleştirilmesini sağlamak,
- Yenilenebilir olmayan kaynakların tüketiminin mümkün olduğunca azaltıp azami derece de yenilebilir kaynakları kullanmak,
- Yerel katılımın sağlanmasıyla kırsal kesim için mülkiyet ve iş fırsatları sağlamak,
- Gelecek nesiller için mevcut kaynakları korumak, kısa vade yerine uzun vadede düşünmek,
- Aşırı tüketimi ve atıkları azaltmak,
- Ulusal, Bölgesel ve Yerel Stratejik Planlama ve bunların altında çevresel etki değerlendirmesi çalışmaları ile turizm planlamayı bütünleştirmek,
- Yerel ekonomileri desteklemek, yerel yatırımcıları başlangıç aşamasından itibaren bilgilendirmek ve yetkilendirmek,
- Turizm sektörü ile yerel topluluklar arasında idari ve yönetsel uzlaşmayı sağlamak, çelişkileri yok etmek,
- Yerel halkın değer ve davranış biçimlerini anlamak,
- Eğitim yoluyla turizm ürünlerinin kalitesini arttırmak,
- Turizmi çevreye duyarlı bir deneyim olarak pazarlamak ,
- Turizmin yöreye ve turiste getirdiği fayda ve sorunları izlemek, veri toplayarak araştırma ve geliştirmeye devam etmek,
- Nesiller arasında ve içinde adaleti sağlamak,
- Yörenin, Bölgenin veya Ülkenin mirasını (Kültür ve Tarih) ve kaynaklarını verimliliğini korumak ve sürdürmek, kaynaklar üzerine oluşan problemleri uygun planlama politika ve yönetim yaklaşımlarıyla çözümlmek,
- Cinsiyet ırk özürlülük ayrımcılığı olmaksızın turizm tarafından oluşturulan ve desteklenen yerel işletmelerin sayısını ve kalitesini servis ve kullanılabilirlik koşullarını güçlendirmek,
- Cinsiyet, ırk, engellilik veya diğer yollarla ayrımcılığı maruz kalmadan tüm mevcut ziyaretçiler için güvenli tatmin edici bir deneyim sağlamak,
- Turizm alanlarında turistlerin sağlığını (güvenlik, su kalitesi, temizlik) koruyucu faaliyetlerin kontrollü ve eksiksiz gerçekleşmesinin sağlamaktır.

Turizm literatüründe ki yeşil turizm şekillerinden birini de yayla turizmi oluşturmaktadır. Bu turizm türü, yaylaları turizm amaçlı olarak kullanımıyla ortaya

çıkıştır. Yaylacılık, çoğunlukla hayvancılık faaliyetlerine dayalı olarak gerçekleştirilen temiz havasıyla sağlıklı yaşamayı sağlayan bir faaliyettir. Yayla turizminde asıl çekici etmen sıcaklığın fazla olduğu aşağı seviyelerden ılıman değerlere doğru kaçıştır. Bu anlam da yayla turizmine en uygun yükselti kuşağı insan sağlığı açısından uygun sıcaklık ve basınç şartlarına sahip 800 ve 2000 m’ler arasında yer almaktadır (Doğaner, 2001: 202). Yine bu turizm faaliyeti ile büyük gruplara kısa zaman da hızlı ulaşım araçlarıyla, sabit programlarla pasif bir şekil de yapılan ve kıyılarda yoğunlaşan kitle turizminin aksine yayla turizminin bireyler, aileler ve arkadaşlardan oluşan küçük gruplara daha geniş zaman da, sabit olmayan programlarla yapılması uygundur (Doğaner, 2001: 202).

Bugüne kadar ülkemiz de genellikle kum, güneş, deniz ağırlıklı kıyı turizmi vurgulanmış ve bunun doğal sonucu olarak da kıyılarımızda aşırı talep ve yoğunlaşma ile koruma kullanma dengesi koruma aleyhine bozulmuş gözükmemektedir. Geline nokta da turizmde gelişmeler sonucunda farklı seçenekler geliştirme gereği ortaya çıkmıştır. Bu çerçevede bakıldığında; yaylalarımız geleneksel olarak yöre insanların yaz aylarında hayvanlarını otlatmak amacıyla gittikleri daha yüksek yörelerdeki özgün doğal güzellikleri ve iklimi ile son yıllarda turizm açısından da çekici, doğa ve kültür oluşumları olarak dikkat çekmeye başlamıştır (Kiper ve Işın, 1992: 67).

Yumuşak turizm, genelde kitlesel karakterde olan günümüzdeki klasik turizm anlayışına alternatif bir turizm şeklidir. Bunun kırsal kesimde ve ormanlık alanlarda oluşan şekli genel olarak yeşil turizm olarak adlandırılır. Son yirmi yirmibeş yıl içerisinde ülkemizde özellikle de Doğu Karadeniz Bölümü’nde yayla turizmi olarak çok sözü edilen ve bir bakıma faaliyete geçirilen turizm şekli de bu kategoriye girmektedir. Yumuşak turizm ilkeleri sadece doğal alanlarda ve kırsal kesimde oluşan turizmle sınırlı olmayıp, kentsel ve kırsal her yerdeki turizm için geçerlidir. Bunun karşıtı olan ve sert turizm diye de ifade edilen kitle turizmi doğal çevreye en çok zararlı olabilen ve ne yazık ki günümüzde ekonomik ve rahat olduğu için tercih edilen bir turizm şeklidir. Ancak kitle turizmi her zaman için kontrolsüz, plansız, kısa süreli ve istikrarsız olmadığı gibi, yeşil turizm de her zaman için çevreye saygılı, kontrollü, planlı ve yerel kontrol altında değildir (Güle, 1992: 72-73).

Doğal sahalar da olduğu gibi yayla yerleşim alanları da bitki örtüsü, yaban hayatı kaynakları, göl, şelale, kanyon vb. doğal çekiciliklerle üstün peyzaj değerlerine

sahip, yerel mimari tarzın korunduğu, geleneksel kırsal yaşam ortamıyla, ekoturizm özellikleri göstermektedir. Yayla turizmi; konum, iklim ve rekreasyonel faaliyetler açısından kıyı turizminin karşıtıdır. Deniz seviyesine bağı olan kıyı turizmi, başlıca rekreasyon faaliyeti güneşlenme olan sıcaklık değeri ararken, deniz seviyesinden yüksekte yer alan yayla turizmi, başlıca rekreasyonel faaliyet trekking olan ılıman iklim ister. Yaylalar çevreye saygılı, sakin ortamları seven, doğasever turistleri çekmektedir. Turistler aktif olarak trekking, binicilik, golf, çim kayağı gibi rekreasyonel aktivitelere katılmaya isteklidirler (Doğaner, 2001: 203-204).

Dağılık ve yüksek alanların turizm açısından bir başka değeriendirme şekli olan yayla turizmi ise kış turizminin aksine ilkbahar sonu, yaz ve sonbaharı içine almaktadır. Böylece kış turizmi ve yayla turizmi, mevsimsel olarak birbirini tamamladığından, yaylalarda kurulan kış turizm alanlarında konaklama tesisleri bütün yıl boyunca hizmet verebilmektedir (Zaman, 2010: 8).

1.3. Yeşil Yol Projesi

Yeşil Yol Projesi, DOKAP kapsamında oluşturulmuş turizm mastır planı dâhilinde dokuz ilin (Samsun, Tokat, Ordu, Giresun, Trabzon, Rize, Artvin, Gümüşhane, Bayburt) turizm alanlarını ve yaylaları birbirine bağlayan, bölgeye gelen yerli ve yabancı turistlerin belirlenen güzergâhlar boyunca konforlu bir seyahat etmesini amaçlayan bölgenin turizm potansiyelini artırmaya yönelik bir projedir.

Doğu Karadeniz turizm mastır planı çerçevesinde hazırlanan Yeşil Yol Projesi ile Samsun, Ordu, Giresun, Gümüşhane, Bayburt, Trabzon, Rize, Artvin ve son olarak Tokat ilinin eklenmesiyle birlikte 9 ilin önemli yaylalarını ve turizm merkezlerini birbirine bağlanması planlanmaktadır. Karadeniz turları kapsamında bölgeye gelen yerli ve yabancı ziyaretçilerin belirlenen güzergâh boyunca güvenli, konforlu bir şekilde seyahat etmesi, konaklama imkânları sunulup bölgeye ekonomik katkı sağlanması hedeflenmektedir.

İkinci etap olarak ise 2.600 kilometrelik yeşil yolun tamamlanmasının ardından 38 ayrı yerde turizm merkezlerinin yapılmasına geçilecektir. Doğu Karadeniz Turizm Master Planı, ilk ayağı Yeşil Yol Projesi olan entegre bir program niteliği taşımaktadır. 38 ayrı turizm merkezi için şu anda planlama çalışmaları devam etmektedir. Planların onaylanmasının ardından bu bölgeler turizm alanı ilân edilecektir.

Yeşil Yol Projesinin toplam yatırım bedeli 700.000.000 liradır. Plana göre 2.600 km yol güzergâhının tamamlanması gerekiyor. Bu yolun 1000 km'lik kısmını karayollarının mevcut yolları oluşturmaktadır. 2012 yılından bu yana yaklaşık 500 km yolda iyileştirme çalışmaları yapılmış yani ortalama 4 m genişliğinde olan yayla arası yollar iki midibüsün yan yana geçmesini sağlayacak şekilde genişletilmiştir. Geriye kalan 1.100 km'lik yolun ise 2018'e kadar tamamlanması planlanmıştır. Projenin 1.800 km'lik bölümü tamamlanırken, kalan 800 km'lik kısmın ise 2019'da bitirilmesi düşünülmektedir. Çevre hassasiyetlerinin ön plana çıktığı projede, öncelikle mevcut yolların standardının yükseltilmesi hedeflenmektedir.

Doğu Karadeniz Turizm Master Planı'nda yer alan hedefler çerçevesinde hareket edilen projede doğal ve tarihi değerlerin korunması, yerel mimariye ve malzemelere uyumun sağlanması, koruma-kullanma dengesinin gözetilmesi konularında hassasiyet gösterilmektedir. Yeşil Yol Projesi ile sadece belli bölgeler yerine ziyaretçilerin Orta ve Doğu Karadeniz bölümlerini baştan sona gezmeleri, hedef yerine hedefler yaratılarak yavaş ilerlenen ve çevrenin daha çok algılanmasına imkân veren bir yeşil yolculuk planlanmaktadır.

Proje ile yaylalardaki yapılaşmaya bir düzen getirilerek, doğaya saygılı, doğayla bütünleşmiş mini ahşap konaklama yerleri ile lezzet durakları yapılması planlanmaktadır. Bu anlamda Yeşil Yol projesi kapsamındaki yaylalar şunlardır:

Artvin: Kaçkar Turizm Merkezi ve Kafkasör Kültür Turizm Koruma Gelişim Bölgeleri.

Bayburt: Kop Dağı Turizm Merkezi.

Giresun: Aksu TM, Bulancak Bektaş Yaylası TM, Kümbet Yaylası TM, Yavuz Kemal Yaylası TM.

Gümüşhane: Çakırgöl Kış Sporları TM, Süleymaniye Kış Sporları TM, Zigana TM.

Ordu: Akkuş Argın Yaylası TM, Aybastı Perşembe Yaylası TM, Aybastı Toygar Kabaktepe TM, Bolaman KTKGB, Çambaşı Yaylası TM, Mesudiye Keyfalan Yaylası TM, Mesudiye Yeşilce-Topçam Yaylaları TM, Fatsa-Çerkezler TM.

Rize: Anzer KTKGB, Anzer TM, Çamlıhemşin Ayder Kaplıcası TM, Çamlıhemşin Ayder KTKGB, Çayeli TM (Kuspa), İkizdere Ovit Dağı Kış TM.

Samsun: 19 Mayıs TM, Ayvacık KTKGB, Bafra Kolay TM, Havza 25 Mayıs Termal TM, Havza Mevcut Kaplıca Termal TM, Ladik Akdağ Kış Sporları TM, Vezirköprü TM.

Trabzon: Akçaabat Karadağ TM, Araklı Pazarcık Yaylası TM, Araklı TM, Araklı Yeşilyurt Yılantaş Yaylası TM, Sis Dağı TM, Maçka Şolma TM, Tonya Armutlu Gümüşhane Kürtün Erikbeli TM.

Tokat: Yeşil Yol Projesine 2018 yılında dahil edilen özellikle Tokat iline bağlı Pazar ilçesinde bulunan Ballica Mağarası ve Tokat'ın diğer destinasyon alanlarının da projede yer alması gerekliliği sonucu Yeşil Yol Projesine dahil edilmiştir.

A1 kodlu katılımcı ile yapılan görüşmeler sonucunda:

Katılımcıya;

Yeşil Yol Projesi nedir ve niçin başladı?

Projenin amaçları nelerdir?

Projede değişiklikler oldu mu, olduysa sebepler nelerdir?

Proje gerçekten amacına ulaşabilecek mi?

Projenin bölge ekonomisine katkısı nedir?

Yeşil Yol Projesi hangi kuruluşlarca desteklenmektedir?

Proje tamamlandıktan sonra herhangi bir denetim mekanizmasıyla denetlenecek mi ? Sürdürülebilirliği nasıl sağlanacak ? Soruları sorulmuş ve şu bulgulara ulaşılmıştır:

Bölgeyle ilgili mastır planına göre hareket edilmektedir. Proje bölge kalkınması için başlangıç itibarıyla 8 ili kapsayan bir projedir. Güneydoğu Anadolu projesi ülkenin en milli, en devasa projesidir. Ondan esinlenmek Doğu Karadeniz için de bir bölgesel kalkınma perspektifi kazandırma amacıyla DOKAP bölgesi tanımlandı ve öncelikli 8 il bu kapsama alındı. Daha sonra Tokat ilinin eklenmesiyle 9 ile çıkmıştır.

Bölgede yapılan analizler sonucu bölge kalkınması için başat sektörün turizm sektörü olduğu ortaya çıkmıştır. Ana sektör turizm olmak üzere bölgede tarım ve diğer sektörler de bölge kalkınması için desteklenmelidir. Tarım sektörü turizm sektörüne bağlantılı olarak destekleyici mahiyette bir takım programlar uygulamak gerektiği kanaatine varıldı ve bununla ilgili bir eylem planı yapılmıştır. DOKAP projesi devam ederken eklenen diğer iller, yapılan eski mastır plana eklenmiş ve bütünleştirme yapılmıştır. Turizm mastır planın çıktılarında birisi burada bir yeşil aksın, yol aksının

biraz mavi yolculuktan esinlenerek yeşile yolculuk anlamında proje geliştirilmesi söz konusu olmuştur. Proje bir alt yapı projesi olarak başlamıştır. Yeşile yolculuk yapmak ama yolu tanımlamak gerekiyor burada yaklaşık bütün bölgede Samsundan başlayarak 38 tanımlanmış turizm merkezi bulunmaktadır. Kültür ve Turizm Bakanlığının planları çerçevesinde bu turizm merkezlerini planlı bir şekilde hayata geçirmek hedefindedir. 38 turizm merkezinin üst kottan bağlantısını sağlarken yaylaların o yeşile yolculuk anlayışıyla görülmesini ve oradaki değerlere dokunulmamasını hedefleyen bir aks ortaya çıkartılmaya çalışılmaktadır. Bu aks kesinlikle sahil yoluna alternatif bir aks değil üst kotlardan bu güzelliklere dokunarak turizm merkezlerinin bağlantısını sağlayıcı, konfor düzeyini artırıcı kesinlikle yeni bir yol tanımlaması ve çalışması yapmadan mevcut doğada var olan yolların imarının yeniden yapılmasıyla yetinen bir projedir.

Yaklaşık 1.600 km bir ana aks bulunmaktadır. Bu ana aksla ilgili projeler gerçekleştirildikten sonra bu aksın da dokunduğu her alanda çevre düzeni planlarına ve imar planları kontrollü bir şekilde yaparak, olumsuzlara meydan vermeden doğa tahribatının önüne geçilerek yapılacak bir proje olarak da değerlendirilmiştir. Projede imar planları, çevre düzeni planları yapılmaktadır. Yeşil Yolla bu aksın 1.600 km'nin 938 km'sine müdahale edilmiş ve belli bir konfor sağlanmıştır. Yeşil Yol Projesi ana aks 1.600 km'dir ama bununla sınırlı bulunmamaktadır. Birinci öncelikli hedef tabi bağlantı yollarıyla beraber bu bölgede turizm mastır planının önerdiği noktalara bağlantı söz konusudur. Daha sonra o yollara ikinci öncelik ve üçüncü öncelik olarak plana alınmış alanlar bulunmaktadır. Şu an imal ve ihya edilen yol sadece bu 1.600 km. olup, daha sonraki yıllarda ihtiyaca binaen gündeme gelecek bu yolların da imalatının yapılması düşünülmektedir.

Yeşil Yol Projesinin tamamlanma aşaması olarak proje 2014 yılında başlamıştır ve 2018 yılına kadar yaklaşık 1.000 km kısmında problemler halledilmiştir. DOKAP tarafından ikinci eylem planı dönemi 2019-2023'tür. Bu dönemin de hazırlıkları yapılmaktadır.

Bu yolun 2023 perspektifinde devlet perspektifiyle aynı anda hedefe ulaşması planlanmıştır. Proje sadece bir yol çalışması olmayıp, alt ve üst yapı, yol konforunu artırma, turistlerin geceleme süresini arttırmak için doğaya uyumlu konaklama tesislerinin yapılması planlanmaktadır. Konaklama tesislerinin yapılmasıyla bölgeye yaklaşık 3,5-4

milyon turist gelmesi hedeflenmektedir. Gelen turistin kültürel değerleri kazanarak buradan ayrılması diğer bir hedefi oluşturmaktadır. Turizme paralel geliştirilmesi düşünülen diğer bir sektör de organik tarım sektörüdür. Projeye gidilemeyen yer sizin değildir sözünden hareket ederek yola çıkılmış ve turist için alternatif ne kadar çok olursa oralara gidecek turist sayısı da o kadar çok olacaktır mantığıyla bakılmaktadır. Sosyal medya ve iletişim araçlarının yaygınlaşmasıyla insanlar görmedikleri doğal güzellikleri görmeye çalışıyor. Bu proje hem erişilebilirliği sağlayacak, hem de doğayı koruyarak sürekliliği sağlayacaktır. Sosyal medya yoluyla projeye ilgili yapılan olumsuz yorumlar asılsızdır. Proje mevcut yolları rehabilite etme ve doğa uygun imar planlamalarından oluşmaktadır. Yayla kültürü yavaş yavaş zaten yok olmakta, yerel mimari örnekleri yok denecek kadar az durumdadır. Ayrıca yerel halkın gelen turiste bakış açısı nispeten olumsuz olup, bu tür negatif yaklaşımları pozitif çevirmek gerekmektedir. Projeye yeni destinasyon alanları açılarak, çarpık yapılaşmanın da önüne geçilmesi planlanmaktadır.

Projeye destek veren yan kuruluşlar bulunmaktadır. Genelde destek Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Kültür Turizm Bakanlığı, büyük şehir belediyeleri ve il özel idareleri tarafından verilmektedir. Bunların dışında projeye destek veren yan kuruluşlar DOKA (Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı), OKA (Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı), KUDAKA (Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı), DOKAP-BKİ (Doğu Karadeniz Projesi Bölge Kalkınma İdaresi), DOKAP-BKİB (Doğu Karadeniz Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı), Karayolları Genel Müdürlüğü, bölgede bulunan üniversiteler bulunmaktadır. Üç tane ajansla 12 tane proje finansmanı yapılmıştır. 12 proje içinde amaç en çok konaklama tesislerinin yanı sıra günübirlik gelen misafirler için de dinlenme ve eğlenme tesisleri yapmaktır. Bunun dışında üç yıldır bu bölgenin bütün kültürel taşınmaz değerlerini, doğal değerlerini ortaya çıkaran bir proje çalışması da yapılmaktadır. Projeye gelen turist sayısı ve geceleme oranı artacak, konforlu ama doğayla uyumlu bir anlayışla bölgesel kalkınmaya destek olması planlanmaktadır. Görüşme sonucunda elde edilen bulgular bu yöndedir.

İKİNCİ BÖLÜM

2.TÜRKİYE'DE YAYLALAR VE YAYLACILIK

Yaylalar bir kırsal yerleşim alanı olup ülkemizde köy altı yerleşmelerinin en tipik olanıdır. Köy altı yerleşmeleri köyden küçük ama ona bağlı olarak tek meskenle köy arasındaki yerleşmelerdir. Yaylaların bir kısmı sürekli yerleşim alanıyken genelde büyük bir kısmı geçici yerleşme özelliği taşımaktadır. Geleneksel anlamda yaylalar köylülerin yazın hayvanlarını otlatmak için çıktıkları yüksek dağlık alanlardır. Yaylaların yükseklik seviyesi bölgelere göre farklılık göstermektedir.

Ülkemizde yaylacılık faaliyetlerinin yapılma amacı genel olarak dört nedene bağlıdır. Hayvancılık, tarım, turizm ve ticari (panayır) nedenlerden dolayı yaylacılık faaliyetleri sürmektedir. Geleneksel kültürümüzden olan yaylacılık faaliyetleri, yoğun olarak özellikle Karadeniz başta olmak üzere Akdeniz, Ege, İç Anadolu ve kısmen Doğu Anadolu Bölgelerimizde devam etmektedir.

Ülkemizde batıdan doğuya ve kıyıdan iç kısımlara doğru yükseltinin artması sonucu topoğrafya, doğal bitki örtüsü ve iklim şartlarında farklılık göstermesine neden olmaktadır bu da yaylacılığa elverişli bir ortam sunmaktadır. Türkiye orta enlemlerde yer aldığından yazın alçak ve ovalık alanlar aşırı ısınırken, daha yüksekteki dağlık alanlar ise sahip oldukları zengin doğal ortam ve serin iklim koşulları ile daha rahat bir yaşam ve dinlenme imkânı yaratmaktadır. Orman içleri ve mera alanları daha çok orman üst sınırlarında yer alan ortak alanlardır ve rekreasyon dışında hayvancılık faaliyetlerine elverişli alanlardır. Yaylalar bölgeden bölgeye fark eden yükseltilerde olmakla birlikte genellikle 1500-2000 metrelerde orman sınırının hemen üzerinden başlayıp, 3000-3500 metreye kadar yaylacılık faaliyetleri sürmektedir.

Türkiye’de yaylacılık yapmak amacıyla yapılan göçler genellikle dikey göç hareketleri şeklindedir. Yaylalara göçler, yöreden yöreye değişiklikler gösterse de genellikle nisan ve mayıs aylarında başlar ve ortalama 15-20 gün içinde göç

tamamlanır. 3-4 ay yaylada kalınıp yaylacılık faaliyetleri gerçekleştirildikten sonra, ağustos sonu veya eylül başlarında köylere dönmeye başlanır.

Ülkemizde dikey yaylacılığın dışında bir de yatay şekilde gerçekleşen yaylacılık faaliyetleri de vardır. Bu tarz yaylacılıkta köy ve yayla yerleşmeleri arasında, yükseklik farkı çok fazla değildir mesela Konya'daki Meram Bağları buna güzel bir örnek teşkil etmektedir. İç Anadolu Bölgesi'nde, Yukarı Sakarya Bölümü yaylaları (Sündiken ve Türkmen Dağları) ile Kayseri güneyindeki Erciyes Dağı yaylaları bir yana bırakılırsa, bölgede platolar arasında yayla diye köy yerleşmeleriyle aynı yükseklikte köylerden uzak, basit birer çoban kulübesi ve çevresindeki otlak alanları akla gelir. Yayla kuşağı dışında ama önemli yayların bulunduğu diğer yöreler arasında Erciyes, Sultan, Eğridir doğusu örnek olarak verilebilir.

Yaylalarda meskenler, kalıcı ve göçebe evler şeklindedir. Yerleşik evler yöreden yöreye ve kültürel özelliklere, ekonomik durumuna göre değişmekle birlikte, ev planı hayvan bakımına uygun şekilde yapılmaktadır. Ailenin yaşam alanı olan kısım üst tarafta yatak odaları ocaklık, hazırlanan hayvansal gıdaların bulunduğu depo ve küçük avludan oluşurken, ahır, ağıl ve sütlük gibi bölümler evin alt tarafında yer almaktadır. Yayla meskenlerinde kullanılan malzemeler genellikle geçmişte doğal çevreden karşılanırken günümüzde ise betonarme yapılar tercih edilmektedir. Sayfiye yeri olarak kullanılan yerlerde modern binalar yapılmaktadır (Soğukoluk, Belen, Zigana, Hamsi köy, Uzungöl, Ayder Yaylası). Bu evler geçici barınma yeri olduğundan daha derme çatma özellik gösterir. Yerel mimari özelliklerinin hemen hemen kaybolmaya yüz tuttuğu yaylalarda genellikle bölgeler arası farklılıklar bulunmaktadır. Akdeniz Bölgesi'nde taş, İç Anadolu'da kerpiç ve ahşap-taş karışımı, Karadeniz de ahşap (çatı; saç, kiremit), Doğu Anadolu'da ise taş (çatı; çamur harcı) ile yapılmaktadır.

Yaylalar, Kuzeyde Artvin'den başlayıp, Çoruh vadisi boyunca Karadeniz kıyı kuşağı dağ sıraları üzerinde görülür. Yaylaların yoğun bulunduğu yerler Artvin'in kuzeyi ile Karadeniz kıyı kuşağının güneyindeki dağ sıraları üzerindeki alanlardır. Görele civarına kadar yaylalar devamlılık göstermemektedir. Görele'den başlayarak Amasya'ya kadar yaylaların sayısı artmaktadır. Ordu'nun güneyi ve Ünye ilçesi dolaylarında yayla yerleşmeleri yoğun olarak görülmektedir. Yayla yerleşmeleri Kastamonu'dan sahile paralel olarak devam etmekte sonra Ilgaz Dağlarıyla beraber iç kesimlere doğru yön değiştirmektedir. Karadeniz yaylaları, genellikle orman üst sınırı

üstünde, daha çok alpin katta 2000-2200 m ve daha yüksekte yer alan aşınım yüzeyleri üzerinde yoğunlaşmaktadır. Karadeniz doğu kıyılarında ikinci bir yayla kuşağı önemli bir kuşak oluşturmaktadır. Ardahan'dan başlayarak Şavşat yaylaları, Aşkale güneyindeki yaylalar, daha batıda Koyulhisar, Suşehri güneyindeki yaylalar, Tokat'ın kuzey ve doğusundaki yaylalar, Gümüşhacıköy kuzeyindeki yaylalar buna güzel bir örnek teşkil etmektedir. Bir başka yayla kuşağı ise Ankara kuzeyinden başlayıp, Çankırı'da Eskişehir kuzeyine kadar uzanan yayla kuşağıdır. Bunu takip eden ve Gerede'den Bolu kuzeyine kadar olan yörelerde yaylaların yoğun olduğu sahalardır. Kızılcahamam'ın kuzey kesimleri ve Sündiken Dağları üzerinde de dikkate değer bir yoğunluk vardır.

İç Anadolu'nun en yoğun yayla kuşağı Ankara güneyi, Tuz Gölü'nün batı ve güneyi, Konya'nın batı kesimlerindeki üzerindeki aşınım düzlüklerinde kurulan yaylalardır.

Akdeniz bölgesi Toros sıradağları kuşağı önemli bir yayla kuşağı alanıdır. Yaylaların en yoğun olduğu alanlar Alanya ile Konya Seydişehir civarındaki Suğla Gölü yakınlarıdır. Sertavul Yaylası (Mersin – Mut), Üçoluk Yaylası (Antalya – Kemer), Sütleğen (Antalya – Kaş), Bezirgan Yaylası (Antalya – Kalkan), Ördübek Yaylası (Antalya – Finike), Dereköy Yaylası (Antalya – Alanya), Akçatekir Yaylası (Adana – Pozantı), rekreasyon amaçlı olarak Çamlıyayla, Ulaş, Meşelik, Çamalan, Damlama, Gözne, Belen, Kuzucubelen, Fındıkpınarı, Aslanköy, kullanılan yaylalardır (www.neredekal.com). Bu yaylalarda sabit meskenler olmakla birlikte çoğunluk kıl çadır şeklindedir (rekreasyon amaçlı yaylalardaki meskenler genellikle çağdaş mimari özeliği gösterir). Akdeniz Bölgesi'nde yaylacılık hem ekonomik, hem bunaltıcı sıcaklardan kurtulma alanı, hem de kısmı göçebe yörüklerin yaylacılık faaliyetleri şeklinde gerçekleşmektedir.

Doğu Anadolu ve Ege bölgelerinde dikey yaylacılık faaliyetleri söz konusudur. Yaylacılık faaliyetleri göçebe yörükler tarafından sürdürülür ve devamlı yayla meskenleri yok denecek kadar azdır. Yaz aylarının bunaltıcı sıcağından kaçarak 1800-1900 m yüksekliklere göçen yaylacılar (Aydın, Honaz, Madran dağları) güz mevsiminde kışlaklara dönerler. Doğu Anadolu'da ise yaylacılık yapmak için 2000-2700 m yükseltideki platolara; (Tortum, Narman, Kars, Güllü, Karasu, Allahuekber,

Aras yaylaları) ilkbahar sonu yazbaşı başlayan göç hareketi güz sonuna doğru tersine dönüşler başlar.

Ülkemizde yaylacılık farklı kategorilere ayrılarak değerlendirilmektedir. Hayvancılıkla geçimlerini sürdüren köylülerin yaylacılık faaliyetleri, tarıma geçmiş yaylacıların faaliyetleri, çocukluğu o yörelerde geçmiş daha sonra göç etmiş halkın eski günleri hatırlamak için yılın belli zamanlarında yayla şenliklerine katılmak için yaptıkları faaliyetlerdir. Kentlerin ağır yaşam koşullarından belli bir süre de olsa uzaklaşmak, temiz bir hava ve doğayla buluşmak, sportif faaliyetler bulunmak için olarak gerçekleştirilen yayla turizmi faaliyetleri olarak yaylalar değerlendirilmektedir.

Yaylalar kullanım alanlarına göre de farklı gruplara ayrılmaktadır. Bunlar:

Tatil ve Dinlenme Amacıyla Kullanılan Yaylalar: Trabzon ilindeki Uzungöl, Karadağ, Hıdırnebi, Sis Dağı; Rize'ye bağlı Pokut Yaylası, Ayder Yaylası; Bolu ilinde Abant, Gölcük; Hatay ilinde Soğukoluk; Artvin ilinde Yusufeli, Macahel, Aladağ Yaylası, Gömbe Yaylası; Yalova Erikli Yaylası; Bursa Kadiyayla, Sarıalan; Balıkesir-Edremit Kazdağı; İzmir-Ödemiş Gölcük, Bozdağ; Antalya Saklı, Beycik, Turbelinaz; Adana Bürücek; Giresun Kulakkaya, Boğaz Obası; Kütahya Muratdağı; Mersin Abanoz, Göznegüzel örnekleri oluşturmaktadır.

Hem Tatil, Hem de Hayvancılık Amacıyla Kullanılan Yaylalar: Mersin ilinde Namrun; Bilecik'de Domaniç; Bolu ilinde Aladağ, Sarıalan, Karacasu; Antalya'da Yazır, Karçukuru; Ankara'da Akyarma; Adana'da Zorkun; Tokat'da Çamiçi; İzmir'de Kozak; Ordu'da Perşembe ve Çambaşı; Giresun'da Kümbet ve Bektaş; Rize'de Kavron ve Anzer; Trabzon'da Düzköy ve Sultan Murat; Gümüşhane'de Kadırga, Güvende, Kazıkbeli ve Erikbeli; Artvin'de Sahara yaylaları.

Sadece Hayvancılık Amacıyla Kullanılan Yaylalar: Antalya'da Yazır; Kayseri'de Tekir; Rize'de Elevit, Samistal, Y.Kavron, Palakçur, Ağveçor ve Kaçkar; Bolu'da Kandıra ve Tenbel; Kastamonu'da Çaklı; Afyon'da Yağlıpınar; Antalya'da Yazır; Niğde'de Eznevit; Kayseri'de Tekir ve Beyyurdu; Aksaray'da Hasandağı ve Melendiz; Tunceli'de Mercan; Bingöl'de Şerafettin dağı; Van'da Tırışın; Hakkâri'de Mergan, Gevarlık, Gelyano, Oramar ve Baygölü; Diyarbakır'da Beritan; Kars'da Serdarbulak, Çilli, Bülbülan ve Sarıçiçek; Artvin'de Sarıbulut; Erzurum'da Bardır örnek olarak verilebilir. Bununla birlikte geçmişte hayvancılık amacıyla kullanılmış yaylaların çoğu da zamanla dinlenme amaçlı fonksiyona da bürünmeye başlamıştır.

Ülkemizde tahmini 25.000 üzerinde yayla yerleşmesi bulunmaktadır ve her iki köye birden fazla yayla yerleşimi düştüğü görülmektedir Erzurum- Kars platoları ve Bolu'da her köyden birinin yaylaköy olduğu dikkate alınır; Türkiye'de yayla-köy ilişkisinin ne kadar yaygın olduğu, açıkça ortaya çıkmaktadır.

Türkiye'de yaylacılığı sürdüren yaylacılar, farklı özellikler gösteren coğrafi bölgelere dağılımı ve bu dağılım içinde yaylaların gösterdiği farklı morfolojik özellikler yaylacılığın her bölgede birbirinden farklı şekillerde uygulanmasına neden olmuştur. Özellikle yerleşiklerin yaylacılığı ile göçebe ve yarı göçebelerin yaylacılık faaliyetleri birbirinden farklı özellikler taşımaktadır.

Göçebe yaylacılığı, hayvancılığa dayalı tamamen ekonomik süreçlerin gereği oluşur, sürekli yaylak ve kışlak alanlar arasında sürdürülür. Göçebe yaylacılar belirli alanlarda iskân edilmeleri sonucu büyük ölçüde azalmış ve giderek bu hayat tarzı ortadan kalkmaya başlamıştır. Yarı göçebe yaylacılık yaşam tarzında olanların yaptığı göçler mevsime bağlı ve periyodiktir. Yerleşik yaşam tarzı yaylacılığı, tarımın yanı sıra hayvancılık yapan, yaz aylarında hayvanların daha iyi beslenebilmesi ve daha iyi ürün elde edebilmek için hayvan sürüleriyle birlikte yılın belirli aylarında yaylalara çıkan dağ, orman ve ova köylülerinin ekonomik faaliyetidir.

Yaylacılık, yerel kültürel öğeleri bünyesinde taşıyan, kendi takvimi ve meteorolojisi olan yerel ekonomisinden, yerel mutfağına ve yerel hukukuna kadar geniş bir geleneksel kültür yapısını bünyesinde barındırır. Genellikle yaylaya çıkışlar, nisan ayı ortaları, mayıs sonu arasında başlar ama yöreden yöreye farklılıklar göstermektedir. Yaylaya çıkmadan önce göç hazırlıkları yapılmaktadır. Yaylada kullanılacak yaşam malzemeleri elden geçirilerek göç yükü oluşturulur. Göç hazırlıkları içinde göçe katılacak hayvan sürülerinin de hazırlanması önemlidir. Hayvanların bakımları yapılarak göçe hazırlanmaktadır. Geçmişte yaya ve yük hayvanlarıyla yapılan göç günümüzde motorlu araçlarla yapılmaktadır (www.ural-mutlu.blogspot.com, 2019).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. TRABZON İLİNİN COĞRAFI ÖZELLİKLERİ VE TURİZM POTANSİYELİ

Trabzon, Doğu Karadeniz Bölümü'nün en gelişmiş ili durumundadır. İlin ana yeryüzü şekillerini güneyde yaklaşık doğu-batı yönünde uzanan dağlık alanlar, bunları kuzey-güney yönünde yarmış olan akarsuların (Solaklı, Yomra, Değirmendere, Sera...) açtığı vadiler ve akarsuların ağız kısımlarındaki küçük deltalar oluşturmaktadır. İl sınırları içerisindeki dağlık alanlar üzerinde farklı seviyelerde aşınım yüzeyleri gelişmiş bulunmaktadır. Bu aşınım düzlükleri yoğun olan akarsu ağı tarafından büyük ölçüde parçalanmıştır. Trabzon ilindeki dağlık alanlar akarsular tarafından yukarı çığırlarında parçalanmış olmaları sebebiyle haşın görünümleri, üzerlerindeki aşınım yüzeylerinin barındırdığı yaylaları, zengin bitki örtüsü varlıkları gibi özellikleriyle ilin turizm potansiyeline önemli katkılar sunmaktadır.

Trabzon meteoroloji İstasyonu verilerine göre yıllık ortalama sıcaklık 14,7 °C'dir. Ortalama sıcaklığın en yüksek olduğu ay 23,5 °C ile ağustos, en düşük olduğu aylar ise 7,3 °C ocak ve şubat aylarıdır (Tablo 1). Trabzon'da mevsimlere bağlı olarak değişmekle birlikte, yıl genelinde hâkim rüzgâr yönü güneydir. Trabzon'da yıllık toplam yağış miktarı 820.7 mm olup, en fazla yağış 115,0 mm ile ekim ayında en az 35.4 mm ile temmuz ayında düşmektedir (Tablo 1). İlde cephe yağışları dışında orografik kökenli yağışların oranı da yüksektir. Tüm bu özellikleriyle Trabzon'da nemli-ılıman iklim tipi görülmektedir. Bununla birlikte kıyı kuşağındaki istasyonlardan farklı olarak güneydeki dağlık alanlara doğru çıkıldıkça yükselti artışına bağlı olarak sıcaklıklar düşmekte, yağış miktarı artmakta, karın yerde kalma süresi uzamaktadır. Trabzon ilinin iklim şartları turizm faaliyetlerini destekler uygunluktur. Nemli-ılıman iklim şartları ilde yıl boyunca turizm faaliyetlerinin devamı açısından uygundur. Ayrıca

yüksek alanlarda daha çok yağan ve uzun süre yerde kalan kar kış turizmini desteklemektedir.

Tablo 1. Trabzon Meteoroloji İstasyonu Yıllık Yağış ve Sıcaklık (C°) Değerleri

TRABZON	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Yıllık
Ortalama Sıcaklık (°C)	7.3	7.3	8.4	11.7	16.0	20.3	23.1	23.5	20.3	16.6	12.8	9.5	14.7
Ortalama En Yüksek Sıcaklık (°C)	10.7	10.8	11.9	15.5	19.1	23.1	25.9	26.5	23.7	20.0	16.5	12.9	18.1
Ortalama En Düşük Sıcaklık (°C)	4.6	4.3	5.4	8.7	12.9	17.0	19.9	20.4	17.3	13.6	10.0	6.7	11.7
Ortalama Güneşlenme Süresi (saat)	2.7	3.3	3.4	4.4	5.5	7.1	5.9	5.6	4.9	4.5	3.7	2.7	53.7
Ortalama Yağışlı Gün Sayısı	12.5	12.4	13.3	12.9	12.8	10.8	8.0	8.8	11.2	12.6	12.1	12.7	140.1
Aylık Toplam Yağış Miktarı Ortalaması (mm)	82.4	63.7	58.7	56.8	51.8	50.1	35.4	44.9	79.5	115.0	98.9	83.5	820.7

Kaynak: www.mgm.gov.tr (1927 - 2018)

Trabzon ilinin temel hidrografik birimlerini akarsu ve göller oluşturur. Fol Deresi, Kale Deresi, Sera Deresi, Değirmendere, Yomra Deresi, Solaklı Deresi, Yanbolu Deresi ve Yeniköy Deresi il sınırları içerisinde yer alan başlıca akarsulardır. İl sınırları içerisinde çok sayıda doğal göl bulunmaktadır. Heyelan set gölleri (Sera Gölü), alüvyal set gölleri (Uzungöl. Uzungölün oluşumunda kütle hareketlerinin de payı vardır) ve buzul gölleri (Balıklıgöl, Aygır Gölü, Karagöl...) bunların başlıcalarını oluşturur.

Gür ormanlar içerisinde çağlayarak akan akarsular, akarsu vadilerinde eğim kırıklarına bağlı olarak oluşmuş çağlayanlar ve doğal göller ilin önemli doğal turistik çekicilikleri arasında yer alır.

Alpin kat sınırları içerisinde kalan sahalar dışında Trabzon ilinin tamamı potansiyel olarak orman sınırları içerisinde yer almaktadır. Yağış ve sıcaklık başta

olmak üzere iklim şartlarının uygun olması sebebiyle il, zengin bir bitki örtüsüne sahiptir. Nitekim tahribattan kurtulan kesimlerde kıyıda başlayan ormanlar yükseltiye bağlı olarak katlar oluşturmaktadır. Kıyı kuşağında geniş yapraklı ağaçlardan (kayın, gürgen, kestane, ıhlamur, kızılâğaç, akçaağaç, meşe, titrek kavak...) oluşan ormanlar, orta yükseltilerde geniş ve iğne yapraklı ağaçların (kayın, gürgen, ladin, göknar...) bir arada bulunduğu ormanlar, yüksek sahalarda ise iğne yapraklı ağaçlardan (ladin, sarıçam, göknar) oluşan ormanlar yayılış göstermektedir. İlde 2.200-2.300 m yükseltilerden sonra Alpin kat yer almaktadır. Tür sayısının fazla olduğu, güc orman örtüsü, rengârenk çiçekleriyle Alpin katın çayır örtüsü ilin doğal turizm potansiyeline önemli katkılar sunmaktadır.

Trabzon ili toplam nüfusu yıllar itibariyle değişiklik göstermekle birlikte 2010 yılından 2018'e kadar yaklaşık 44,189 artış göstermiştir. Yıllar itibariyle en çok nüfus miktarına 2018 yılında en az nüfus miktarına ise 2011 yılında rastlanmaktadır (Tablo 2).

Tablo 2. Trabzon Yıllara Göre Nüfus Miktarı

Yıllar	Nüfus Miktarı
2010	763.714
2011	757.353
2012	757.898
2013	758.237
2014	766.782
2015	768.417
2016	779.379
2017	786.326
2018	807.903

Kaynak: TÜİK 2019 Nüfus Verileri

2010-2018 yılları arası Trabzon'da yıllık nüfus artış hızı tablosuna bakıldığında nüfus artış hızının en fazla olduğu yıllar % 27,1'le 2017-2018 yıllarıyken, artış hızının en az olduğu yıllar % -8,4'le 2010-2011 yıllarıdır (Tablo 3).

Tablo 3. 2010-2018 Yılları Arası Trabzon’da Yıllık Nüfus Artış Hızı

Yıllar	(%)
2010-2011	-8,4
2011-2012	0,7
2012-2013	0,4
2013-2014	11,2
2014-2015	2,1
2015-2016	14,2
2016-2017	8,9
2017-2018	27,1

Kaynak: TUİK (2019) Yıllara Göre İllerin Yıllık Nüfus Artış Hızı 2007-2018

2010-2018 yılları arası nüfusun cinsiyete göre dağılımında yıllar itibariyle kadın nüfus miktarının erkek nüfus miktarından daha fazla olduğu görülmektedir. Trabzon gibi dışarıya göç veren yerlerde kadın nüfus erkek nüfustan her zaman daha fazladır. Kadın nüfus miktarının en fazla olduğu yıl tabloya göre 2018, en az olduğu yıl 2011’dir. Erkek nüfus miktarının en fazla olduğu yıl 2018, en az olduğu yıl 2011’dir (Tablo 4).

Tablo 4. Trabzon’da Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemine Göre Cinsiyete Göre Nüfus Verileri

Yıl	Erkek Nüfus	Kadın Nüfus	Toplam Nüfus
2010	377.059	386.655	763.714
2011	374.426	382.927	757.353
2012	374.677	383.221	757.898
2013	374.562	383.675	758.237
2014	378.509	388.273	766.782
2015	379.708	388.709	768.417
2016	385.009	394.370	779.379
2017	388.713	397.613	786.326
2018	399.377	408.526	807.903

Kaynak: TUİK, 2019, ADNKS

İlin ekonomik ve sosyo kültürel yapısına bakıldığında ekonomik yapının tarımsal faaliyetlere dayandığı görülmektedir. Trabzon ilinin toplam işgücü Türkiye ortalamasının üzerinde iken, Doğu Karadeniz Bölümü içinde daha küçük bir paya sahiptir. İstihdam edilen nüfus ise Doğu Karadeniz Bölümü ve Türkiye ile karşılaştırıldığında benzer değerlere sahip oldukları görülmektedir. Trabzon ili için işsiz nüfus değerleri de Doğu Karadeniz Bölümü ve Türkiye ile yakın değerlere sahiptir.

İlde tarım sektörü en önemli istihdam kaynağı olup, daha sonra hizmetler ve sanayi sektörü gelmektedir. İlin ekonomisi büyük bir oranda tarım ve diğer tarımsal faaliyetlere bağlıdır. Sanayi sektörü ekonomik sektörler içinde küçük bir paya sahiptir. Tarım sektöründeki istihdam payı zamanla azalma göstermiş olup, hizmetler ve inşaat sektöründen sağlanan istihdam zaman içinde artmıştır (DOKAP, 2018).

GSYİH'nın ildeki sektörel dağılımı incelendiğinde hizmet sektörü, ticaret, tarım, sanayi olarak sıralanmaktadır. İstihdamın sektörlere dağılımı ve GSYİH içinde sektörlerin payı karşılaştırıldığında GSYİH içinde hizmetler payı, tarımdan daha fazla bir değere sahiptir. Sanayi, hem GSYİH içinde hem de işgücünün sektörlere dağılımı sıralamasında dördüncü sırada yer almaktadır.

Tarım sektörü Trabzon ili ekonomisine önemli gelir sağlamaktadır. İlin topografik yapısından dolayı eğimli ve parçalı arazi sebebiyle tarımsal üretimde tarım araç ve gereçlerinden çok, emek yoğun iş gücü kullanılmaktadır. Ayrıca, ilin coğrafi yapısı ve iklim özellikleri çok çeşitli bitkisel üretimin yapılmasına imkân sağlamamaktadır (Tablo 3.5). İlde üretimi en fazla yapılan tarım ürünleri çay ve fındıktır. Fındık ihraç ürünü olması sebebiyle ekonomik getirisi fazla olan bir üründür. İlde üretiminden büyük ekonomik gelir sağlanan ikinci önemli tarım ürünü ise çaydır. Trabzon ili Türkiye'de çay üretim alanlarının kapladığı saha bakımında Rize'den sonra 2. sırada yer almaktadır. İlde diğer tarım ürünlerini hububat, mısır, fasulye, tütün ve patates oluşturur (DOKAP, 2018).

Tablo 5. Trabzon İlinde Tarım Alanları ve Tarım Üretiminin Dağılışı (2018)

Toplam işlenen tarım alanı (hektar)	İşlenen tarım alanı / Ekilen (hektar)	İşlenen tarım alanı / Nadas (hektar)	Kişi başına bitkisel üretim değeri (TL)	Kişi başına hayvansal ürünler değeri (TL)
14.356	11.852	-	1.691	486

Kaynak: TÜİK, 2019

İlde büyükbaş hayvan özellikle de sığır yetiştiriciliği yaygın olarak yapılmaktadır. Buna bağlı olarak da önemli miktarda süt ve süt ürünleri üretimi gerçekleştirilmektedir. Trabzon ilinde balıkçılık faaliyetleri de önemli bir ekonomik girdi sağlamaktadır. Özellikle hamsi üretimi, su ürünlerinin başında gelmektedir (DOKAP, 2018.)

Sanayi sektörünün GSYİH içindeki payı ve istihdam değerleri incelendiğinde sanayi sektörünün diğer sektörlere göre fazla gelişmediği görülmektedir. Nitekim GSYİH içinde sanayi sektörünün payı tarım ve hizmetlerden sonra gelmektedir. Sanayi sektörü içinde en gelişmiş sanayi kolunu “imalat sanayi” oluşturmaktadır. Gıda sanayi, tekstil, kimya sanayi, plastik ürünler ve ağaç işleri imalat sanayindeki nispeten gelişmiş başlıca faaliyet kollarını oluştururlar. İlde daha çok küçük ve orta ölçekli kuruluşlar faaliyet göstermektedir. En büyük sanayi kuruluşu Trabzon Çimento Fabrikası’dır. Sürmene ve Çamburnu Beldelerinde tekne ve gemi yapımına yönelik kuruluşlar faaliyet göstermektedir (DOKAP, 2018).

Trabzon ilinde, en yüksek GSYİH’ya sahip olan iktisadi faaliyet kolu hizmetler sektörüdür. Ticaret, turizm, ulaştırma, haberleşme, toplumsal ve mali hizmetler ilde hizmetler sektörünü oluşturan temel faaliyet kolları arasında yer alırlar. Turizm sektöründeki gelişmelerle birlikte, özellikle 1990 yılından günümüze otelcilik ve lokantacılık hizmetleri de artmış, bu durum ticari faaliyetlerin gelişmesini de olumlu yönde etkilemiştir. Yine tarıma dayalı fındık, çay, süt ve süt ürünleri üretimi ticari faaliyetlerin gelişmesini desteklemiştir.

Turizmin gelişmesi ile birlikte ulaşım ve ticari faaliyetler de gelişme göstermiştir. Trabzon’da 31/3/2019 tarihi itibarıyla belediye + bakanlık işletme belgeli tesis sayısı 112, yatak sayısı 10.380’dir (Kaynak: T.C. Kültür Ve Turizm Bakanlığı, 2019.). Trabzon’da bulunan başlıca turizm merkezleri ise şunlardır:

- 1-Trabzon Akçaabat Karadağ Turizm Merkezi
- 2-Trabzon Araklı Pazarcık Yaylası Turizm Merkezi
- 3-Trabzon Araklı Turizm Merkezi
- 4-Trabzon Araklı Yeşilyurt Yılantaş Yaylası Turizm Merkezi
- 5-Trabzon Giresun Sis Dağı Turizm Merkezi
- 6-Trabzon Maçka Şolma Turizm Merkezi

7- Trabzon Tonya Armutlu Gümüşhane Kürtün Erikbeli Turizm Merkezi

İl içinde ayrıca çok sayıda doğal sit alanı ile cami, kilise, manastır, sivil mimari örneği, köprü, ağaç, hamam, kale kalıntısı, han, konak, şelale ve mağaralardan oluşan, ilgili Koruma Kurulları tarafından tescili yapılmış 328 adet eser yer almaktadır (Tablo 6).

Tablo 6. Trabzon İli Sit Alanları

SİT ALANI ADI	İL-İLÇE - MAHALLELER
Kayabaşı Yaylası – Amele Çayırı Doğal Sit Alanı	Trabzon -AKÇAABAT
Çamoba Mahallesi Doğal Sit Alanı	Trabzon - ORTAHİSAR - Çamoba Mahallesi
Istranca Meşesi (Quercus hartwissiana)	Trabzon - BEŞİKDÜZÜ - Beşikdağ
Sera Gölü Doğal Sit Alanı	Trabzon - AKÇAABAT
Ağaçbaşı Turbalığı Doğal Sit Alanı	Trabzon - KÖPRÜBAŞI
100 Yıl Parkı Doğal Sit Alanı	Trabzon - ORTAHİSAR -Çömlekçi
Sümela-Altındere Vadisi Doğal Sit Alanı	Trabzon - MAÇKA
Akarsu Mağarası	Trabzon - MAÇKA - Akarsu
Merkez-Çamlık Sahil Mahallesi Doğal Sit Alanı	Trabzon - VAKFIKEBİR - Merkez- Çamlık Sahil
Marzallı (Koru) Yaylası Doğal Sit Alanı	Trabzon -AKÇAABAT
Kadıralak Yaylası Doğal Sit Alanı	Trabzon - TONYA
Çamoba Mahallesi Doğal Sit Alanı	Trabzon - ORTAHİSAR - Çamoba
Boztepe Mahallesi Doğal Sit Alanı	Trabzon - ORTAHİSAR - Boztepe
Konakönü Mahallesi Doğal Sit Alanı	Trabzon - ARAKLI - Konakönü

Kaynak: Çevre ve Şehircilik Bakanlığı

Trabzon'da 2010-2018 yılları arasında turistlerin belediye belgeli konaklama tesislerinde tesise geliş sayılarının toplamda en fazla olduğu yıl 2011 (547.248), en az olduğu yıl ise 2018 (191.007) yılıdır. Yabancı konukların tesise geliş sayılarının en fazla olduğu yıl 2016 (146.005) en olduğu yıl 2014'tür (28.799) . Yerli konukların tesise geliş sayılarının en fazla olduğu yıl 2011 (491.417), en az olduğu yıl 2016 (148.290) yılıdır. Belediye belgeli konaklama tesislerinde geceleme sayısının toplamda en fazla olduğu yıl 2011 (736.912), en az olduğu yıl 2018'dir (343.650). Yabancı konukların en fazla gecelediği yıl 2016 (300.952), en az gecelediği yıl ise 2015 (54.099) yılıdır. Yerli konukların en fazla gecelediği yıl 2011 (596.781), en az gecelediği yıl ise 2016 (220.493) yılıdır (Tablo 7).

Tablo 7. Trabzon İli Belediye Belgeli Konaklama Tesislerinde Tesise Geliş ve Geceleme Sayıları

Yıl	Belediye Belgeli Konaklama Tesislerinde Tesise Geliş Sayısı (Toplam)	Belediye Belgeli Konaklama Tesislerinde Tesise Geliş Sayısı (Yabancı)	Belediye Belgeli Konaklama Tesislerinde Tesise Geliş Sayısı (Vatandaş)	Belediye Belgeli Konaklama Tesislerinde Geceleme Sayısı (Toplam)	Belediye Belgeli Konaklama Tesislerinde Geceleme Sayısı (Yabancı)	Belediye Belgeli Konaklama Tesislerinde Geceleme Sayısı (Vatandaş)
2010	430.545	50.921	379.624	542.214	96.358	445.856
2011	547.248	55.831	491.417	736.912	140.131	596.781
2012	463.885	62.386	401.499	667.140	143.585	523.555
2013	353.845	31.798	322.047	434.286	57.427	376.859
2014	370.705	28.799	341.906	454.344	66.000	388.344
2015	390.775	32.766	358.009	491.333	54.099	437.234
2016	294.295	146.005	148.290	521.445	300.952	220.493
2017	196.532	42.345	154.187	350.451	104.451	246.000
2018	191.007	40.167	150.840	343.650	109.671	233.979

Kaynak: (TÜİK 2019)

Trabzon ili doğa ve kültür turizmi açısından oldukça önemli potansiyele sahiptir. Nitekim ilde 7 kentsel sit alanı, 5 arkeolojik sit alanı, 595 sivil mimari ve 306 anıtsal yapı bulunmaktadır. Bir liman kenti olmasından dolayı, birçok medeniyete ev sahipliği yapmış olan Trabzon, yüzlerce yıllık tarihi eserleri ve sivil mimarinin özgün örneklerini sunduğu mahalleleriyle öne çıkmaktadır. Kent merkezinde Trabzon Müzesi (Kostaki Konağı), Ortahisar Tarih Müzesi, Atatürk Köşkü, Ayasofya, Trabzonspor Kamil Ekinci ve Cevdet Sunay müzelerine sahip olan Trabzon merkez ve ilçelerinde, Sümela Manastırı, Santa Harabeleri, Gülbahar Hatun Camii, Fatih Camii, Vazelon Manastırı, Kızlar Manastırı, Kuştul Manastırı, Kaymaklı Manastırı, kale ve surlarıyla çok sayıda tarihi eserlere sahiptir. İlin doğal güzellikleri arasında Uzungöl, Altındere Milli Parkı, Sis Dağı, Çal Mağarası, Çakırgöl ve Sera Gölü başta olmak üzere birçok doğal güzellik bulunmaktadır (DOKAP, 2018).

14 adet doğal sit alanına sahip olan ilde Doğu Karadeniz Turizm Master Planına göre, Trabzon Kenti Eylem Bölgesi, Sultan Murat Yaylası Eylem Bölgesi ve Samandıra

Yaylası Eylem Bölgesi olmak üzere üç bölgede turizm faaliyetlerinin geliştirilmesine yönelik çalışmalar gerçekleştirilmektedir. Trabzon'da başta Yıllantaş, Araklı Pazarcık, Akçaabat Karadağ ve Şolma turizm merkezleri olmak üzere çok sayıda turizm merkezi bulunmaktadır.

İlin en önemli çekicilikleri arasında yer alan yaylalar, nemli yaz aylarında yörede yaşayanlar için dinlenme mekânları olmalarının yanı sıra, Trabzon'un sosyal ve kültürel yapısının önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Yaylalar şenlik dönemlerinde de farklı illerden ve yurt dışından gelen binlerce ziyaretçiyi ağırlamaktadır. Fakat çok sayıda yaylaya sahip olan Trabzon'da yaylalara kolay toplu ulaşım ve konaklama imkânları her zaman bulunmamaktadır. Eylem planına dâhil olan Sultan Murat Yaylası'na yönelik olarak toplu ulaşımın kolaylaştırılması, Samandıra Yaylası Bölgesi'nde ise Sümela'nın geceleme imkânı oluşturma potansiyeli dikkate alınarak çalışmalar yürütülmektedir (DOKAP, 2018).

Yeşilin ve mavinin en bol olduğu Trabzon, doğal güzellikleriyle insanı büyüleyen doğa tutkunlarının vazgeçilmez adreslerinden biridir. Nitekim ilin farklı köşelerinde zengin bitki örtüsü ve yemyeşil doğasıyla temiz hava eşliğinde trekking yapılabilmekte, dağcılık parkurlarında tırmanış gerçekleştirilebilmektedir. İlde Kulin Dağı güzergahı en önemli trekking rotasıdır. Trabzon'un Maçka ilçesine bağlı Kulındağı yaylasından başlayan trekking rotası Kulındağı Yaylası-Figanoy Yaylası-Lişer Yaylası ile sonlanmaktadır. İl sahip olduğu coğrafi özellikleriyle yamaç paraşütü, jeep safari, kano ve su sporları, kuş ve bitki gözlemciliği ile avcılık gibi eko turizme konu olacak bir çok faaliyete ev sahipliği yapmaktadır (www.homeoftrabzon.com).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. TRABZON YAYLALARI VE YEŞİL YOL PROJESİNİN TRABZON YAYLALARI ÜZERİNE ETKİLERİ

4.1. Trabzon Yaylaları

Şehirleşmenin artışıyla birlikte oluşan yeşil ve açık alan azlığı, insanları kent hayatından kaçmaya yöneltmiş, boş zamanlarını değerlendirmek eğlenme ve dinlenmek için son yıllarda dağlık alanlara olan talep artmıştır. Geleneksel olarak yapılan yaylacılık faaliyetinin yapıldığı sahalar turizm için önemli alanlara dönüşmüştür. Yaylalar, mevsimlik geçici yerleşmeler olmasının yanı sıra ekonomik faaliyetlerle birlikte rekreasyon, spor, doğadan yararlanma, gezi- gözlem, sağlık ve eğitim gibi çok farklı amaçlar için kullanılmaktadır.

Ülkemiz doğal ve tarihi yönden zengin kaynaklara sahiptir. Doğal zenginliklerden biri olan dağlık alanlar ve yaylalar halihazırda potansiyellerinin verimli ve planlı kullanılmadığı alanların başında gelmektedir.

Son yıllarda gelişmeye başlayan ekoturizm sayesinde kitle turizmine alternatif olarak yayla ve kış turizmi gelişmeye başlamış böylece turizm sezonu tüm yıla yayılarak turizmden elde edilen gelir de artmıştır. Bozulmamış ve kirlenmemiş doğası, geleneksel, kültürel değerleri, değişik coğrafyalara ait farklı hayat tarzları ve yerel mimarisi, serin ve temiz havasıyla yaylalar popüler hale gelmiştir. Yayla ve kış turizmi açısından Doğu Karadeniz oldukça şanlı bir bölümdür.

Doğu Karadeniz Bölümünün en gelişmiş İli olan Trabzon yayları önemli bir potansiyel arz etmektedir. Bölümde Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından 23 turizm merkezi ilan edilmiştir. Bu turizm merkezlerinin altısı Trabzon'da yer almaktadır. Bunun dışında İlde yayla turizmine hizmet eden birçok yayla bulunmaktadır. Ancak, bazı yaylalar daha çok tercih edildiği için, taşıma kapasitesi aşılmakta ve koruma-kullanma dengesi bozulmaktadır. Bozulan denge hem doğaya hem de yerel halka zarar

vermektedir. Yayla turizminin geliştiği yaylalar doğal zenginliğin yanında ekolojik ve kültürel zenginliğe sahip alanlar oldukları için koruma-kullanma dengesi sürdürülebilirlik açısından önem arz etmektedir.

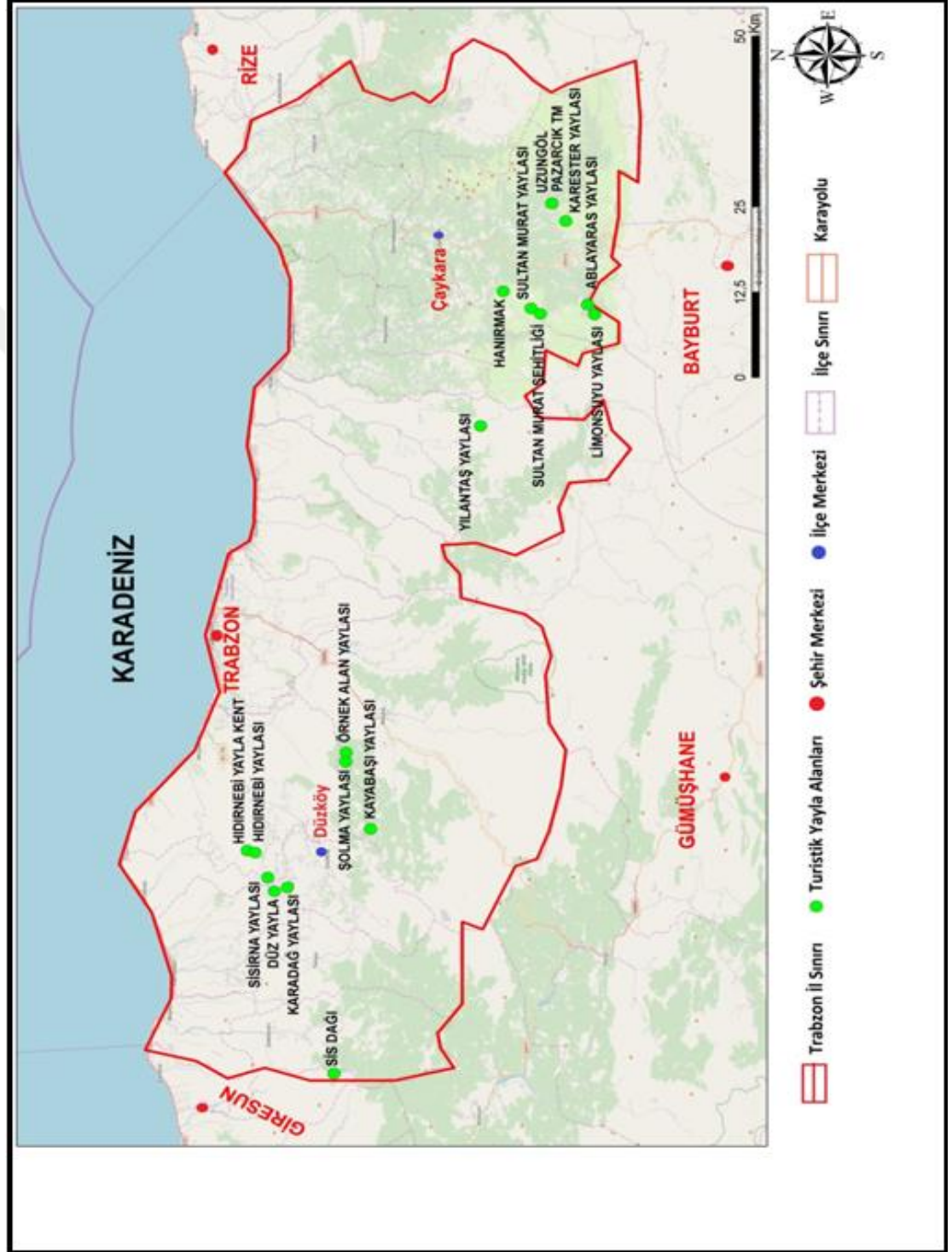
Trabzon da kırsal nüfusun fazlalığına paralel olarak köyaltı yerleşme sayısı da fazladır. Köyaltı yerleşmelerin ilde en yaygın görülen tipi yaylalardır. Trabzon’da yayla sayısı fazla olmakla birlikte bunlardan bazılarının popülerliği yüksek olup, yerli ve yabancı birçok ziyaretçiyi ağırlamaktadır. Bu yaylaların başında Uzungöl Yaylası, Sisdağı Yaylası, Hıdırnebi Yaylası, Karadağ Yaylası, Kayabaşı Yaylası, Sultan Murat Yaylası, Kadıralak Yaylası, Pazarcık Yaylası, Haçka Yaylası ve Gümüşhane –Trabzon İl sınırındaki Kadırğa ve Erikbeli yaylaları önemli yayla turizm merkezleri olarak ön plana çıkmaktadır (Şekil 2).

Araştırma sahası son yıllarda doğa turizmi yönünden gelişim göstermektedir, bunun en önemli nedenlerinden biri Trabzon İli’nin, doğal kültürel zenginliklerinin yanında yaylalar bakımından zengin olmasıdır. Çok sayıda yaylaya sahip olmasının yanında doğal ve kırsal yaşam alanlarında, kültürel değerlerin ve doğa mirasının büyük bölümünün varlığını hâlâ canlı bir şekilde sürdürüyor olması, Trabzon İli’nin yayla turizmi alanında değerlendirilmesi ve geliştirilmesi için büyük bir potansiyel oluşturmaktadır.

Bununla beraber, Trabzon yaylalarında turizmdeki yeni trendlere uygun işletilen tesislerin sayısının az olması, buralarda gerçekleştirilen faaliyetlerin sınırlı ölçülerde kalması, çirkin yapılaşma, hava, su ve toprak kirliliği, bilgi, personel ve tanıtım yetersizliği gibi bir sürü sorun bulunmaktadır. Bu sorunların giderilmesi için DOKAP önderliğinde yürütölen Yeşil yol projesi sayılan bu problemlere ışık tutacak çalışmaların planlarını yapmaktadır.

Yayla turizminin geliştirilmesi adına yürütölen faaliyetlere son zamanlarda gelişim gösteren alternatif turizm etkinliklerini eklemek mümkündür bu bağlamda araştırma sahasının uygun olduğu yayla alanlarında kış turizmi, dağcılık, kampçılık, avcılık, doğa gözlemciliğinin yanı sıra atlı yürüyüş ve bisiklet gezi rotalarının belirlenmesi gibi alternatif etkinlikler Trabzon yaylacılığının gelişmesi ve desteklenmesi adına önem arz etmektedir (Ekşioğlu, 2019: 67).

Şekil 2. Yeşil Yol Projesinde Yer Alan Trabzon Turizm Merkezleri ve Yaylaları

4.1.2. Hıdırnebi Yaylası ve Hıdırnebi Yayla Kent 1 TM

Trabzon Akçaabat ana yolunun 17'inci km'sinden Düzköy yol ayrımından ulaşılan yayla Akçaabat İlçesi sınırları içerisinde yer almaktadır. Trabzon şehir merkezi ile Hıdırnebi Yaylası arasındaki mesafe 35 km'dir.

Hıdırnebi Yaylası deniz seviyesinden yaklaşık 1.400 m yükseltidedir. Yayla geleneksel olarak Acısu, Kuruçam, Kemaliye köylüleri tarafından kullanılmıştır. Yayla aşınım düzlüğü üzerinde yer almakla birlikte sırtlara doğru 300-350 hane olarak devam etmektedir (Şekil 3).

Yayla çevresindeki ana kayaç yapısı angloeratik karakterli volkaniklerden oluşmaktadır. Tabii bitki örtüsü tahrip edilmiş olup yer yer kayın (*Fagus orientalis*), gürgen (*Carpinus betulus*), ladin (*Picea orientalis*), kızılâğaç (*Alnus sp.*) hakim ağaç türlerini oluşturmaktadır.

Yaylada lokanta, bakkal, fırın, kahvehane, berber, iki tane konaklama tesisi yer almaktadır.

Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ve arazi gözlemlerinde elde edilen bulgular sonucunda yaylanın en önemli sorunları olarak atık, kanalizasyon, mescit, wc gibi birimlerin olmaması, artan turist sayısı ile taşıma kapasitesinin aşılması ve bunların dışında çarpık yapılaşma hemen dikkati çekmektedir.

1916-1918 yılları arısında yörenin Ruslar tarafından işgal edilmesi sırasında Ruslarla yapılan çarpışmalarda bu saha önemli bir özelliğe sahiptir. Bundan dolayı her yıl 18 ve 20 temmuz arası Karadağ Şenlikleri adında kutlamalar yapılmaktadır. Günümüzde Trabzon Büyükşehir Belediyesi tarafından organize edilen bu şenliklere kültür ve sanat festivali adı verilmiştir.

Yeşil Yol Projesi kapsamında yer alan Hıdırnebi yaylası gerekli düzenlemeler yapıldıktan sonra diğer yaylarla bağlantısı kurularak turizm alt yapısı tamamlanmış olacaktır.

Şekil 3. Hıdırnebi Yaylası

Kaynak: Arazi Çalışmalarında Çekilen Fotoğraflar

Hıdırnebi Yayla Kent 1'in deniz seviyesinden yükseltisi 1.420 m'dir. Bu yayla kent Trabzon Özel İdaresi tarafından 1999 yılında yayla turizmini geliştirmek amacıyla tatil köyü olarak hizmete sunulmuştur. Yayla kentte lokanta ve kafeterya gibi tesislerin yanında, 160 yatak kapasitesine sahip 26 bungalov ziyaretçilerin hizmetine sunulmaktadır. İşletmesi daha sonraki yıllarda özel şahıslara bırakılmıştır. Tesisler yılın tamamında hizmet sunmakla birlikte, yaz aylarında talep artmaktadır (Şekil 4).

Şekil 4. Hıdırnebi Yayla Kent 1

Kaynak: Arazi Çalışmalarında Çekilen Fotoğraflar

4.1.3.Kadıralak Yaylası

Tonya ilçesi köylerinin kullandığı yayla Tonya ilçe merkezine 9 km mesafededir. Yaylanın deniz seviyesinden yükseltisi yaklaşık 1.300 m'dir.

Dağınık yerleşme şeklinin tipik örneğini gösteren yaylada geleneksel mimariyle yapılan ahşap-taş malzeme yerini betonarme binalara bırakmaya başlamıştır. Yüzyıllardır geleneksel olarak hayvancılık amacıyla kullanılan yayla 1980'lerden itibaren rekreatif amaçlı da kullanılmaktadır.

Doğal çekicilikler yönünden oldukça güzel bir manzaraya sahip olan yayla dağ bisikleti, yamaç paraşütü, jeep safari, kamp-karavan turizmi, dağ-doğa yürüşü ve fotoğrafçılık gibi birçok turizm türünün yapılabileceği özelliklere sahiptir. İlk defa 1995 yılında Tonya Belediyesi tarafından gerçekleştirilen ve adına *Vargit Şenlikleri* denen yayla şenlikleri katılımın az olması nedeniyle 2001 yılından itibaren yapılmamaktadır (Trabzon Valiliği, 2019) (Şekil 5).

Şekil 5. Kadıralak Yaylası

Kaynak: www.Seralakehotel.Com

1. öncelikli Yeşil Yol Projesine dâhil olan Kadıralak Yaylası, 2016 yılında Kadıralak Yayla (mr)-Çalköy-Çiğdemli-Düzköy Dy. İlt. Projesi tamamlanmıştır. Proje kapsamında 2,5 km yol yapım ve onarım işi tamamlanmıştır (Tablo 11). 2017 yılında yapılan çalışmalar proje adı Kadıralak Yayla (mr)-Çalköy-Çiğdemli-Düzköy Dyİlt. (proje 3) planlanmıştır (Tablo 12). 2018 yılı için Kadıralak Yayla-Çalköy-Çiğdemli-Düzköy Devlet yolu (7,5 km) km yol yapım çalışması ödeneği ayrılmıştır.

4.1.4. Karadağ Yaylası TM

Karadağ Yaylası Trabzon şehir merkezine 47 km uzaklıktadır. Yayla Tonya ilçe merkezine 40 km, Vakfıkebir ilçe merkezine 30 km mesafededir.

Deniz seviyesinden 1.850 m yüksekte bulunan Karadağ Yaylası adını aldığı Karadağ'ın kuzey yamaçlarında kurulmuştur. Yayla içi yolların oldukça bozuk olduğu turizm merkezine Hıdırnebi yaylası yolu üzerinden, Karadağ yolu 31,2 km sonra yol ayrımıyla ayrılmaktadır. Ladin (*Picea orientalis*) yörede hâkim türü oluşturmaktadır.

Geleneksel hayvancılık faaliyetlerinin yanında sayfiye amaçlı kullanılan yaylada yaklaşık 230 hane bulunmaktadır. Karadağ Yaylası turizm merkezinde nispeten yeterli alt yapı hizmetleri bulunmaktadır. Yaylada temel ihtiyaçların birçoğunu karşılayacak fırın, bakkal, kahvehane, kasap ve bir de pansiyon yer almaktadır. Karadağ Yaylası'nda geleneksel mimari tarzının güzel örneklerini taşıyan ahşap ve bağdadi evler günümüze kadar varlıklarını sürdürebilmiştir (Şekil 6).

Şekil 6. Karadağ Yaylası Turizm Merkezi

Kaynak: Arazi Çalışmalarında Çekilen Fotoğraflar

Karadağ Yaylası, Balıklıoba, Sisliyayla, Kuru Yaylası, Balıklıyayla, Biloya Yaylası, Düzyayla, Kuruçam Tepesi, Yarıktepe ve Küçük Yayla ile birlikte 1990 yılında

Bakanlar Kurulu kararı ile turizm merkezi ilan edilmiştir. Kuruçam mevkiinde yapılan baraj gölü, Ayeser kaynak suyu ve her yıl temmuz ayının 2. haftasında düzenlenen yayla şenlikleri yöreye özgü tereyağı, peynir ve çökelek gibi hayvansal ürünleri, temiz havası, el sanatları ve bozulmamış geleneksel özellikleri, Serda Suyu mesire yeri gününbirlik ziyaretler için uygun olmanın yanında önemli bir turizm potansiyeline sahip bulunmaktadır. Yayla karın yerde kalış süresi, uygun pist alanları ile kış turizmi yanında yazın da yayla turizmi açısından yılın her ayında ziyaret edilebilecek şartlara sahiptir (Trabzon Valiliği, 2019).

Yeşil Yol Projesi kapsamında bulunan turizm merkezinin, projeyle turizm potansiyelini yükselterek yeni destinasyon alanlarının açılmasının yanında yöresel ve bölgesel kalkınmaya yardımcı olacağı öngörülmektedir.

4.1.5.Kayabaşı Yaylası TP

Kayabaşı Yaylası, Trabzon'un Akçaabat ilçesi sınırları içerisinde olup, Düzköy yol ayrımından şehir merkezine uzaklığı yaklaşık 48 km'dir. DOKAP Yeşil Yol Projesi kapsamında yol yapım çalışmaları tamamlanmıştır.

Düzköy-Kayabaşı yol ayrımından sonra yol bozuk asfalt olup 37'inci km'den sonra beton yol, 41,5 km'den sonra tekrar asfalt yol özelliğine sahiptir. Yayla yolunun 1,5 km asfalt yoldan sonra 1,7 km'si taş parke olmak üzere yol ıslahı yapılmıştır.

Yaylanın denizden yükseltisi 1.950 m'dir. Volkaniklerin hâkim olduğu sahada bazaltların yaygınlığı dikkati çekmektedir. Eşsiz manzarası, yol boyunca görülen kayınların (*Fagus orientalis*) hâkim olduğu geniş yapraklı ağaçlardan oluşan ormanlar daha yükseklerde iğne yapraklı saf ladin ağaçlarıyla tabiat parkı olmaya layık görülmüştür. Yaylada bir de baraj gölü bulunmaktadır. Yaylada mesire alanları, ziyaretçilerin ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla büfe, çeşme, WC, çocuk parkı, piknik masaları, otopark yer almaktadır. Mesire alanına gelmeden, yol ayrımında yayla kent bulunmaktadır (Şekil 7).

Şekil 7. Kayabaşı Yaylası Tabiat Parkı

Kaynak: Arazi Çalışmalarında Çekilen Fotoğraflar

Arazi çalışmaları ve yapılan görüşmeler sonucunda (A2-A3 kodlu katılımcılar) elde edilen verilere göre Kayabaşı Yaylakent 2005 yılında il özel idaresi tarafından açılmış olup, 2015 yılında şahsa kiralanmıştır. Yeşil Yol Projesiyle ilgili sorulan soruya karşılık işletmeci yapılan beton yolun Yeşil Yol kapsamında değil de köylülerin ulaşımını rahatlatmak için yapıldığı bilgisine ulaşılmış ama bu bilginin doğru olmadığı ve Yeşil Yol Projesi kapsamında yapıldığı ve halkın Yeşil yolla ilgili tam olarak bilgiye sahip olmadığı görülmektedir. Yaylakent 36.000 m² üzerine kurulmuş olup, 24 adet bungalov ev (2-3-4 ve 6 kişilik odalar), ahşap otel (2 otelde 16 özel oda) ve vilayet köşkünden (dubleks bungalov köşk) oluşmaktadır (Şekil 8).

Kayabaşı yayla kent işletmecisi (A3 kodlu katılımcı) tarafından sezonun nisan ayı ve eylül ayı arasında açık olduğu, yol probleminin giderilmesi durumunda tüm yıl turizme açılmasının mümkün olacağı bulgularına ulaşılmıştır. Ayrıca geçmiş yıllarda yaşanan su probleminin işletmecinin kendi çabaları sonucu düzeltildiği tespit edilmiştir. Ayrıca, çalışma saatlerinin çok esnek olması ve işletmenin sezonluk çalışıyor olması gibi sebeplere bağlı olarak kalifiye eleman sorunun yaşandığı belirlenmiştir. Yayla kent atıklarının Akçaabat Belediyesi tarafından toplandığı bilgisine ulaşılmıştır. Yayla kent turlarla anlaşmalı olarak çalışmakta olup, sezon fiyatları (otel kişi başı 125 TL, bungalov 300-500 TL arası) talebe göre değişmekte yüksek sezonda %20 artılabilmektedir. Daha çok yerli turistlerin rağbet ettiği Yaylakente son yıllarda Arap turistler de gelmeye başlamıştır. Araplar konaklamadan ziyade daha çok yeme-içme ve ihtiyaç giderme için Yaylakenti kullanmaktadır.

Şekil 8. Kayabaşı Yaylakent

Kaynak: Arazi Çalışmalarında Çekilen Fotoğraflar

Yeşil Yol Projesi kapsamında bu güzergâhta yıllar itibariyle yapılan hizmetler şu şekildedir. 2015 yılı Kayabaşı Yaylası Kavşağı-Kayabaşı Yayla (mr)-Lişer Yayla-Şolma Yayla TM-Ocaklı-Maçka Ocaklı Kavşağı asfalt kaplama 6 km tamamlanmıştır (Tablo 10).

2015 yılında Trabzon Akçaabat Kayabaşı-Lişer Yaylası-Maçka Ocaklı Yolu Hâlihazır Ölçüm Yapılması işi tamamlanmıştır (Tablo 10) (Şekil 9).

Şekil 9. Kayabaşı Yaylasındaki DOKAP Bilgilendirme Levhası

Kaynak: Arazi Çalışmalarında Çekilen Fotoğraflar

2016 proje adı Kayabaşı Yaylası Kavşağı-Kayabaşı Yayla (mr)-Lişer Yayla-Şolma Yayla TM-Ocaklı-Maçka Ocaklı Kavşağı devam eden işi tamamlanmıştır (Tablo 11).

2016 Kayabaşı Yaylası Kavşağı-Kayabaşı Yayla (mr)-Lişer Yayla-Şolma Yayla TM-Ocaklı-Maçka Ocaklı Kavşağı yol yapım ve onarım 6 km stabilize kaplama 6 km toplam 12 km tamamlanmıştır (Tablo 11).

2017 yılı Kayabaşı Yayla Kavşağı-Kayabaşı Yayla (mr) Lişer Yayla Şolma Yayla Tm-Ocaklı-Maçka Ocaklı Kavşağı işi devam etmiştir (Tablo 12).

2018 proje adı Kayabaşı Yaylası Kavşağı-Kayabaşı Yayla (mr)-Lişer Yaylası-Şolma Yaylası-TM-Ocaklı-Maçka Ocaklı Kavşağı (2017 yılından devam eden iş) imalat devam etmiştir (Tablo 13).

4.1.6. Limonsuyu Yaylası

Limonsuyu Yaylası, deniz seviyesinden 2.400 m yükseklikte olup, Sultan Murat yaylasına 12 km mesafede bulunmaktadır. Yolun 11 km'si stabilize'dir (Şekil 10).

Şekil 10. Limon Suyu Yaylası

Kaynak: Arazi Çalışmalarında Çekilen Fotoğraflar

Volkanik kayaçların yaygın olduğu alanda, yol boyunca granit ana kaya hâkimdir. Yaylanın kuzeyinde ise bazaltlar yayılış göstermektedir. Alpin katta yüksek dağ çayırlarının hâkim olduğu yaylada küçükbaş ve büyükbaş hayvancılığın yanında

kümes hayvancılığı da yapılmaktadır. Yerel olarak marul, karalahana, soğan, dereotu gibi tarım ürünleri üretilmektedir. Yayla da üç tane pansiyon şeklinde işletme ve iki kasap, üç market bulunmaktadır. Yaylanın en büyük sorunları elektrik ve su sıkıntısı ile mevcut yolların standardının düşük olmasıdır. Limonsuyu yaylası, klasik anlamda yayla olma özelliğinden farklı olarak, işletmelerin olduğu bir kavşak noktası vasfı taşımaktadır.

Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği (A4 kodlu katılımcı) sonucu elde edilen bulgulara göre Limonsuyu yaylasında bulunan konaklama tesislerinden biri olan Kardelen Otel 95 yatak kapasitelidir. Yaklaşık 10 yıldan beri hizmet vermektedir. İki personelle çalışmakta olan işletmede kalifiye personel bulmakta sıkıntı çekilmektedir. Otel sezonluk olarak yaz aylarında açık bulunmaktadır. Yerel halkın turiste olan bakış açısı olumsuzdur. Otel ihtiyaçlarının % 80'ini Bayburt İli ve Çaykara İlçesinden karşılanmaktadır. Görüşme ile rekreatif amaçlı yaylacılığın 1980'li yıllardan sonra başladığı tespit edilmiştir. Otel turlarla çalışmaktadır ve daha çok yerli turistlere hitap etmektedir. Yerel halkın Yeşil Yol Projesi kapsamında olan yaylanın projeye ilgili bilgisinin olmadığı tespit edilmiştir. Bu kapsam da DOKAP tanıtım ve bilgilendirme yetersizliği yönünden eksiklikleri gidermelidir (Şekil 11).

Şekil 11. Limonsuyu Kardelen Otel

Kaynak: Arazi Çalışmalarında Çekilen Fotoğraflar

Limon Suyu yaylası Yeşil Yol Projesi kapsamında 2013 yılında Bayburt İl sınırı, Limosuyu Yaylası, Sultan Murat Yaylası, Soğanlı, Çaykara Akdoğan Kavşağı Yolu. yol bakım ve onarım işi 4 km olarak tamamlanmıştır (Tablo 8).

2015 yılında Bayburt İl sınırı, Limosuyu Yaylası, Sultan Murat Yaylası, Soğanlı, Çaykara Akdoğan Kavşağı sanat yapısı 28 km yol hendek kanal olarak Bakan Oluru alınmış olup 15 km imalat yapılarak iş tamamlanmıştır (Tablo 10).

2016 yılında Bayburt İl sınırı, Limosuyu Yaylası, Sultan Murat Yaylası, Soğanlı, Çaykara Akdoğan Kavşağı proje yapım işi tamamlanmıştır (Tablo 11).

2018 yılı Çaykara Akdoğan, Soğanlı, Sultan Murat Yaylası, Limonsuyu Yaylası, Bayburt İl Sınırı Yolu onarım alt temel yapım işi 0.70 km yol yapım ve onarım işi tamamlanmıştır (Tablo 13).

4.1.7. Lişer Yaylası

Trabzon'un Maçka İlçesi'ne bağlı olan yayla Maçka ilçe merkezinden batıya doğru yaklaşık 20 km toprak yoldan devam ettikten sonra Ocaklı Köyü ve daha sonra Figanoy yayla mevkiinden geçilerek 5 km sonra Lişer yaylasına ulaşılmaktadır (Şekil 12).

Denizden yaklaşık 1.915 m yüksekte yer alan yaylada konaklama, yeme-içme gibi imkânları mevcut olup, temmuz ayının 7'sinde soğuksu şenlikleri yapılmaktadır. Şenliklere çevre köylerden birçok insan katılmaktadır. Şenlik zamanlarında kurulan pazarda daha çok yerel ürünler ve hayvani gıdalar satılmaktadır. (macka.gov.tr, 2019).

Proje kapsamında yaylada 2015 yılında Kayabaşı Yaylası Kavşağı-Kayabaşı Yaylası (mr)-Lişer Yaylası-Şolma Yayla TM-Ocaklı-Maçka Ocaklı Kavşağı 6 km yol yapım çalışması tamamlanmıştır. Yine 2015 yılında KKN Dy. İlt. Kayabaşı Yaylası Kavşağı-Kayabaşı Yayla (mr)-Lişer Yaylası-Şolma Yayla TM-Ocaklı-Maçka Ocaklı Kavşağı 28+000-42+500 km Arası Proje Yapım İşleri tamamlanmıştır (Tablo 10).

2016 Yılı Trabzon İli Yeşil Yol Projesi kapsamında yapılan çalışmalar Kayabaşı Yaylası Kavşağı-Kayabaşı Yaylası (mr)-Lişer Yayla-Şolma Yayla Tm-Ocaklı-Maçka Ocaklı Kavşağı 3 km yol yapım ve bakım çalışmaları devam etmektedir (Tablo 11).

2017-2018 yılında Yeşil Yol Projesi kapsamında Lişer yaylası, Kayabaşı Yaylası Kavşağı-Kayabaşı Yayla (mr)-Lişer Yayla-Şolma Yayla TM-Ocaklı-Maçka Ocaklı Kavşağı için tesviye yol yapım toplamı 49,4 km'dir (Tablo 12, Tablo 13).

Şekil: 12. Lişer Yaylası-Maçka Yol Ayrımı.

Kaynak: Arazi Çalışmalarında Çekilen Fotoğraflar

4.1.8. Pazarcık Yaylası TM

Pazarcık Yaylası deniz seviyesinden yaklaşık 1.111 m yüksekte yer almaktadır. Yaylanın Araklı İlçe merkezine uzaklığı Karadere yolu güzergâhından yaklaşık 47 km'dir. Araklı İlçe merkezinden, Yılantaş, Pazarcık yol ayrımı 8 km sonra başlamaktadır. Pazarcık yaylası Yağmurdere üzerinden Gümüşhane İl'ine Aydıntepe üzerinden de Bayburt İl'ine ulaşan yolların kavşak noktasında yer almaktadır. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği sonucu elde edilen bulgulara göre (A5 katılımcı) yaylada bakkal, kasap, telefon ve alışveriş gibi ihtiyaçların karşılanabileceği yerler mevcuttur. Bunun dışında iki tane dinleme tesisi ve alabalık tesisi bulunmaktadır. Ormanlık alanlarla kaplı yaylada birçok turistik ve sportif faaliyetler yapmak mümkündür. Bunlardan doğa yürüyüşü, bitki inceleme, dinlenme, bisiklet turları yapma imkânları ön plana çıkmaktadır.

Pazarcık yolu üzerinde Os Şelalesi, Turnalı Camii, Burnak Taşköprüsü, Golaşa Taşköprüsü, Aytaş Aynalı Şelalesi, Aytaş Asma Su Şelalesi ana akarsu vadisindeki çekicilikleri oluşturmaktadır. Ana akarsu kanyon vadi içerisinde akmakta olup, vadi yamaçlarında makro tabakalar yatay veya yataya yakın uzanış göstermektedirler. Vadi boyunca TEİAŞ'a ait 3 nehir tipi santral yer almaktadır. Araklı-Pazarcık yolunun kuzeyinde anakaya bazalttır. Bitki örtüsü kayın, gürgen ve ladinlerden oluşan karışık ormanlardır.

Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği sonucuna göre (A5 katılımcı) Yeşil Yol Projesiyle ilgili sorulan soruya görüşmeci yaylaları birbirine bağlayan bir yol projesi

olduğunu bildiğini bunun dışında fazla bir bilgiye sahip olmadığı beyan etmiştir. Görüşmeci DOKAP Yeşil Yol Projesi kapsamında yapılan beton yoldan haberdar olmadığını beyan etmiştir (Şekil 13).

**Şekil 13. Yeşil Yol Projesi Kapsamında Pazarcık'ta Yapılan Yol Çalışması
Levhası**

Kaynak: Arazi Çalışmalarında Çekilen Fotoğraflar

Diğer bir görüşmeciyle (A6 katılımcı) yapılan görüşmeler sonucunda Bayburt-Aydıntepe-Limonsuyu arasında yapılan yolun belirli kilometrelerinde yol yapım çalışması ve ıslahının yapıldığı ama bunun Yeşil Yol Projesi kapsamında yapıp yapılmadığını bilmediğini beyan etmiştir. Ayrıca yapılan yol çalışmalarıyla Gümüşhane yaylalarını Trabzon yaylalarına bağlayan yolların ıslahının yapıldığı bilgilerine ulaşılmıştır.

Yeşil Yol Projesi kapsamında 1. Etap çalışması olan Kayaiçi Çatak kavşağı 10 yy -Pazarcık Kavşağı-Gümüşhane il sınırı 11,5 km asfalt çalışması tamamlanmıştır (Tablo 13), (Şekil 14).

Şekil 14. Pazarcık Yaylası TM

Kaynak: Arazi Çalışmalarında Çekilen Fotoğraflar

4.1.9. Sis Dağı TM

Deniz seviyesinden 1.950 metre yükseklikte bulunan yayla, Trabzon şehir merkezine 90 km, Beşikdüzü ilçe merkezine yaklaşık 40 km mesafede yer almaktadır. Yol asfalt olup 33,3 km'den sonra niteliği bozulmaktadır. Tonya ilçe merkezine 24 km mesafedeki Erikbeli Turizm Merkezinden sonra batı yönünde gidilerek 25 km'lik toprak yolla da yaylaya ulaşılır. Turizm merkezinde temel altyapı hizmetleri büyük kısmıyla bulunmaktadır. Yol boyu yönlendirme tabelaları bulunmakla birlikte, mesafe bilgisi yoktur. Her yıl yaylada temmuz ayının üçüncü cumartesi günü Sis Dağı Şenlikleri yapılmaktadır (Şekil 15).

Yaylada hâkim ana kaya bazaltlardan oluşmaktadır. Yol yarmaları boyunca olivinli bazaltlar yayılım göstermektedir. Anakaya bol çatlaklı olup, çatlaklar yer yer kafeslidir. Tahribattan kurtulan alanlarda hâkim bitki örtüsünü ladinler oluşturmaktadır.

Görüşme tekniğiyle elde edilen bulgular sonucu (A7-A8 katılımcı) yaylanın ağırlıklı olarak Şalpazarı İlçesinin Geyikli, Kireçhane köyleri ile Giresun'a bağlı Görele ve

Eynesil ilçelerinden gelen yaylacılar tarafından kullanılmakta olduğu tespit edilmiştir. Sis Dağı Şenlikleri her yıl temmuz ayının 21 ve 22'sinde kutlanmaktadır. 1974 yılından 84 yılına kadar şenlikler yapılmıştır (bir öğretmenin vurulmasından dolayı, bu yıldan sonra şenliklere ara verilmiştir). Daha sonra 1992 yılına kadar köylüler kendi aralarında topladıkları parayla şenlikler düzenlemişlerdir. 1992 yılında Şalpazarı desteğiyle Geyikli Köyü Muhtarı tarafından yapılmaktadır. Yapılan görüşmelerde şenliklere talebin arttığı ama eski şenliklerde kullanılan yöresel kıyafetlerin eskisine göre daha az kullanıldığı ve yöresel kıyafetlerin kullanımıyla ilgili Avrupa Birliği tarafından desteklendiği bilgisine ulaşılmıştır. Yayla toplam on obadan oluşmakta olup, en büyüğü Geyikli Obası'dır. Yaylada toplam yaklaşık 2.000 mesken bulunmaktadır. Yapılan görüşmede yayladaki çarpık yapılaşma ile ilgili ulusal basında haberlerin çıktığı, yaylanın en önemli sorunun su sıkıntısı olduğu ve çöplerin belediye tarafından belirli aralıklarla toplandığı bilgisine ulaşılmıştır. Yeşil Yol Projesinden haberi olup olmadığı görüşmeciye sorulmuş ve karşılığında Yeşil Yol projesinden haberdar olduğunu, fakat Sis Dağı Yaylası ile ilgili herhangi bir çalışma yapılıp yapılmadığı konusunda bilgisi olmadığını beyan etmiştir.

Şekil 15. Sis Dağı TM

Kaynak: Arazi Çalışmalarında Çekilen Fotoğraflar

4.1.10. Sultan Murat Yaylası ve Sultan Murat Şehitliği

Sultan Murat yaylasının deniz seviyesinden yükseltisi yaklaşık 2.200 m'dir. Yayla Trabzon-Çaykara-Ataköy yol ayrımı üzerinden Trabzon şehir merkezine yaklaşık 112 km mesafede bulunmaktadır. Yolun tamamı asfalttır. Yolun 96'ıncı km'sinden sonra yol boyu tek tip kızılğaç ormanı hâkim konumdur. Orman altı elemanı olarak eğrelti otu ve böğürtlenler yaygın durumdadır (Şekil 16).

Sultan Murat Şehitliği, 40°38'34''K enlemi 40°08'39''D boylamı konumunda Sultan Murat yayla çarşısına yaklaşık 1,5 km mesafede yer almaktadır.

Şekil 16. Sultan Murat Yaylasından Bir Görünüm

Kaynak: Arazi Çalışmalarında Çekilen Fotoğraflar

Yayla, aşınım düzlüğü üzerine kurulmuştur. Yaylada hâkim ana kayayı granit oluşturmaktadır. Yayla, orman sınırının üzerinde alpin kuşakta yer almaktadır. Saha çalışmaları ve görüşmeler sonucunda (A9-A10 katılımcı) yapılan tespitlere göre yaylada elektrik, su, telefon hizmetleri yanında dört market, bir tuhafiye, bir fırın, biri açık biri kapalı olmak üzere iki cami, üç kasap, iki pideci ve iki otel bulunmaktadır. Bu otellerden biri özel mülkiyete ait olup Taşkınlar Ailesi tarafından çalıştırılmaktadır. Otel 1996 yılında hizmete girmiştir. 100 yatak kapasiteli olan işletme, Mayıs-ekim ayları arasında faaliyet göstermektedir. Otel, daha çok turlarla çalışmaktadır. Restoran ve

diğer yan üniteler gelen ziyaretçilerin her türlü hizmetini karşılayacak düzeydedir. Otelde 20 personel çalıştırılmaktadır. Dağ oteli olduğu için ve çalışma saatleri esnek olduğundan kalifiye eleman bulundurmakta sıkıntı çekilmektedir. Otelin en büyük sıkıntısı yerli esnafın çöplerini otelin arka kısmındaki alana bırakmalarından dolayı koku ve görüntü kirliliği olmasıdır. Sezonda konaklayan turist sayısı ortalama 4.000 civarındadır. Diğer otel (Aymeydanı) pansiyon şeklinde işletme olup, 25 yataklı kapasitesi bulunmaktadır (Şekil 17).

Şekil 17. Sultan Murat Yaylası Taşkın Otel

Kaynak: Arazi Çalışmalarında Çekilen Fotoğraflar

Sultan Murat yaylası çevresindeki yaylaların merkezi konumunda yer almakta olup, çok eski bir tarihe sahip bulunmaktadır. Doğal ve beşeri özelliklerinin yanı sıra şehitliğin bulunmasından dolayı çok sayıda yerli turist tarafından ziyaret edilmektedir. Yayla ve şehitliğin önemi 1916 yılında Ruslara karşı verilen savaşta 72 şehidin burada yer almasından, ayrıca Sultan Dördüncü Murat'ın İran üzerine 1635 yılında yapmış olduğu İkinci Doğu Seferi sırasında seferden dönerken burada konaklayıp cuma namazı kılması ve hutbe taşının bulunması, aynı zamanda ordugâhın kurulduğu yer olmasından kaynaklanmaktadır (Şekil 18). Yaylaya verilen isim de buradan gelmektedir. Şehitlerin anısına her yıl 23 Haziran da Şehitleri Anma Günü yapılmaktadır. Bunun dışında yaylada 20 ağustosta yayla ortası şenlikleri düzenlenmekte ve bu anlamda birçok yerli

ve yabancı ziyaretçiye ev sahipliği yapmaktadır. Özellikle dağ yürüyüşü imkânlarının fazla olması, ayrıca kış sporlarına elverişli olması yaylanın turizm kapasitesini arttırmaktadır. Yaylanın en büyük sorunu atıkların Trabzon Büyük Şehir Belediyesi tarafından 15 günde bir toplanmasından kaynaklı çevre kirliliği, şenlik zamanlarında otopark sorunu ve alt yapı hizmetlerinin yetersiz kalmasıdır.

Şekil 18. Dördüncü Murat Tarafından Okunan Hutbe Taşı

Kaynak: Arazi Çalışmalarında Çekilen Fotoğraflar

Sultan Murat yaylası, Yeşil Yol Projesi içerisinde 1. öncelikli alanlar içinde yer almaktadır. Proje kapsamında 2013 yılında Trabzon Çaykara İlçesi Akdoğan-Sultan Murat Yaylası grup yolu (Yeşil Yol) yaklaşık 16 km asfalt çalışması, Bayburt il sınırı-Limonsuyu Yaylası-Sultan Murat Yaylası-Soğanlı-Çaykara Akdoğan Kavşağı yolu temel tabakası ve sanat yapım işi 4 km'dir. Alt temel, taş duvar ve büz PVC boru imalatları yapılmıştır (Tablo 9).

2014 yılında Trabzon Çaykara İlçesi Akdoğan-Sultan Murat Grup (Yeşil Yol) beton asfalt kaplama (16000+28000 km arası) yaklaşık 12 km yol yapım çalışması gerçekleştirilmiştir. Bu yol tamamlanarak kalan ödenek 2016 Yılı 1 nolu asıl projesine aktarılmıştır (Tablo 9).

2015 yılında Bayburt il sınırı-Limonsuyu Yaylası Sultan Murat Yaylası-Soğanlı-Çaykara Akdoğan Kavşağı sanat yapısı tamamlanmıştır (Tablo 10).

2016 yılında Yeşil Yol Projesi kapsamında Bayburt il sınırı-Limonsuyu Yaylası-Sultan Murat Yaylası-Soğanlı-Çaykara Akdoğan Kavşağı (Proje) yapım işi tamamlanmıştır (Tablo 11).

2017 yılında Çaykara Akdoğan-Soğanlı Sultan Murat Yaylası-Limonsuyu Yaylası-Bayburt il sınırı yolu onarım alt temel yapım işi, yol yapım ve onarım imalatı devam etmiştir (Tablo 12).

4.1.11. Şolma Yaylası

Yaylaya ulaşmak için Trabzon'un Maçka yol ayrımından 31,3 km sonra ilçe merkezinden batıya doğru 3,5 km asfalt, 35. km'den sonra beton yolu olan yaylanın 38,3 km sonra Örnekalın köyü yol ayrımını kat etmek gerekir. Örnekalın-Şolma-Ocaklı yolu Yeşil Yol Projesi kapsamında genişletilmiştir. Deniz seviyesinden 1.600 m. yükseltide bulunan yaylada alt yapı hizmetleri tamamlanmış durumdadır. Yol boyunca orman örtüsü içerisinde kayın, gürgen, ladin, yabani incir gibi türler ile böğürtlen, sarı ve mor çiçekli orman gülleri, eğrelti otu gibi orman altı elemanlara rastlanmaktadır. Yaylada elektrik, su, telefon mevcuttur. Yaylada konaklama tesisi bulunmamaktadır. Ancak bakkal, manav, kır kahvesi, kasap gibi küçük işletmeler hizmet vermektedir (Şekil 19). (www. macka.gov.tr, 2019).

Yarı yapılandırılmış görüşmeler neticesinde (A11 katılımcı) Yeşil Yol Projesi nedir sorusu sorulmuş, karşılığında Giresun'dan gelip yaylaları birbirine bağlayan bir yol projesi olduğu cevabı alınmıştır. Katılımcı, Yeşil Yol Projesinin doğayı tahrip edeceğini beyan etmiştir. Kendisine sorulan tahrip etmeden nasıl projenin ilerleyebileceği sorusuna ise ormanlık alanlara girilmemesi gerektiğini, sadece mevcut yolların kullanılması gerektiğini beyan etmiş, ormanlık alanlara girildiğinde bunun bir katliama dönüşeceğini iddia etmiştir. Yaylanın tabiat parkı olarak ilan edildikten sonra rekreatif amaçlı kullanılmaya başlandığı daha öncesinde hayvancılık amaçlı yaylaya çıkıldığı bilgisine ulaşılmıştır. Yaylada 78 hane bulunmaktadır. Yayla mera arazisidir. Yaylanın su problemi bulunmamakta olup, hayvancılık yapılmaktadır. Rekreatif amaçlı gelenler (keyifçiler) çevre kirliliğine neden olmaktadır. Yaylanın kanalizasyon sorunu bulunmaktadır.

Yeşil Yol Projesi diye bir proje duydunuz mu sorusuna; (A12 katılımcı) evet cevabı alınmıştır. Nasıl bir proje olduğu sorusuna; yaylaları birbirine bağlama projesi

olduğu cevabı alınmıştır. Sizce proje iyi mi kötü bir proje mi sorusuna; bizce iyi bir proje ama uygulaması yanlış cevabı alınmıştır. Neden iyi bir proje olduğu sorusuna; yayla yollarının yapılması yol gelmesinin iyi olduğu cevabı alınmıştır. Uygulamadaki yanlışlık ne olduğu sorusuna ise proje güzergâhının doğru olmadığı cevabı alınmıştır. Yayla için Yeşil Yol kapsamında neler yapıldı? Sorusuna karşılık; hiçbir çalışmanın yapılmadığı cevabı alınmıştır.

Şekil 19. Şolma Yaylası

Kaynak: Arazi Çalışmalarında Çekilen Fotoğraflar

Yeşil Yol Projesi kapsamında 2015 yılında Kayabaşı Yaylası Kavşağı-Kayabaşı Yaylası (mr)-Lişer Yaylası-Şolma Yaylası TM-Ocaklı-Maçka Ocaklı Kavşağı 6 km asfalt kaplama çalışması yapılmıştır. Kayabaşı Yaylası Kavşağı-Kayabaşı Yaylası (mr)-Lişer Yaylası-Şolma Yaylası TM-Ocaklı-Maçka Ocaklı Kavşağı 28+000-42+500 km Arası Proje Yapım İşi Proje yapım işi tamamlanmıştır (Tablo 10).

2016 yılında Kayabaşı Yaylası Kavşağı-Kayabaşı Yaylası (mr)-Lişer Yaylası-Şolma Yaylası Tm-Ocaklı-Maçka Ocaklı Kavşağı 3 km asfalt çalışması işi devam etmiştir. Kayabaşı Yaylası Kavşağı-Kayabaşı Yaylası (mr)-Lişer Yaylası-Şolma Yaylası TM-Ocaklı-Maçka Ocaklı Kavşağı 6 km yol bakım onarım işi tamamlanmıştır (Tablo 11).

Yeşil Yol Projesiyle Kayabaşı Yaylası Kavşağı-Kayabaşı Yaylası (mr)-Lişer Yaylası-Şolma Yaylası TM-Ocaklı-Maçka Ocaklı Kavşağı güzergâhında toplam tesviye edilen yol 49,40 km'dir (Tablo 13).

4.1.12.Uzungöl TM

Uzungöl, Trabzon'un Çaykara ilçesinde yaklaşık 40°37'10''K enlemi-40°17'23''D boylamı üzerinde yer almaktadır. Turizm merkezi, Trabzon şehir merkezine yaklaşık 94 km mesafede olup, yolun tamamı asfalttır. Uzungölün deniz seviyesinden yükseltisi 1.110 m'dir. Uzungöl Solaklı deresi ile Haldizen deresi ve Uzungöl heyelan alanı arasında kalan bölgede yer almaktadır. Doğu Karadeniz dağlarının kuzeyinde kalan Soğanlı Dağlarını derin bir şekilde yaran Solaklı deresinin bir kolu olan akarsu önce Demirkapı deresi, sonra Haldizen deresi ismini alır ve Solaklı deresine katılarak Trabzon'un Of ilçesinden denize dökülür. Gölün oluşumunda akarsuyun akış yönünde vadi yamaçlarında gerçekleşen heyelan kısmi olarak etkili olsa da asıl olarak batı yamacın önünde gelişen bir birikinti konisinin akarsuyun önünü kapatması rol oynamıştır. Yani, Haldizen deresinin önü doğal bir set ile kapanarak busahada doğal set gölü oluşmuştur. Göl çevresinde Üst Kretase yaşlı volkanikler yaygındır. Uzungöl'ün sularını dışarıya boşaltan bir ayağı bulunduğundan, suları tatlıdır.

Özel çevre koruma bölgesi olarak ilan edilen gölün çevresinde Turizm işletme belgeli iki tesis dışında turizm amaçlı birçok konaklama, yeme içme tesisi ve mesire alanları yer almaktadır. Mayıs ayı başından ekim ayına kadar yoğun turist çeken göl çevresi kış turizmi içinde uygun şartlar barındırmaktadır (Şekil 20).

Şekil 20. Uzungöl

Kaynak: Arazi Çalışmalarında Çekilen Fotoğraflar

Uzungölden daha yüksekte bulunan ve Karester yaylası ile uzun göl arasında yaklaşık 10 km mesafe bulunmaktadır. Yaylanın denizden yükseltisi yaklaşık 2.200-2.250 m olup, 95 hanelidir. Karester yaylasında arazi çalışmaları sırasında yapılan görüşmeler (A13 katılımcı) sonucunda yayla için Uzungöl ve Karester arasında kış turizmine yönelik teleferik projesinin olduğu, yol ve su probleminin bulunmadığı ancak kanalizasyon sorunun mevcut olduğu, yaylanın doğal dokusunun fazla bozulmadığı tespit edilmiştir. Yayladaki atıklar Çaykara Belediyesi tarafından toplanmaktadır. Yaylada hayvansal ürünler üretilmektedir ve hayvan sayısı geçmişten günümüze giderek azalmıştır. Kuzukulağı, ısırgan, papatya gibi otsu bitkilerin doğal ortamdan toplanarak kurutulduğu yaylada mayıs ayında başlayan yaylacılık faaliyetleri ekim sonunda bitmektedir (Şekil 21).

Şekil 21. Karester Yaylası

Kaynak: Arazi Çalışmalarında Çekilen Fotoğraflar

Yeşil Yol Projesiyle 2015 yılında Uzungöl (mr)-Çayıroba (Yente)-Demirkapı Kavşağı-Sarıkaya Yaylası-Arpaözü-Rize il sınırı (İhalesi 2014'te yapılmış devam eden iş) 9,3 km yol bakım onarım çalışması, 6 km asfalt kaplama toplamda 15,3 km'lik proje tamamlanmıştır (Tablo 10).

2016 yılında proje adı Uzungöl (mr)-Çayıroba (Yente)-Demirkapı Kavşağı-Sarıkaya Yayla-Arpaözü-Rize il sınırı olan 6,10 km yol bakım onarım ve 6,5 km asfalt kaplama toplam 12,6 km'lik çalışma devam ettirilmiştir (Tablo 11).

2017 yılında Yeşil Yol Projesi kapsamında Uzungöl (mr)-Çayıroba (Yente) Demirkapı Kavşağı-Sarıkaya Yayla-Arpaözü-Rize il sınırı 6,6 km yol bakım onarım, 5 km asfalt kaplama toplam 11,6 km devam eden iş bulunmaktadır (Tablo 12).

Uzungöl (mr)-Çayıroba (Yente) Demirkapı Kavşağı-Sarıkaya Yayla-Arpaözü-Rize il sınırı asfalt 4,5 km, stabilize 23,5 km toplamda 28 km yol yapım ve bakım hizmetleri tamamlanmıştır (Tablo 13).

Proje adı Uzungöl (mr)-Yayla önü-Şekersu-Tapanoz yayla-Bayburt il sınırı olan projenin 25 km'lik tesviye çalışması tamamlanmıştır (Tablo 13).

4.1.13.Yeşilyurt Yılandaş Yaylası TM

Trabzon şehir merkezine 64 km, Araklı ilçe merkezine 37 km mesafede bulunan yayla 10 km'lik bir stabilize yolla Yeşilyurt Beldesi'ne bağlanır. Araklı ilçesinin 24 kilometre güneyinde yer alan Yeşilyurt yaylası çevresinde Ağaçbaşı, Taşbaşı, Arabinyurdu, Çukuryaylası gibi çok sayıda yayla bulunmaktadır. Deniz seviyesinden yaklaşık 2.010 m yüksekte yer almaktadır. Zengin otsu bitkilerle kaplı olan yaylalarda doğa yürüyüşü, bitki inceleme, kuş gözlemi, bisiklet turları yapma imkânları bulunmaktadır.

Yeşil Yol Projesi kapsamında yer alan yaylada arazi gözlemleri sonucu henüz proje kapsamında yapılmış bir çalışmaya rastlanmamıştır.

4.1.14.Yeşil Yol Projesi Kapsamında Yer Alan Diğer Yaylalar

Kadırga Yaylası, Erikbeli Yaylası TM, Kirazlı Yaylası, Liveyda Yaylası, Sarıkaya Yaylası, Tapanoz Yaylası, Haçka Yaylası, Yeşilyol Projesi kapsamında yer alan diğer yaylalardır. Yeşil Yol Projesi kapsamında Kadırga Yaylası Zigana'ya bağlanacaktır. Yine Yeşil Yol Projesi kapsamında Tonya-Erikbeli arasındaki yol betonlanmıştır. Erikbeli-Kadırga arasındaki 15 km'lik yolun betonlanma çalışmaları devam etmektedir.

4.2. Yeşil Yol Projesinin Trabzon Yaylaları Üzerine Etkileri

Yeşil Yol Projesi'nin asıl amacı, proje kapsamındaki illerin yaylalarına ulaşılabilirliği kolaylaştırmaktır. Bu nedenle proje kapsamındaki tüm illerde olduğu gibi Trabzon ili sınırları içerisinde de projenin en önemli ayağını yol yapım ve iyileştirme çalışmaları oluşturmaktadır.

Yeşil Yol Projesi'nin Trabzon ili sınırları içerisindeki kapsamı, ana aks uzunluğu 314 km, yan bağlantı yol uzunluğu 208,5 km'den ibaret olup, toplam uzunluk 522,5 km'dir.

Karayolları Genel Müdürlüğü güzergâhında olan yol miktarı 151,7 km'dir (DOKAP tarafından Karayolları güzergâhındaki yollara herhangi bir yatırım yapılmamaktadır)

Trabzon Büyük Şehir Belediyesi sınırlarında kalan yol miktarı 370,8 km'dir. Trabzon Büyük Şehir Belediyesi sınırlarında yer alan güzergâhlarda yapılan yol imalatları ve miktarları şu şekildedir.

- Yol bakım ve onarım: 46,8 km.
- Beton kaplama 7,1 km.
- Asfalt kaplama 54,9 km.

Böylece toplam 108,8 km yol iyileştirme çalışması tamamlamıştır. Aşağıda yıllar itibariyle Trabzon ili sınırları içerisinde Yeşil Yol Projesi kapsamında yapılan çalışmalar tablolar halinde verilmiştir.

Tablo 8. 2013 Yılı Trabzon İlinde Yeşil Yol Projesi Kapsamında Yapılan Çalışmalar

Proje No	Kontrol Kesim No	Proje Adı	Yol Bakım Onarım (km)	Beton Kaplama (km)	Asfalt Kaplama (km)	Toplam
1	13	Trabzon Çaykara İlçesi Çayıroba (Yente) Yolu Toprak İşleri ve Sanat Yapıları İşİ	10,8	-	-	0,8
2	11	Trabzon Çaykara İlçesi Akdoğan-Sultan Murat Grup Yolu (Yeşil Yol) Asfalt Kaplama İşİ 0+000-16+000 km arası	-	-	16	6
3	11	Bayburt İl Sınırı- Limonsuyu Yaylası- Sultan Murat Yaylası- Soğanlı-Çaykara Akdoğan Kavşağı Dy. İlt. Yolu Temel Tabakası ve Sanat Yapısı Yapım İşİ	4	-	-	4
Toplam			14,8	0	16	0,8

Kaynak: DOKAP (15.08.2018)

Tablo 9. 2014 Yılı Trabzon İlinde Yeşil Yol Projesi Kapsamında Yapılan Çalışmalar

Proje No	Kontrol Kesim No	Proje Adı	Yol Bakım Onarım (km)	Beton Kaplama (km)	Asfalt Kaplama (km)	Toplam (km)
1	13	Trabzon Çaykara İlçesi Çayıroba (Yente) Arpaözü Rize Bağlantı Yolu Yapım İşi (Yeşil Yol) Beton Asfalt Kaplama (0+000-23+460 km arası)	Çalışma devam ediyor			
2	11	Trabzon Çaykara İlçesi Akdoğan-Sultan Murat Grup Yolu (Yeşil Yol) Beton Asfalt Kaplama (16+000-28+000 km arası)	-	-	12	12
3	1	Trabzon Tonya İlçesi Kalınçam-Erikbeli-Kadırga Grup Yolu (Yeşil Yol) Beton Asfalt Kaplama (13+300+20+500 km arası)	-	7,1	-	7,1
Toplam			0	7,1	12	19,1

Kaynak: DOKAP (15.08.2018)

Tablo 10. 2015 Yılı Trabzon İlinde Yeşil Yol Projesi Kapsamında Yapılan Çalışmalar

Proje No	Kontrol Kesim No	Proje Adı	Yol Bakım Onarım km	Beton Kaplama (km)	Asfalt Kaplama (km)	Toplam (km)
1	13	Uzungöl (mr)-Çayıroba (Yente)-Demirkapı Kavşağı-Sarıkaya Yaylası-Arpaözü-Rize İl Sınırı (İhalesi 2014'te yapılmış devam eden iş)	9,3	-	6	15,3
2	1	Gümüşhane İl Sınırı İlt. Erikbeli Yayla-Kalınçam-Çayırıcı-Tonya İlçe (mr)	-	-	3,4	3,4
3	5	04 KKN Dyİlt. Kayabaşı Yaylası Kavşağı-Kayabaşı Yaylası (mr)-Lişer Yaylası- Şolma Yayla TM-Ocaklı-Maçka Ocaklı Kavşağı	-	-	6	6
4	11	Bayburt İl Sınırı-Limonsuyu Yaylası-Sultan Murat Yaylası-Soğanlı-Çaykara Akdoğan Kavşağı Dy. İlt	Sanat yapısı tamamlanmıştır.			
5	5	04 KKN Dy. İlt. Kayabaşı Yaylası Kavşağı-Kayabaşı Yayla (mr)-Lişer Yaylası-Şolma Yayla TM-Ocaklı-Maçka Ocaklı Kavşağı 28+000-42+500 km Arası Proje Yapım İş	Proje yapım işi tamamlanmıştır.			
Toplam			9,3	0	15,4	24,7

Kaynak: DOKAP (15.08.2018)

Tablo 11. 2016 Yılı Trabzon İli Yeşil Yol Projesi Kapsamında Yapılan Çalışmalar

Proje No	Kontrol Kesim No	Proje Adı	Yol Bakım Onarım (km)	Beton Kaplama (km)	Asfalt Kaplama (km)	Toplam (km)
1	13	Uzungöl (mr)-Çayıroba(Yente)-Demirkapı Kavşağı-Sarıkaya Yayla-Arpaözü-Rize İl Sınırı(Devam eden iş)*	6,1	-	6,5	12,6
2	5	04 KKN Dyİlt. Kayabaşı Yaylası Kavşağı-Kayabaşı Yaylası(mr)-Lişer Yayla-Şolma Yayla Tm-Ocaklı-Maçka Ocaklı Kavşağı (Devam eden iş)**	-	-	3	3
3	3	02 KKN Dyİlt.-Kadıralak Yayla(mr)-Çalköy-Çiğdemli-Düzköy Dy. İlt (Proje)	Proje yapım işi tamamlanmıştır.			
4	9	Gümüşhane İl Sınırı-Kirazlı Yayla-Kayaici Çatak Kavşağı Dy İlt. (Proje)	Proje yapım işi tamamlanmıştır.			
5	15	KKN 07 Dyİlt. Ve KKN 08 Yy İlt. Altındere Vadi Milli Park Sınırı-Liveyda Yayl-Akarsu Mezrası (Proje)	Proje yapım işi tamamlanmıştır.			
6	11	Bayburt İl Sınırı-Limonsuyu Yaylası-Sultan Murat Yaylası-Soğanlı-Çaykara Akdoğan Kavşağı Dy. İlt (Proje)	Proje yapım işi tamamlanmıştır.			
7	5	04 KKN Dyİlt. Kayabaşı Yaylası Kavşağı-Kayabaşı Yayla(mr)-Lişer Yayla-Şolma Yayla TM-Ocaklı-Maçka Ocaklı Kavşağı	6	-	-	6
8	3	02 KKNDyİlt.-Kadıralak Yayla(mr)-Çalköy-Çiğdemli-Düzköy Dy. İlt	2,5	-	-	2,5
Toplam			14,6	0	9,5	24,1

Kaynak: DOKAP (15.08.2018)

Tablo 12. 2017 Yılı Trabzon İlinde Yeşil Yol Projesi Kapsamında Yapılan Çalışmalar

Proje No	Kontrol Kesim No	Proje Adı	Yol Bakım Onarım (km)	Beton Kaplama (km)	Asfalt Kaplam (km)	Toplam (km)
1	13	Uzungöl (mr)-Çayıroba (Yente)-Demirkapı Kavaşğı-Sarıkaya Yaylası-Arpaözü-Rize İl Sınırı (Devam eden iş)*	6,6	-	5	11,6
2	3	02 KKNDyİlt.-Kadıralak Yaylası (mr)-Çalköy-Çiğdemli-Düzköy Dy. İlt. (Devam eden İş)*	1,5	-	-	1,5
3	3	02 KKN Dy. İlt.-Kadıralak Yaylası (mr)-Çalköy-Çiğdemli-Düzköy Dy. İlt. (Proje)	-	-	-	0
4	15	KKN 07 Dy. İlt. ve KKN 08 Yy. İlt. Altındere Vadisi Milli Park Sınırı-Liveyda Yaylası-Akarsu Mezrası (Proje)	-	-	-	0
5	14	Uzungöl (mr)-Yaylaönü-Şekersu-Tapanoz Yaylası-Bayburt il sınırı (Proje)	-	-	-	0
6	5	04 KKNDy. İlt. Kayabaşı Yaylası Kavşağı-Kayabaşı Yaylası (mr)-Lişer Yaylası-Şolma Yaylası TM-Ocaklı-Maçka Ocaklı Kavşağı	-	-	-	0
7	9	Gümüşhane il sınırı-Kirazlı Yaylası-Kayaiçi Çatak Kavşağı Dy. İlt.	-	-	-	0
8	172	01 KKN Yy. İlt. Erikbeli (mr)-Kadırga Yaylası-Zigana-Gümüşhane il sınırı	-	-	-	0
Toplam			8,1	0	5	13,1

Kaynak: DOKAP (15.08.2018)

Tablo 13. 2018 Yılı Trabzon Kontrol Kesim Numaraları Listesi

	Yolun Niteliği	K.K. N	Etap	Yolun Tanımı	Yolun Cinsi (km)					Toplam (km.)	Açıklamalar
					Asfalt	Beton	Stabilize	Tesviye	Ham Yol		
1	KGM	1	1.Etap	Gümüşhane İl Sınırı İlt. Erikbeli Yaylası-Kalınçam-Çayırıcı_Tonya İlçe (mr)	3	11	8,75			22,75	
2	KGM	2	1.Etap	Tonya İlçe (mr) 01 KKN Yy İlt.-Kadıralak Yaylası Kavşağı	0,8					0,8	
3	B.B	3	1.Etap	02 KKN Dy İlt.-Kadıralak Yaylası(mr)-Çalköy-Çiğdemli-Düzköy Dy. İlt.	8,2			20		28,2	
4	KGM	4	1.Etap	03 KKN Yy. İlt. Düzköy Sapağı-Düzköy İlçe (mr)-Işıklar-Kayabaşı Yaylası Kavşağı	7,6					7,6	
5	B.B.	5	1.Etap	04 KKN Dy İlt. Kayabaşı Yaylası Kavşağı-Kayabaşı Yaylası (mr)-Lişer Yaylası-Şolma Yaylası TM-Ocaklı-Maçka Ocaklı Kavşağı				49,4		49,4	Güncellendi (Eski durum: 42,5)

6	KGM	6	3.Et ap	Maçka Ocaklı Kavşağı- Maçka İlçe (mr)-Maçka Sümela Kavşağı-Su kenarı- Yazılıtaş- Hamsiköy- Gümüşhane il sınırı	33,5				33,5	
7	KGM	7	1.Et ap	Maçka İlçe (mr)-Sümela Kavşağı- Çoşandere- Altındere Milli Parkı	16,5				16,5	
8	B.B.	8	1.Et ap	Altındere Milli Parkı- Sümela Manastırı- Gümüşhane il sınırı	1,8		9,2		11	
9	B.B.	9	1.Et ap	Gümüşhane İl Sınırı-Kirazlı Yaylası-Kayaici Çatak Kavşağı Dy.İlt.			9,4		9,4	Güncellendi (Eski durum: 8,5)
10	KGM	10	1.Et ap	Kayaici Çatak Kavşağı KKN 10 Yy İlt-Pazarcık Kavşağı- Gümüşhane il sınırı	11,5				11,5	
11	B.B.	11	1.Et ap	Bayburt il sınırı- Limonsuyu Yaylası- Sultan Murat Yaylası- Soğanlı-	30			14,8	44,8	

				Çaykara Akdoğan Kavşağı Dy. İlt.						
12	KGM	12	1.Et ap	Çaykara Akdoğan Kavşağı13 KKN Yy. İlt.- Çaykara İlçe (mr)- Ataköy- Uzungöl Belde (mr)	19				19	
13	B.B.	13	1.Et ap	Uzungöl (mr)- Çayıroba (Yente)- Demirkapı Kavşağı- Sarıkaya Yaylası- Arpaözü- Rize il sınırı	4,5		23,5		28	
14	B.B.	14	2.Et ap	Uzungöl (mr)-Yaylaönü-Şekersu-Tapanoz Yaylası-Bayburt il sınırı	25				25	
15	B.B.	15	1.Et ap	KKN 07 Dy İlt.ve KKN 08 Yy İlt.-Altındere vadisi Milli Park Sınırı-Liveyda Yaylası- Akarsu Mezrası	6,5				6,5	
16	KGM	16.Ş ub	Etap dışı	Beşikdüzü İlçe(mr)Sahi l Dy İlt.- Şalpazarı Dy- Sayvançatak -Şıhgıran Mevkii-Sis Dağı- Giresun İl Sınırı	40				40	

17	B.B.	17.Şub	Etap dışı	01 KKN Yy İlt.-Erikbeli (mr)-Kadırga Yaylası-Zigana-Gümüşhane il sınırı	24,5			24,5	
18	B.B.	18.Şub	Etap dışı	KKN 11 Yy İlt.-Sultanmurat Yaylası-Çaykara Kavşağı-Ataköy-KKN 12 Dy İlt.	2,5	16		18,5	
19	B.B.	19.Mar	Etap dışı	Sahil Dy İlt.-Aşağı Çavuşlu Sapağı-Yukarı Çvş. Avlot Hanları Kahvadözü Hanları-Soğuksu Hanları-Taşlıyayla-Gümüşhane il sınırı	44			44	
20	B.B.	20.Mar	Etap dışı	05 KKN Yy İlt.-Kayabaşı Tabiat Parkı-Yerlice-Haçka Yaylası-Honefter Yaylası-Beypınarı Yaylası-Lapazon Yaylası-Mandagözü Yaylası-KKN 17-2 Yy İlt.-Gümüşhane il sınırı	3	20		23	Tanım güncellendi.
21	B.B.	21.Mar	Etap dışı	KKN 20-3 Yy İlt. Düzoba-Alim Yaylası-Kırıklıyayla-Bozluk-Çayırbağı Zeliha-Çamiçi	7,5	8		15,5	
22	B.B.	22.Mar	Etap dışı	Hayrat İlçe (mr)-Balaban-Yeniköy-Cunis Yaylası-Puşur-Foliza-Derindere-Sarıkaya Yaylası KKN 13Yy İlt.	8	35		43	
				Toplam	176,4	11	131	204,1	522,5
								KGM	151,7
								BŞB	370,8
								Toplam	522,5
					1. Öncelik 1. Etap Yol Uzunluğu				255,5
					1. Öncelik 2. Etap Yol Uzunluğu				25
					1. Öncelik 3. Etap Yol Uzunluğu				33,5
					Toplam				314

Kaynak: DOKAP (15.08.2018)

Tablo 14. Trabzon İli Önceliklere Göre Yol Kaplama Cinsi Listesi

S.N.	Yolun Tanımı	YOLUN CİNSİ (km)					Toplam Uzunluk	Öncelik Toplam (km)
		Asfalt	Beton	Stabilize	Tesviye	Ham Yol		
1	1. Öncelikli Yol (BŞB)	44,5		32,7	125,1		202,3	314
2	1. Öncelikli Yol (KGM)	91,9	11	8,8			111,7	
3	2. Öncelikli Yol (BŞB)			27	16		43	83
4	2. Öncelikli Yol (KGM)	40					40	
5	3. Öncelikli Yol (BŞB)			62,5	63		125,5	125,5
6	3. Öncelikli Yol (KGM)						0	
Toplam		176,4	11	131	204,1	0	522,5	522,5

Kaynak: DOKAP (15.08.2018)

Doğu Karadeniz Bölümü için turizmin önemi giderek artmaktadır. Turizmde yaşanan gelişmelerin sürdürülebilirliği için doğal yapıyla uyumlu tesislerin kurulması, doğal ve kültür varlıklarının korunarak geliştirilmesiyle turizme kazandırılması, yaylaların doğallığını yansıtan yerel mimari ve turizm merkezlerinin imar planlarının Doğu Karadeniz'in doğal güzelliğine uygun şekilde yapılması son derece önemlidir. Bu sebeple DOKA tarafından, Doğu Karadeniz Projesi kapsamında bir turizm faaliyeti şeklinde yürütülen Yeşil Yol Projesi büyük önem arz etmektedir.

Yeşil Yol Projesi, Doğu Karadeniz Turizm Master Planında (TR90) bölgenin en yoğun turist çeken üç alanı (Sümela Manastırı, Uzun Göl, Ayder Yaylası) dışında kalan ve turizm potansiyeli bulunan yaylaları birbirine bağlayacak, kuzey-güney yönlü bağlantıları da olan, doğu-batı yönlü bir ana ulaşım aksının devreye sokulması adına önerilen bir “Yayla Koridoru” projesidir (DOKAP, 2014).

Onuncu Kalkınma Planı içerisinde, Doğu Karadeniz Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı (DOKAP) tarafından, Doğu Karadeniz Projesi kapsamında bir turizm faaliyeti olarak yürütülen Yeşil Yol Projesi, Trabzon İline yönelik çalışmaları saha incelemeleri sonucunda yerinde tespitlerle projenin yerel düzeyde ekonomik ve

sosyokültürel yönden yöreyi nasıl etkilediği çalışmayla gözler önüne serilmeye çalışılmıştır.

Trabzon İli Yeşil Yol güzergâhları şu şekildedir:

Başlangıç noktası Arpaözü' nden Rize il sınırı-bitiş noktası Uzungöl Beldesi

Başlangıç noktası, Uzungöl Beldesi-bitiş noktası Soğanlı-Akdoğan

Başlangıç noktası, Soğanlı-Akdoğan-bitiş noktası Sultanmurat Yaylası

Başlangıç noktası, Sultanmurat Yaylası-bitiş noktası Limonsuyu Yaylası

Başlangıç noktası, Limonsuyu Yaylası-bitiş noktası Bayburt il sınırı

Başlangıç noktası, Sümela Manastırından Gümüşhane il sınırı-bitiş noktası Coşandere

Başlangıç noktası, Coşandere-bitiş noktası Maçka Şolma Yaylası Kavşağı

Başlangıç noktası, Maçka Şolma Yaylası Kavşağı-bitiş noktası Düzköy

Başlangıç noktası, Düzköy-bitiş noktası Erikbeli Yaylası'ndan Gümüşhane il sınırına bağlanmaktadır (DOKAP, 2019).

Yazın havanın boğucu nemi ve sıcak havası ile şehir hayatının kalabalığından kaçarak temiz hava almak isteyenlerin kaçma alanı haline gelen yaylaların Trabzon turizmi açısından önemi son dönemde artmaya başlamıştır. Trabzon yaylaları çok çeşitli bitki türleri ve hayvan varlığı, gür ormanları, coşkun akan akarsuları, muhteşem manzaralarıyla, kampçılık, trekking, kaya tırmanışı, dağcılık, yabani meyve toplayıcılığı, doğa gözlemi, rafting, kış sporları, av ve olta balıkçılığı, çim kayağı gibi alternatif turizm türlerine imkan sağlarken aynı zamanda kaynak suları, yöresel mutfağı, halkın geleneksel yaşayış tarzı gibi değerleri ile de önemli bir potansiyele sahip bulunmaktadır.

Projeyle birlikte Trabzon şehri için tarihi süreç içerisinde önemli bir potansiyeli olan kültür turizminin yanında farklı turizm türleri ve yeni aktiviteler kazandırılma konusunda çalışmalar başlamıştır. İl arazisinin önemli bölümünün dağlık oluşu nedeniyle de yöreye en uygun turizm çeşidi olan "yayla ve kış turizmi" ön plana çıkmaya başlamıştır. Turizm merkezi ilan edilen altı yaylanın kamu kuruluşlarınca alt ve üst yapı çalışmaları yapılmaya devam etmektedir. Bu kapsamda öncelikle ulaşım ele alınarak var olan yolların standardı yükseltilerek işe başlanmıştır. Daha sonra elektrik, su, telekomünikasyon, wc, çeşme, gibi sosyal ihtiyaçları içeren yatırımlara ağırlık verilmiştir.

Yeşil Yol Projesi'nin önemli bir ayağı olan Trabzon İlinin projeye konu olan yaylalarının doğal dokusu korunarak, yaylalarda yapılacak konaklama tesislerinin, hizmet amaçlı açılan veya ıslahı yapılan yolların yörenin doğal yapısına en uygun proje tiplerinin belirlenmesi, uygulanması ve bu hususta kaçak yapıların önlenmesi adına gerekli tedbirlerin alınması il için alınacak tedbirlerin en önemlileri arasında yer almaktadır. Ayrıca, çalışmalar yapılırken, yerel halkın projeye ve turizme karşı tutumlarının bilinmesi ve bu yönde gerekli adımların atılması büyük önem arz etmektedir. Turizmin ilin kalkınmasına etkilerinin en üst seviyeye çıkarılabilmesi için, günümüze kadar yapılan sürdürülebilir turizm politikalarının ve çalışmalarının projeye olumlu katkılarının olabilmesi için yerel halkın görüş ve önerilerinin dikkate alınması öncelikli konular arasında yer almaktadır.

Yürütülen turizm politikaları ve projeleriyle birlikte ortaya çıkacak imkânlar aynı zamanda bu ilde yaşayan yöre insanlarının hizmetine ve kullanımına sunulacaktır. Projenin turizm hareketine olan katkısı yerel halkın yaşayış tarzını sosyo-ekonomik, kültürel ve çevresel olmak üzere çok boyutlu olarak etkilemektedir.

Projelerin yapıldığı yerlerde yaşayan halkın başlarda projeye sağlanan getiriler olan ekonomik etkileri ve proje sonrası artan turist profiline sempatiyle yaklaşacağı ancak ileriki zamanlarda turizmin ekonomik, sosyal ve çevresel etkilerinin bazı sakıncalar doğurması nedeniyle gelişim sürecinin durmasına veya gerilemesine de neden olabileceği gibi bir durumdan söz etmekte mümkündür. Bununla birlikte bu tarz projelerin sadece yerel halkın davranış ve tutumlarını etkilemediği, yaşam kalitesini de yükselttiği bir gerçektir. Bu da yörede yaşayan yerel halk ve turizm paydaşlarının turizmden fayda sağlamasına katkıda bulunarak durumun memnuniyet oluşturmaları ve projelere karşı geliştirilen olumsuz etkilerin de böylece göz ardı edilmesinde etkili olmaktadır.

Yeşil Yol Projesi'nin Trabzon yaylalarının ve yörenin doğal, beşeri ve ekonomik özellikleri üzerine etkileri bulunmaktadır. Bu etkilerden doğal çevre üzerine olan etkisi önem arz etmektedir. Yöreler yerel değerlerini turizm faaliyetleriyle daha etkin kullanma imkânına sahip olabilmektedir. Kırsal alanların kalkınmasında turizm projelerinin büyük bir rolü vardır. Bu nedenle, doğal, kültürel ve tarihi mirasın korunması turizm için önemlidir ve fiziksel planlama başta olmak üzere doğayı ve çevreyi tahrip edip kirlüten tüm öğeler dikkate alınmalıdır. Planlamada bunlara dikkat

edilmediği takdirde, turizm çevreyi kirleten bir boyut kazanmaktadır. Yeşil Yol gibi projeler bir yandan çevresel sürdürülebilirliğe katkı sağlarken, diğer bir yandan da gelişimini sürdüren bir sektör olarak turizm kaynaklarının aşırı tüketilmesine neden olabilecek bir potansiyele sahiptir. Bunun en önemli nedeni daha önce ulaşılabilir olmayan alanların Yeşil yol projesiyle ulaşılabilir olması böylece taşıma kapasitesinin aşılmasıyla çevre sorunlarına neden olabilecek olmasıdır.

Turizm doğal ve kültürel mirasın korunmasını yerel çeşitliliğinin sürdürülmesini kolaylaştıran bir etkiye sahiptir ekolojik yönden aşırı duyarlı alanları içinde bulunduran yaylalar fauna, flora zenginliğine de sahiptir ve korunması açısından önem arz etmektedir. Turizme konu olan korunan alanların sürdürülebilirliğini sağlamak için gerekli çalışmalar yapılmalı, yasal olarak koruma altına alınmalı ve belirli periyotlarda denetlenmelidir

Yeşil Yol Projesi sadece bir yol projesi olmadığından proje kapsamındaki tüm alanları istihdam etmeyi öngören yapısı nedeniyle turizm talebini karşılamaya yönelik atılacak adımlarda en önemli etkenlerin başında çevresel kaynaklar gelmektedir. Doğal mirasın çeşitliliği, yöreye turist çeken önemli etkenler olarak değerlendirilmektedir. Bu durumda, doğal çevre mirası üzerinde oluşabilecek olası bir tahribat, Trabzon İlindeki doğal çekicilikler için çekim merkezi olmayı engelleyecektir. Bu nedenle yol güzergâhları ve bu güzergâhlar arasında yapılması düşünülen turizm merkezlerinin planlaması çok iyi yapılmalı, çevresel kalitenin turizme etkisi göz önüne alındığında, bu planlamaların uzun vadede doğayı tahrip etmeyen bir çerçevede sürdürülmesine dikkat edilmelidir. Yeşil Yol Projesinin Trabzon ayağını oluşturan kısmında arazi çalışmaları sırasında doğa tahribinin minimum seviyede olduğu görülmektedir. Nitekim il genelinde proje kapsamındaki uygulamalarda yol ıslahı ve genişletmeyi kapsayan bir anlayışla hareket edilmesi doğanın daha az tahrip edilmesinde önemli bir etkidir.

Yeşil Yol Projesi kapsamında inceleme sahasında turizmin var olması adına, doğal çevrenin korunması, sürdürülebilirliğinin sağlanması ve tüm bunların projede yer alan ilke ve amaçlarla eşgüdümlü olması gerekmektedir. Bu anlamda da proje kapsamında getirilen tüm hizmetlerin denetim mekanizmaları oluşturularak denetlenmesi doğal, kültürel ve tarihi kaynakların aşırı kullanımı ile ortaya çıkacak olumsuz baskılara karşı sürdürebilir bir yaklaşım sergilenmesinde önemli bir rol oynayacaktır.

Değişen turist profili sayesinde turistlerin çevre ve doğa konusundaki bilinçleri artmaktadır. İl genelinde proje kapsamında yapılacak turistik tesisler çevreye duyarlı ve doğayı koruyan bir yapıda olmalıdır. Yeşil Yolla birlikte ildeki eski ve tahrip olmuş yapıların restore edilerek değişik amaçlar için kullanılmasıyla ilgili çeşitli projeler yürütülmektedir. Bu projeler eğer sürdürülebilir bir şekilde yürütülmezse, çevre üzerinde birtakım olumsuz etkilere yol açabilmektedir. Bu etkileri; taşıma kapasitesinin aşılmasına bağlı olarak kalabalıklaşma ve bunun sonucunda meydana gelen gürültü, hava ve su kirliliği, atık sorunu, aşırı enerji tüketimine bağlı olarak meydana gelen kirlilik ile yapıların estetik değerlerini yitirmesi ve yerel mimari özelliklerini kaybetmesi şeklinde özetlemek mümkündür. Yeşil Yol projesi ile yaylalarda yerel mimari özellikleri korunmaya çalışılmakta ayrıca yapılan kaçak yapılaşma ve çirkin betonlaşmanın önüne geçilmeye çalışılmaktadır. Yapılacak her türlü turistik tesisin yerel mimariye ve doğal yapıya uygun olarak yapılması planlama kapsamında yer almaktadır.

Yeşil Yol Projesi kapsamında yerel halkın endişeleri daha çok yaban hayatının bozulmasıyla ortaya çıkacak doğal yaşam canlılarının beslenme ve avlanma davranışlarında meydana gelen bozulmalar ile mimari açıdan yaşanan görsel kirliliğin, projeye daha da artarak çevre üzerinde olumsuz etkilere neden olabileceği kaygısıdır. Projede turizm faaliyetleri devam ederken doğaya zarar vermeden yapılacak aktiviteler yaban hayatı ve çevre üzerindeki rahatsızlığı en aza indirebilecek tarzda olmalıdır. Ayrıca turistler, yaban hayatına ve çevreye karşı nasıl davranmaları gerektiği konusunda bilgilendirilmelidir. Bunun yanı sıra, ziyaretçi yönetimi ve uygulamaları ile ilgili arazi yönetim ve kullanım kılavuzları da bu hususta yapılması gerekenler arasında yer almaktadır.

Arazi çalışmaları sırasında Yeşil Yol Projesinin geçtiği yaylalarda bir takım problemlerin olduğu tespit edilmiştir. Bu problemlerin başında atık sorunu, taşıma kapasitesinin aşılmasına bağlı olarak yaşanan çevre kirliliği, yerel mimari örneklerinin neredeyse yok denecek kadar azalmış olması, projenin geçtiği alanlarda yapılan yol çalışması nedeniyle minumum olmakla birlikte orman tahribi, çarpık yapılaşma ve buna bağlı olarak yaşanan alt yapı sorunları ile kalabalıklaşma en önemli sorunlar olarak gün yüzüne çıkmaktadır.

Yaylalarda yerel mimarinin korunması ve aile pansiyonculuğunun desteklenmesi turizm açısından önem arz etmektedir. Yayla evleri ziyaretçilerin konaklamasına uygun

hale getirilmelidir. Konaklamaya uygun yerler tespit edilerek konaklama yapacak ziyaretçilerin tesislere yönlendirilmesi gerekmektedir (Ekşioğlu, 2019: 126).

Yeşil Yol Projesinin Trabzon yaylaları üzerinde sosyo-kültürel etkileri de bulunmaktadır. Projenin amaçlarından biri de, turizm planlamasının yapıldığı çevrenin sosyo-kültürel yapısının korunmasına yönelik faaliyetlerde bulunmaktır. Böylece doğal çevreyi korumanın yanında sosyal ve kültürel mirasın da korunması projenin amaçları arasında yer almaktadır. Yeşil Yol Projesiyle birlikte yörede kültürel değişimlerin yaşanması muhtemeldir. Bunun yanında yerel kültüre önem veren ve yerel kültürü destekleyen bir proje olduğunun altını önemle çizmek gerekmektedir. Yerel kültür öğelerinin desteklenmesiyle unutulmaya yüz tutmuş somut-somut olmayan birçok geleneksel öğenin tekrar gün yüzüne çıkması ve canlanması yöre halkı için istihdam alanları da oluşturmaktadır. Bu durum sosyal yapının korunmasının önemli bir göstergesidir.

Yeşil Yol Projesinin sağlayacağı ulaşılabilirlik yerel halk sosyal ve kültürel sistemi üzerinde bir takım olumsuz etkilere de neden olabilir. Şöyle ki gelen yabancı ziyaretçiler ile yerel halkın, etkinlikleri ve ortak kullanımından kaynaklanan sorunlar bu bakımdan önemlidir. Yerel halkın yöreleri için turizmin gelişmesi adına turizm pastasından pay almak isteyip istemediği hususu oldukça önemlidir. Çünkü turizm yerel halkın desteği olmadan beklenen faydayı sağlayacak bir sektör değildir. Ayrıca projeden beklenen faydanın sağlanabilmesi için toplumun geniş bir tabanına hitap etmesi ve bu süreçte yerel toplumu devre dışı bırakacak bir yapının oluşması engellenmelidir. Diğer taraftan yabancı bazı değerlerin yerel topluma etkileri ile geleneksel yapının ve kültürün bozulması gibi durumların yaşanması sosyal bozulmalara neden olabilmektedir.

Yaylalarda turizmin gelişmesiyle birlikte yerel işletmeciler de bölgede girişimcilik faaliyetlerinde bulunmaya başlamışlardır. İşletmelerde yöre insanının da çalışması ve hatta kadınların da istihdam edilmesi gibi sosyal değişimler yaşanmakta olup, Yeşil Yol Projesinden sonra yaylalara artan ilginin yerel istihdama katkılarının artması beklenebilir.

Yeşil Yol Projesiyle her yıl düzenlenen yayla şenliklerine olan talep yol düzenleme, yol yapım ve çevre peyzaj düzenlemeleri sayesinde artmaktadır. Trabzon yaylalarında yapılan şenlikler kalabalık ve uluslararası nitelikte olmaktadır. İdari olarak Gümüşhane ili sınırları içerisinde kalmakla birlikte daha ok Trabzonlu yaylacıların

faaydalandığı Kadirga Yaylası Otçu Haftası Őenliđi, Őalpazarı Geyikli Beldesi Sis Dağı Őenlikleri, Akçaabat İlçesi Hıdırnebi Yaylası Őenliđi, Mačka LiŐer Yaylası Sođuksu Őenliđi, Vakfikebir Karadađ Yaylası Őenlikleri bu anlamda önemlidir. Bu Őenliklerde binlerce insan bir araya gelerek, el ele birlik ve beraberlik içerisinde horon halkaları oluşturup kemence eşliğinde saatlerce horon oynarlar. Bu tarz projelerin turizme yaptığı katkı sayesinde insanların kaynaşmasına ve de yabancı kùltùrleri tanımada turizmin ne kadar önemli bir rol oynadığını gùstermektedir. Yeřil Yol Projesi ile yaylalara ulaşım ve bu tùr etkinliklere katılan ziyaretçi sayısındaki artış, Trabzon ilinin tanınırlığına da katkı sağlayacaktır.

Yeşil Yol Projesinin Trabzon yayları ùzerine ekonomik etkileri doğrudan olabildiği gibi dolaylı yönlerden de olabilmektedir. Doğrudan ekonomik etkiler; turizmin bir getirisi olan harcamalar olarak ortaya çıkabilmektedir. Proje kapsamında yapılan restorasyon ve yol yapımında ortaya çıkan maliyet bu duruma güzel örnek teşkil etmektedir. Restorasyon ve yol yapım çalışmalarında ortaya çıkan diğer mal ve hizmet girdileri satın alma gibi maliyetler ise dolaylı etkiler grubunda değerlendirilebilir. Bu tarz projeler yeterince ekonomik gelişim gùsteremeyen kırsal alanlarda yeni imkânlar oluşturarak ekonomik anlamda yöreye katkı sağlamaktadır. Bu imkânlarla beraber yerel halkın ekonomik geliri de artmaktadır. Turizmden elde edilen gelirin yörede yaşayan halk tarafından gelire dùnùřmesi neticesinde turizm girdisi yörede kalacak ve yöresel ve hatta bùlgesel kalkınmaya katkı sağlayacaktır.

Turizmi geliştirmeye yönelik Yeşil Yol gibi projeler etki alanındaki bùlgelerde yerel ve bùlgesel ekonomide canlanma ve çeşitlilik yaşanmasına yol açmakla beraber diğer iş kollarında yeterli istihdam sağlayamayan yerel halka doğrudan ya da dolaylı yeni iş imkânları da oluşturabilmektedir. Yöre halkı kendi yetiştirdiği, doğal ortamdan topladığı ya da geleneksel el sanatları ùrünlerini satma fırsatı yakalayarak, ekonomik katkı elde edebilmektedir. Bu da diğer sektörlerin yörede yavaş yavaş canlanmasına farklı ekonomik faaliyetlerin gelişmesine neden olmaktadır.

Trabzon yaylalarında yaylacılık faaliyetleri olan hayvancılık ve dar alanlı bitki yetiştiriciliği faaliyetleri yerini artık turistik faaliyetlere devretmektedir. Buna bağlı olarak, yaylalarda yaşanan değişimlerin başında ise yaylaların alt yapı hizmetlerine daha fazla önem verilmesi gelmektedir. Yaylalara giden yolların dùzenlenmesi, yaylalara elektrik, su, kanalizasyon telefon ve hatta internet gibi hizmetlerin gùtùrùlmesi

yaylacılık faaliyetlerinin değişiminde önemli bir faktör olmuştur. Trabzon yaylaları son yıllarda yaz devresinde kent hayatından kaçanların uğrak yeri olan yaylalar serin, tertemiz havası, sakin, gürültüden uzak ortamından faydalanmak isteyen ziyaretçilerin sayfiye alanı haline gelmiştir. Bu durumda yeni konaklama ve rekreatif amaçlı tesisler yapılmakta, mevcut konaklama tesislerinin konforu ve standartları da yükselmektedir. Konaklama tesislerinde çalışacak elemana ihtiyaç duyulmakta bu da yörede yaşayanlar için yeni iş imkânları oluşturmaktadır.

Turizme yönelik projeler bir bölgede inşaat, yeme-içme, eğlence, taşımacılık... vb. birçok sektörün canlanmasını da sağlamaktadır. Bu durum ise istihdam imkânları yaratarak işsizliğin azaltılmasına önemli katkılar sağlar. Yeşil Yol gibi projelerin desteklenmesi sonucu gelişen turizmle birlikte küçük ve orta ölçekli işletmelerin büyüme fırsatları da doğmaktadır.

Projenin amaçlarından birini oluşturan önemli olgulardan bir tanesi de bölgede turizm faaliyetlerini tüm yıla yaymak, ziyaretçilerin konaklama sürelerini daha uzun tutmaktır. Kısa süreli aktiviteler yerine uzun bir zamana yayılmış pasif aktiviteler bu kalış süresini artırmaktadır. Yayla turizmine her yaş grubundan ve farklı eğitim düzeyinde olan insanlar katılmaktadır. Yaylalar genellikle düşük ve orta seviyeli gelire sahip insanlar tarafından tercih edilmektedir. Bu amaçla her yaş grubuna ve her gelir düzeyine yönelik yapılan aktiviteler kalış süresini uzatacak diğer bir faktördür. Böylece yerel anlamda ekonomik sürdürülebilirlik tüm yıla yayılmış olacaktır.

Yerel ekonomiye diğer bir katkı Yeşil Yolla sağlanacak ulaşılabilirlik vasıtasıyla diğer turizm çeşitleri ile entegrasyonun sağlanabilir olması, kış turizminin yaylalarda gelişme imkânı bulmasına zemin hazırlayacaktır. Bu anlamda kış turizmi yapılabilecek yaylalar belirlenerek bu bölgelerin kış turizmine yönelik alt ve üst yapı hizmetleri tamamlanarak turizme açılması yerel ve bölgesel kalkınmaya katkı sağlayacaktır.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Yapılan bu çalışmayla Trabzon'da bulunan Uzungöl Turizm Merkezi, Sis Dağı Yaylası, Kayabaşı Yaylası, Hıdırnebi, Kadıralak, Lişer, Sultan Murat, Limonsuyu, Şolma, Karadağ, Karester, Örnekekan, Kadırğa Yaylaları, Pazarcık Turizm Merkezi ve Yeşilyurt-Yılantaş Yaylası Turizm Merkezlerinde arazi çalışmaları yapılarak mevcut sorunlar ve durum Yeşilyol projesi kapsamında yapılması gerekenler yerinde incelenmiş ve değerlendirilmiştir. Trabzon'un farklı yaylarında yapılan yerinde gözlem, arazi incelemeleri ve görüşme tekniği sonucu elde edilen veriler doğrultusunda bazı bulgular ve sonuçlara ulaşılmıştır.

Yeşil Yol Projesi'nin Trabzon ili sınırları içerisindeki kapsamı, ana aks uzunluğu 314 km, yan bağlantı yol uzunluğu 208,5 km'den ibaret olup, toplam uzunluk 522,5 km'dir. Bu uzunluğun 151,7 km'si Karayolları Genel Müdürlüğü güzergâhında, 370,8 km'si ise Trabzon Büyük Şehir Belediyesi sınırlarında kalmaktadır. 2019 yılı başı itibariyle Trabzon Büyük Şehir Belediyesi sınırlarında yer alan güzergâhlarda 46,8 km yol bakım ve onarım, 7,1 km beton kaplama ve 54,9 km asfalt kaplama işlemleri tamamlanmıştır. Yani Trabzon Büyük Şehir Belediyesi sınırlarında toplam 108,8 km yol iyileştirme çalışması tamamlanmıştır.

Projeyle birlikte Trabzon şehri için tarihi süreç içerisinde önemli bir potansiyeli olan kültür turizminin yanında farklı turizm türleri ve yeni aktiviteler kazandırılma konusunda çalışmalar başlamıştır. İl arazisinin önemli bölümünün dağlık oluşu nedeniyle de yöreye en uygun turizm çeşidi olan "yayla ve kış turizmi" ön plana çıkmaya başlamıştır. Turizm merkezi ilan edilen altı yaylanın kamu kuruluşlarınca alt ve üst yapı çalışmaları yapılmaya devam etmektedir. Bu kapsamda öncelikle ulaşım ele alınarak var olan yolların standardı yükseltilerek işe başlanmıştır. Daha sonra elektrik, su, telekomünikasyon, wc, çeşme, gibi sosyal ihtiyaçları içeren yatırımlara ağırlık verilmiştir.

Önem arz eden konuların başında, çalışmalar yapılırken, yerel halkın projeye ve turizme karşı tutumlarının bilinmesi ve bu yönde gerekli adımların atılması gelmektedir. Turizmin ilin kalkınmasına etkilerinin en üst seviyeye çıkarılabilmesi, günümüze kadar yapılan sürdürülebilir turizm politikalarının ve çalışmalarının projeye olumlu katkılarının olabilmesi için yerel halkın görüş ve önerilerinin dikkate alınması önem taşımaktadır.

Bir yöre ile ilgili yapılan bir projeden en çok orada yaşayanlar etkilenir. Dolayısıyla projelerle ilgili yörede yaşayanların bilgilendirilmesi önemlidir. Arazi çalışmaları sırasında yapılan görüşmelerde görüşmecilerin bazılarının proje hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıkları anlaşılmaktadır. Yörede yaşayanlar genel olarak projeyi duyduklarını, bir yol projesi olduğunu beyan etmişlerdir. Dolayısıyla bu ve benzeri projelerde bilgilendirme sürecinin iyi yapılması önemlidir. Bu nedenle Yeşil Yol Projesi hakkında yerel halka bilgilendirme eksikliği giderilmelidir.

Burada yapılacak olan projenin tanıtımı ve projenin ne olduğu konusunda halkın bilgilendirilmesi ve yapılan çalışmaların orada yaşayanların proje amaçlarına katkılar sağlayacak görüşleri de dikkate alınarak ilerlemesidir. Projeye birlikte yapılacak planlamada doğaya ve yerel halka saygılı yayla turizmi imkânları geliştirilmelidir.

Yaylaların yönetim planlanması yöneticilerin, bölgede yaşayan yöre halkının ihtiyaçları ile doğal çevre ve kültürel kaynakların korunması arasında denge sağlanacak şekilde gerçekleştirilmelidir.

Trabzon yaylalarından geleneksel olarak faydalanma dışında son dönemde turizm amaçlı yararlanma da artmıştır. Yaylalardan faydalanmadaki artış şimdiye kadar kontrolsüz bir biçimde gerçekleşmiştir. Oysa Yeşil Yol gibi projeler planlama ve uygulamada bilimsel bakış açısından uzaklaşmaz ise çevresel sürdürülebilirliğe katkı sağlayacak bir hal alabilir. Bunun için ise, projenin salt ulaşım ağını geliştirme projesi olmak yerine, yaylaların problemlerini tespit ve bunların akılcı çözüm yollarının devreye sokulmasına ihtiyaç bulunmaktadır.

Yeşil Yol Projesi kapsamında inceleme sahasında turizmin var olması adına, doğal çevrenin korunması, sürdürülebilirliğinin sağlanması ve tüm bunların projede yer alan ilke ve amaçlarla eşgüdümlü olması gerekmektedir. Bu anlamda da proje kapsamında getirilen tüm hizmetlerin denetim mekanizmaları oluşturularak denetlenmesi doğal, kültürel ve tarihi kaynakların aşırı kullanımı ile ortaya çıkacak

olumsuz baskılara karşı sürdürebilir bir yaklaşım sergilenmesinde önemli bir rol oynayacaktır.

Yapılan proje kapsamında alternatif turizm çeşitlerinden biri haline gelen yayla turizmi ziyaretçi sayısını artırmak, gelir elde etmek, turizmi sadece belli sezonlar değil de tüm yıla yaymak ve gelen ziyaretçilere farklı deneyimler yaşatacak alternatifler sunabilmek hedeflerini de kapsamaktadır. Bu yüzden projenin doğaya ve yerel kültürel mirasa duyarsız kullanım politikalarıyla şekillendirilmemesi gerekmektedir. Buna bağlı olarak son yıllarda yayla turizmine olan talebin artması sonucu koruma-kullanma ve taşıma kapasitesi dengesi aşılmadan yapılacak düzenlemeler için yaylalardaki uygun alanların belirlenmesi ve planlanması gerekmektedir.

İlde yayla turizmine hizmet eden birçok yayla bulunmaktadır. Ancak, bazı yaylalar daha çok tercih edildiği için, taşıma kapasitesi aşılmakta ve koruma-kullanma dengesi bozulmaktadır. Bozulan denge hem doğaya hem de yerel halka zarar vermektedir. Taşıma kapasitesinin aşılması sonucu milyonlarca yılda oluşabilmekte olan doğal çekicilikler bazen geri dönüşü mümkün olmayacak şekilde birkaç on yılda tahrip olabilmekte, elden çıkabilmektedir. Yayla turizminin geliştiği yaylalar doğal zenginliğin yanında ekolojik ve kültürel zenginliğe sahip alanlar oldukları için koruma-kullanma dengesi sürdürülebilirlik açısından önem arz etmektedir. Bu nedenlerle planlamalarda mutlaka yaylaların taşıma kapasitesi göz önünde bulundurulmalıdır.

Yeşil Yol Projesinin Trabzon ayağını oluşturan kısmında arazi çalışmaları sırasında doğa tahribinin minimum seviyede olduğu görülmektedir. Nitekim il genelinde proje kapsamındaki uygulamalarda yol ıslahı ve genişletmeyi kapsayan bir anlayışla hareket edilmesi doğanın daha az tahrip edilmesinde önemli bir etkidir.

Arazi çalışmaları sırasında Yeşil Yol Projesinin geçtiği yaylalarda bir takım problemlerin olduğu tespit edilmiştir. Bu problemlerin başında atık sorunu, taşıma kapasitesinin aşılmasına bağlı olarak yaşanan çevre kirliliği, yerel mimari örneklerinin neredeyse yok denecek kadar azalmış olması, projenin geçtiği alanlarda yapılan yol çalışması nedeniyle minimum olmakla birlikte orman tahribi, çarpık yapılaşma ve buna bağlı olarak yaşanan alt yapı sorunları ile kalabalıklaşma en önemli sorunlar olarak gün yüzüne çıkmaktadır.

Yine arazi çalışmaları sırasında yapılan tespitlere göre su sıkıntısı, yayla şenlikleri zamanında yaşanan otopark sorunu, sosyal tesis yetersizliği ve var olan

tesislerin yetersiz kalması, yolların bazı kesimlerde standardının bozuk olması, günöbirlükçi ziyaretçiler tarafından doğal çevrenin tahrip edilmesi ve bu konuda denetim mekanizmalarının bulunmaması tüm yaylaların diğler ortak sorunları durumundadır. Projede Trabzon yaylarıyla ilgili yapılması gereken öncelikle tespit edilen bu sorunların analiz edilerek çözüm yoluna gidilmeli ve denetim mekanizmaları hayata geçirilerek yapılan çalışmaların sürdürülebilir olmasına imkân sağlanmalıdır. Aşırı kullanma sonucu oluşan sorunlar gerekli alt ve üst yapı, bakım ve yönetim planlamaları, belirli sınırlandırmalar ve koşullar getirilerek giderilmelidir.

Konaklama işletmelerinde, çalışma saatlerinin çok esnek olması ve işletmenin sezonluk çalışıyor olması gibi sebeplere bağli olarak kalifiye eleman sorunun yaşandığı belirlenmiştir. Bu durum ise verilen hizmet standartlarının düşük olmasına yol açmaktadır.

Yeşil Yol Projesi'nin asıl amacı proje kapsamındaki yaylalara ulaşılabilirliği kolaylaştırmaktır. Nitekim yeni yol çalışmaları ve mevcut yolların ıslahı projenin asıl gövdesini oluşturmaktadır. Yollar dışında yaylaları ziyaret edecek olanların ulaşımını kolaylaştıracak bir diğler önemli araç da yönlendirme tabelalarıdır. Trabzon iline ait yaylaların bir kısmında yeterli yönlendirme tabelası bulunmamaktadır. Ayrıca Sis Dağı yaylalarında olduğu gibi çoğu güzergâhtaki tabelalarda ise mesafe bilgileri yer almamaktadır. Bu nedenle tüm yayla yollarında yönlendirme tabelaları ve mesafe bilgileri ile ilgili eksiklikler giderilmelidir. Bu işlemin de bir plan ve standart çerçevesinde gerçekleştirilmesi önemlidir.

İl genelinde proje kapsamında yapılacak turistik tesisler çevreye duyarlı ve doğayı koruyan bir yapıda olmalıdır. Yeşil Yolla birlikte ildeki eski ve tahrip olmuş yapıların restore edilerek diğler amaçlar için kullanılmasıyla ilgili çeşitli projeler yürütölmektedir. Bu projeler eğer sürdürülebilir bir şekilde yürütölmezse, çevre üzerinde birtakım olumsuz etkilere yol açabilmektedir. Bu etkileri; taşıma kapasitesinin aşılmasına bağli olarak kalabalıklaşma ve bunun sonucunda meydana gelen güröltü, hava ve su kirliliği, atık sorunu, aşırı enerji tüketimine bağli olarak meydana gelen kirlilik ile yapıların estetik değlerlerini yitirmesi ve yerel mimari özelliklerini kaybetmesi şeklinde özetlemek mümkündür. Yeşil Yol Projesi ile yaylalarda yerel mimari özellikleri korunmaya çalışılmakta ayrıca yapılan kaçak yapılaşma ve çirkin

betonlaşmanın önüne geçilmeye çalışılmaktadır. Yapılacak her türlü turistik tesisin yerel mimariye ve doğal yapıya uygun olarak yapılması planlama kapsamında yer almaktadır.

Projenin önemli ayaklarından biri olan çevre düzenlemesi ve estetiği konusunda özellikle taşıma kapasitesinin aşılmasına bağlı olarak oluşan aşırı kullanım ve hatalı planlamadan kaynaklanan sorunların giderilmesi, doğal ve kültürel değeri olan yaylaların korunmasına yönelik planlan ve yönetim için gerekli olan çalışmaların yapılabilmesi, çeşitli meslek grubundan temsilcilerin bir araya gelerek ortak paydalarda buluşmaları ve yapılan uygulamaların da bu paydalar doğrultusunda gerçekleşmesi gerekir. Yaylaların doğal ve kültürel potansiyellerini doğru saptayıp, bu potansiyellerin en fazla yararlı kullanılması sağlanmalıdır.

Yaylarda yapılan konaklama tesisleri doğal çevreyle uyumlu olmalıdır. Alınacak önlemlerle kaçak ve çarpık yapılaşma önlenmeli, betonlaşmanın önüne geçilmeli, yapılaşmaya belli kriterler getirilerek geleneksel mimari ön plana çıkarılmalı ve korunmalıdır. 2019 yılında Trabzon yaylalarındaki kaçak yapılaşmalara yönelik yıkım çalışmalar yapıldı ve gerekli önlemler alınmaya başlanmıştır bu kapsamda Trabzon'un Akçaabat, Araklı, Beşikdüzü, Çarşıbaşı, Çaykara, Düzköy, Köprübaşı, Maçka, Ortahisar, Sürmene, Şalpazarı, Tonya ve Vakfikebir ilçelerinde toplam 160 yapının yıkımının tamamlanmış, 'İmar barışı' kapsamı dışında kalan diğer kaçak yapıların da yıkımına devam edilmektedir. Özellikle Uzun göl de ki kaçak yapılaşmanın önüne geçilmeye çalışmakta yeni kaçak yapıların yapılması önlenmeye çalışılmaktadır (www.haberturk, 2019)

DOKAP, bölgenin cazibesini artıracak her türlü projeye açık bulunmaktadır. Bu anlamda yapılacak tesisler ile konaklama imkânı sağlanmasının yanında o tesiste hizmet verecek personelin eğitimini, inşaat, yeme-içme, eğlence, taşımacılık gibi her türlü talebin karşılanmasına yönelik çalışan bir kurum karakteristiği bulunmakla beraber bu tarz projeleri destekleyen ve geliştiren bir vizyona da sahiptir. Yeşil Yol Projesinin tamamlanmasından sonra da kurumun Trabzon ili yaylaları ile ilgili desteklerinden faydalanılmalıdır.

Yaylalarda yapılacak olan turizm alt yapısıyla artacak turizm potansiyelini oluştururken turizm alanlarında ziyaretçilerin yararlanabileceği alt ve üst yapıya ait yatırımlar yapılırken dikkat edilmesi gereken bazı hususlar bulunmaktadır. Öncelikle konaklama tesislerinin yeri belirlenirken çekim merkezi alanları belirlenmeli ve bu

çekim merkezlerine yakın yerler tercih edilmelidir. Ayrıca mümkün mertebe mevcut alt yapı imkânlarının olduğu alanlar seçilmelidir. Yaylalarda çok elzem durumların dışında yeni yapılaşmaya izin verilmemeli, ziyaretçilerin ihtiyaçlarının karşılamaya yönelik (konaklama, alışveriş, yeme içme) olarak mevcut yapılardan faydalanılmalıdır. Yerel mimariye uygun olanlar korunmalı olmayan ama özgün bir karakter gösteren yapıların aslına uygun restorasyonu yapılarak turizme kazandırılması teşvik edilmelidir. Çarpık ve yerel mimariye uygun olmayan yapılaşmaya asla izin verilmemelidir.

Ülkemizde atık yönetimi, evsel, tıbbi, tehlikeli ve tehlikesiz atıklar olmak üzere gruplara ayrılmaktadır. Projeyle birlikte yaylalardaki taşıma kapasitesi ve yeni yerleşme alanlarının oluşmasına bağlı olarak artacak katı atık sorunun minimizasyonu, kaynağında ayrı toplanması, ara depolanması, gerekli olduğu durumda atıklar için transfer istasyonlarının kurulması, atıkların taşınması, geri kazanılması, bertarafı, geri kazanım ve bertaraf tesislerinin işletilmesi ile kapatma, kapatma sonrası bakım, izleme-kontrol süreçlerini içeren bir yönetim sistemi uygulanmalıdır.

Projeyle birlikte yapılacak olan yayla turizm merkezleri ve yaylalara ait çayır ve otlakların yem verimini ve kalite yönünden yükseltmek için sulama, gübreleme, zararlı ot mücadelesi, tohumlama ve benzeri biyolojik tekniklerle birlikte, otlatmayı ve kolaylaştırıcı tesislerin yapılması, toprak ve su muhafaza gibi çeşitli fiziksel ve teknik tedbirlerin alınarak uygulanması yaylalara ait çayır ve otlaklarda üzerinde bulunan iyi cins mera bitkilerinin ağırlıklı olarak bitki örtüsündeki yüzde miktarlarına dayanan bir sınıflandırma sisteminin yapılması ileride oluşabilecek bitki ve doğal ortam özelliklerine ait endemik bitkilerin yok olmasının önüne geçecektir.

Yöresel el sanatları, kültürel miras için önemli bir yere sahiptir. Kırsal alanlarda gelişme gösteren yayla turizminin yaygınlaşması ile yaylalara yapılacak altyapı, sağlık ve eğitim gibi hizmetlerin kalite ve sayısında önemli miktarlarda artışlar görülebilecektir. Yayla turizminin gelişmesi ile yöredeki kadınların aile içersindeki rollerinin değişmesi ve kadının çalışma yaşamına daha aktif olarak katılması sağlanabilecektir. Bölgede gelişecek olan yayla turizmi sayesinde dışarıya göçün yavaşlaması, kadın istihdamın arttırması gibi birçok sosyo kültürel değişiklik yaşanacaktır.

Yayla turizminin önemli bir ayağını temsil eden işletmelerinin kurumsallaşamaması aile pansiyonculuğu şeklinde hizmet vermesi ve buna bağlı

olarakda istenen gelişimin sağlanamamasının nedenleri, finansal yapı, rekabet koşulları, yasal uygulamalar ve yerel halkın yabancı ziyaretçilere bakış açısının olumsuz olmasıdır. Teknik ve uzman eleman yetersizliği işletmelerin hizmet kalitesinin düşük olması ulaşılabilirliğin zorluğuyla birlikte tesisler için gerekli her tür mal ve hizmetin karşılanmasının zorluğu, finansal kaynakların yokluğu ya da eksikliği yayla turizm işletmeleri için bir engel olarak görülebilmektedir. Yasal mekanizmanın işlevsel olmaması ya da yetersiz kalması işletmelerle ilgili düzenlemelerin ve işletmelerin işleyişinin belirli bir standartının olmaması turizm potansiyeli yüksek yayla ve bu yaylalardaki işletmelerin turizmden elde edeceği payı azaltmaktadır. Projeyle yayla turizm merkezlerindeki işletmelerin belirli bir standarta kavuşturulması yöresel anlamda turizme paydaş olan tüm sektör ve paydaşları olumlu yönde etkileyecektir.

Yaylalarda yapılacak yönetim planlarında ormanlık alanların genişletilmesi aşamasında bitki ve hayvan türlerinin geçiş ve üreme yolları tayin edilerek biyolojik çeşitliliğinin artırılması ve korunması adına yapılacak çalışmalarda bunun göz ardı edilmemesi bunun yanında definecilik, Hesler ve taş ocaklarının açılması gibi kültürel ve doğal çevreye zararlı faaliyetlerin engellenmesi, erozyon, taşkın, su kirliliği gibi doğal çevrenin tahrip edilmesini önleyici tedbirlerin alınması elzemdir.

Yeşil Yol Projesiyle gelişecek turizm sektöründe faaliyet gösteren tüm paydaşlar çevreci ve doğa dostu olmalı ve farklı alışkanlıklarının gelişmesi için teşvik edici çalışmalar yapılmalıdır. Turistik aktiviteler sırasında doğal çevre kirletilmemeli ve doğada telafisi mümkün olmayan tahribatların yapılmamasına özen gösterilmelidir.

Projeyle sağlanacak bölgesel kalkınmanın desteklenmesi ve turizm adına mevcut potansiyelin değerlendirilmesi önemli bir konudur. Bu potansiyel değerlendirilirken de doğal alanlarının korunmasına katkıda bulunulmuş olacaktır. Kalkınmayla birlikte potansiyel alanların korunması sağlanmalıdır. Doğal ve kültürel kaynaklara sahip bu yöreler hem turizm için yeni destinasyon alanları oluşturacak hem de cazibe merkezi olarak hizmet vermeye ve diğer sektörlerle de iş imkanı oluşturmaya yardımcı olacaktır. Turizmle birlikte gelişecek olan bu yörelerde ortaya çıkacak olumsuzlukların doğuracağı etkilerin de mümkün olduğunca minimize edilmeye çalışılması gerekmektedir. Buradaki amaç yörenin sahip olduğu doğal güzelliği, turizmle çeşitlendirerek farklı aktiviteler olan yürüyüş parkurları, trekking, kış turizmi, avcılık,

doğa gözlemciliği, dağcılık, kamp gibi ziyaretçileri farklı alanlara yönleltmek, yöreye özgü gastronomik özellikleri ziyaretçilerin faydasına sumak ama bu aktiviteleri yaparken bu değerleri koruyarak sürdürülebilirliğini sağlamak olmalıdır.

Projenin asıl amacı olan yöresel turizmin geliştirilmesine yönelik çalışmalar aynı zamanda diğer sektörlerin gelişmesine de etki edecektir. Turizm, tarım, ulaşım, inşaat, gıda gibi hizmet alanlarına yönelik sektörlerinin canlanmasını sağlamaktadır. Ancak bu sektörlerden alınacak hizmetler yöreden karşılanmalıdır. Eğer hizmetler yöreden değil de başka yerlerden karşılanırsa yerel kalkınmaya katkı sağlamayacaktır. Ayrıca gelişen bu sektörler sayesinde yerel halkın hayat standartları da yükselecek, ürünlerin üretim kalitesi ve standardizasyonu da sağlanarak ürünün gerçek değerini bulmasına katkı sağlanmış olunacaktır.

Projeyle yol standartları birçok yer de yükseltilmiş ve yükseltilmeye devam edilmektedir. Alt yapı hizmetlerindeki eksiklikler kısmen düzeltilmiş bulunmaktadır. Projenin yaylalardaki turizm alanlarında hizmet standartlarının yükseltilmesine vesile olacağı ön görülmektedir. Bunun yanı sıra mimaride estetik kaygı gözetilecek ve yerel mimarinin ön plana çıkması mümkün olabilecektir böylece de yaylalar da yaşanan yoğun çarpık yapılaşmanın farkındalığının artmasına katkı sağlayacaktır.

Yeşil Yol Projesi İncelendiğinde yaylaların ıslahıyla ilgili bir takım düzenlemelere gidileceği görülmektedir ama bunun bir standartı bulunmamaktadır. Bunu önlemek adına örnek yayla yönetim planları oluşturulabilir. Yaylalar da neyi nasıl inşa edileceği hangi ihtiyacın nasıl karşılanacağı, hangi hizmetlerin hangi standartlarla verilebileceği vb. içerikleri kapsayan bir yönetim planı oluşturulmalıdır.

Projeyle birlikte Trabzon İlinin turizm potansiyelini en iyi şekilde ortaya çıkaracak ve turizm çeşitliliği sağlayacak turizm arz dokusu yaratmak amacıyla kısa, orta ve uzun vadeli planlama çalışmaları ve plan zamanlaması yapılmıştır. Planlamalar ışığında yapılan çalışmalarla ortaya çıkan turizm potansiyeli yükseltilerek turizm hizmetine sunulması ile il yaylalarına ziyaretlerin artması beklenmektedir. Ziyaretçi sayısının artmasına paralel olarak konaklama, yeme- içme ve alışveriş tesislerinin de sayısı artmaktadır. Bunun yanı sıra kaliteli hizmet ve eğitimli personel ile turizm sektörü gelişme göstermektedir. Trabzon'da başta yayla turizmi olmak üzere, turizm sektörünün gelişmesiyle turizm kaynaklarından etkin şekilde yararlanmak yerel ekonomiye büyük canlılık getirdiği gibi ülke ekonomisine de katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Alagöz, C. A. (1941). Yayla Tabiri Hakkında Rapor. Birinci Coğrafya Kongresi. Raporlar, Müzakereler, Kararlar. Maarif Vekilliği, S: 41, 150.
- Aydınözü, D. ve Solmaz, F. (2003). Doğu Karadeniz Bölümü Yaylacılık Faaliyetlerine Bir Örnek: Giresun Kümbet Yaylası, Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, S: 3, 55-69.
- Barut, A., Asoğlu, V. ve Yıldırım N. T. (2016). Çözüm Sürecinin (Şanlıurfa Ve Diyarbakır) Bölgesine Ekonomik Etkileri. Muş Alparslan Üniversitesi, 20.02.2019 tarihinde www.turkoloji.cu.edu.tr adresinden erişildi.
- Benzer, Kılıç, A. N. (2006). Bolu-Göynük Ve Yakın Çevresi Doğal Ve Kültürel Kaynaklarının Ekoturizm Açısından Değerlendirilmesi. Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi. Ankara.
- Bilici, N. ve Işık Z. (2018). Bölgesel Kalkınmada Yayla Turizmi: Rize İli Örneği, 1, 1-21, Açü Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi.
- Çetiner, E. (1998). Turizmde Bölgesel Kalkınma, Verimlilik Ve Kaynakların Etkin Kullanımı. 1. Turizm Şurası, Turizm Bakanlığı.
- Çevre ve Şehircilik Bakanlığı. (2018). Trabzon İli Sit Alanları.
- Cin, M. ve Emiroğlu, Aydın, F. (2015). Giresun'da Yayla Yerleşmelerini Etkileyen Coğrafi Faktörler. Yayla Kültürü Ve Yaylacılık Sempozyumu, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Yayınları, S:153-160.
- Daşcı, M. ve Çomaklı, B. (2006). Yaylacılık ve Tarımsal Açından Önemi. Atatürk Üniversitesi. Ziraat Fak. Dergisi. S:37 (2), 275-280, ISSN : 1300-9036.
- Demir, C. ve Çevirgen, A. (2006). Turizm Ve Çevre Yönetimi – Sürdürülebilir Gelişme Yaklaşımı, Nobel Yayınları.
- Doka. (2014), TR90 Doğu Karadeniz Bölge Planı, Trabzon: Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı. Dokap. (2014), Doğu Karadeniz Projesi (Dokap) Eylem Planı (2014-2018), T.C. Kalkınma Bakanlığı Doğu Karadeniz Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı.

- Doğanay, H. (1997). Türkiye Beşeri Coğrafyası. Meb Yayınları, Bilim Ve Kültür Eserleri Dizisi, S: 273-274-276-277-278-280.
- Doğaner, S. (2001). Türkiye Turizm Coğrafyası. Çantay Kitabevi, S: 202-203-204.
- Dokap. (2014). Doğu Karadeniz Bölge Planı 2014-2023, Trabzon: Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı Yayını.
- Dokap. (2013). 2013 Yılı Trabzon İl'i Yeşil Yol Projesi Verileri.
- Dokap. (2014). 2014 Yılı Trabzon İl'i Yeşil Yol Projesi Verileri.
- Dokap. (2015). 2015 Yılı Trabzon İl'i Yeşil Yol Projesi Verileri.
- Dokap; (2016), 2016 Yılı Trabzon İl'i Yeşil Yol Projesi Verileri.
- Dokap. (2017). 2017 Yılı Trabzon İl'i Yeşil Yol Projesi Verileri.
- Dokap. (2018). 2018 Yılı Trabzon İl'i Yeşil Yol Projesi Verileri.
- Dokap. (2018). 2018 Yılı Trabzon Kontrol Kesim Numaraları Listesi.
- Dokap. (2018). 2018 Trabzon İli Önceliklere Göre Yol Kaplama Cinsi Listesi.
- Dokap. (2018). Doğu Karadeniz Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı 2017 Yılı Sayıştay Denetim Raporu.
- Dokap. ve Oka. (2018). Yeşil Yol Güzergâhındaki Kültür-Turizm ve Altyapı Yatırımlarının Desteklenmesi. Mali Destek Programı. Dokap Eylem Planı.
- (2019). 2014-2018 Trabzon: Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı Yayını.
- Ekşioğlu, A. G. (2019). Kürtün İlçesinin Ekoturizm Potansiyeli, Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Gümüşhane.
- Emiroğlu, M. (1977). Bolu'da Yaylalar Ve Yaylacılık. Ankara Üniversitesi Dil Ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları. S: 24.
- Erdoğan, N. (2005). Sürdürülebilirlik Açısından Türkiye'de Ekoturizm Gerçeği. Ekoloji Magazin Doğa, Çevre Ve Kültür Dergisi, Sayı 6, 36-41.
- Erdoğan, N. ve Erdoğan İ. (2005). Ekoturizm Betimlemeleriyle İletilenlerin Doğası. S. 55-82, Gazi Üniversitesi İletişim Dergisi.
- Göney, S. (1976). Mengen Havzası'nda Köy Meskenleri, İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü Dergisi, S: 135-136.
- Gülez, S. (1992). Doğu Karadeniz Bölgesi İçin Yeşil Turizm Planlama İlkeleri. Doğu Karadeniz Turizmi Konferans-Workshop Turizm Bakanlığı, Turizm Eğitim Genel Müdürlüğü, S: 72-73.
- Holden, A. (2000). Environment And Tourism, Usa And Canada: Routledge, S:165.

<http://acikarsiv.ankara.edu.tr/browse/30685/180766.pdf?show>. Erişim tarihi 2.08.2019

<http://dergi.park.org.tr/dergipark.org.tr/tr/pub/soid/issue/30885/335095>. Erişim tarihi 4.08.2019

<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/511442>. Erişim tarihi 7.08.2019

<http://dspace.ankara.edu.tr/xmlui/handle/123456789/68125>. Erişim tarihi 10.08.2019

<http://dspace.balikesir.edu.tr/xmlui/handle/20.500.12462/3506#sthash.tF2bP74z.Ax22KSny.dpbs>. Erişim tarihi 15.08.2019

http://dspace.balikesir.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/20.500.12462/3506/10225237_tez.pdf.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Erişim tarihi 18.09.2019

<http://google.com/search?q=DoğuKaradenizBölgesiiçinYeşilTurzimPlanlamaİlkeleri.69i57.1509j0j8&sourceid=chrome&ie=UTF-8>. Erişim tarihi 2.08.2019

<http://homeoftrabzon.com/sayfa/doga-sporlari>. Erişim tarihi 2.05.2019

<http://kulturportali.gov.tr/turkiye/izmir/turizmaktiviteleri/deniz-kum-gunes-turizmi>. Erişim tarihi 2.10.2019

<http://neredekal.com/blog/serinlemek-icin-farkli-bir-alternatif-akdeniz-yaylaları>. Erişim tarihi 17.06.2019

http://prague2014.econworld.org/assets/bilici_yayla_turizminin.pdf. Erişim tarihi 12.01.2019

<http://sabah.com.tr/galeri/turizm/karadenizde-yolculuk-yesile-donuyor-yesil-yol-projesi>. Erişim tarihi 2.08.2019

<http://seralakehotel.com/trabzonda-gezilecek-yerler/kadiralak-yaylasi>. Erişim tarihi 4.07.2019

<http://turizmsurasi.ktb.gov.tr/TR-204576/turizmde-urun-cesitliligi-ve-surdurulebilirlik-komisyon-.html>.

<http://trabzon.net.tr/trabzon.ktb.gov.tr/TR-57699/yayla-turizmi.html>. Erişim tarihi 10.08.2019

<http://trabzon.ktb.gov.tr>. Erişim tarihi 3.08.2019

<http://Unep.Fr/Shared/Publications/Pdf/Dtux0592xpatourismpolicyen.Pdf>. Erişim tarihi 21.10.2018

<http://ural-mutlu.blogspot.com/2011/06/turkiyede-yaylalcik.html>. Erişim tarihi 21.05.2019

- http://prague2014.econworld.org/assets/bilici_yayla_turizminin.pdf. Erişim tarihi 22.11.2019
- İzıdırak, R. (1986). Coğrafya Terimleri Sözlüğü, MEB Öğretmen Kitapları Dizisi, S:340.
- Karabağ, S., ve Şahin S. (2014). Türkiye Beşeri Ve Ekonomik Coğrafyası. Pegem Akademi Yayınları, S: 103,104.
- Kiper P. ve Işın B., (1992), Doğu Karadeniz Yaylaları Planlama Yaklaşımı, Doğu Karadeniz Turizmi Konferans-Workshop (22-25 Haziran 1992), S: 67, Trabzon.
- Kuruca, N., Kara, H. ve Emiroğlu, Aydın, F. (2015). Yayla Kültürü Ve Yaylacılık Sempozyumu (6-7 Kasım 2014 - Bilecik), Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Yayınları, S: 161-184.
- Kültür Ve Turizm Bakanlığı. (2007). Türkiye Turizm Stratejisi Eylem Planı (2007-2023) Raporu.
- Maçka Kaymakamlığı. (2020). 10.01.2020 tarihinde <http://www.macka.gov.tr> adresinden erişildi.
- Meteoroloji Genel Müdürlüğü. (2019). Trabzon Meteoroloji İstasyonu Yıllık Yağış Ve Sıcaklık (C°) Değerleri (1927-2018) 19.05.2019 tarihinde www.mgm.gov.tr adresinden erişildi.
- Özbey, F. R. (2002). Küreselleşme Sürecinde Sürdürülebilirlik. Anadolu Üniversitesi, İibf Dergisi.
- Polat, A. T. (2006). Karapınar İlçesi Ve Yakın Çevresi Peyzaj Özelliklerinin Ekoturizm Kullanımları Yönünden Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Sağiroğlu, Ö. (2016). Korumada Turizmin, Kurtarıcı Rolü Üzerine. 20.01.2020 tarihinde www.alonot.com.tr adresinden erişildi.
- Sekban, G., D. Ü., Bekar M., ve Acar, C. (2018). Trabzon İlinin Yayla Turizmi Potansiyelinin Değerlendirilmesi Ve Farkındalık Yönünden İncelenmesi, Uluslar Arası Bilimsel Araştırmalar Dergisi.
- Sezer, İ. (2015). Doğu Karadeniz’de Gelişme Potansiyeli Yüksek Bir Yayla Turizm Merkezi: Kulakkaya Yaylası, Doğu Coğrafya Dergisi Atatürk Üniversitesi, S:34, 89- 114. <https://doi.org/10.17295/dcd.21997>
- Somuncu, M., ve Ceylan, S. (2015). Doğu Karadeniz Bölgesi'nin Kırsal Alanlarında Halk Müziği, Yerel Danslar Ve Yayla Festivalleri. Ankara Üniversitesi.

- Sözer, A. N. (1972). Kuzey Doğu Anadolu'da Yaylacılık, İş Matbaacılık ve Tic., Ankara, S : 68.
- Subaşı, B. (2004). Yayla Turizm Sektör Profili, İto Etüt Ve Araştırma Şubesi, S: 3,
- Şahin, C., Doğanay, H. ve Özcan, N. A. (2007). Türkiye Coğrafyası, Gündüz Eğitim Ve Yayıncılık.
- Tetik, N. (2012). Turist Rehberlerinin Ekoturizm Alanındaki Yeterlilikleri: Doğu Karadeniz Örneği, Doktora Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- T.C. Kalkınma Bakanlığı Doğu Karadeniz Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı. (2013). Trabzon İl Raporu.
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2019). Yatırım Ve İşletmeler Genel Müdürlüğü Araştırma Ve Değerlendirme Daire Başkanlığı, 2019 Ocak-Şubat-Mart (I. Çeyrek) Raporu.
- Tuik. (2019). Trabzon İlinde Tarım Alanları Ve Tarım Üretiminin Dağılışına Ait Veriler, Ankara, tarihinde 19.05.2019, www.tuik.gov.tr adresinden erişildi.
- Tuik. (2019). Nüfus Verileri, Trabzon İl'i Yıllara Göre Nüfus Miktarı Verileri, tarihinde 19.05.2019 <http://www.tuik.gov.tr> adresinden erişildi.
- Tuik. (2019). Yıllara Göre İllerin Yıllık Nüfus Artış Hızı, 2010-2018 Yılları Arası Trabzon İl'i Yıllık Nüfus Artış Hızı Verileri, tarihinde 19.05.2019 www.tuik.gov.tr adresinden erişildi.
- Tuik. (2019). Tuik Nüfus Tahminleri, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (Adnks), 2010-2018, tarihinde 19.05.2019 <http://www.tuik.gov.tr> adresinden erişildi.
- Tuik. (2019). Trabzon İlinde Tarım Alanları Ve Tarım Üretiminin Dağılışı (2018), tarihinde 19.05.2019 <http://www.tuik.gov.tr> adresinden erişildi.
- Tuik. (2019). Trabzon İli Belediye Belgeli Konaklama Tesislerinde Tesise Geliş Ve Geceleme Sayıları, tarihinde 19.05.2019 <http://www.tuik.gov.tr> adresinden erişildi.
- Tüsiad. (2012). Sürdürülebilir Turizm, Sis Matbaacılık, S: 8.
- Tüsiad. (2012). Sürdürülebilir Turizm Faaliyet Raporu, Tüsiad Yayınları.
- United Nations. (1989). Brundland Report, United Nations Publication.

- Unep. (2005). United Nations Environment Programme And Wto (World Tourism Organization), Making Tourism More Sustainable, A Guide For Policy Makers. 21.05.2019 tarihinde, www.unep.fr/shared/publications adresinden erişildi.
- Wood. (2002). Ekoturizm: Sürdürülebilirlik İlkeleri, Uygulamaları Ve Politikaları, Birleşmiş Milletler Çevre Programı, S: 14.
- Wto. (2009). Wto-Unep Concept Paper. International Year Of Ecotourism 2002, 10.03.20019 tarihinde. www.world-tourism.org adresinden erişildi.
- Yıldız, S. (2016). Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi/ Journal of Travel and Hospitality Management, 14 (2), 2017, 110-125.
- Zaman, M. (2007). Doğu Karadeniz Kıyı Dağları'nda Yaylalar Ve Yaylacılık. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınları S: 8.
- Zaman M., Şahin, İ.F., Bayram, N. (2007), Doğu Karadeniz'de Alternatif Bir Turizm Merkezi: Kümbet Yaylası, Doğu Coğrafya Dergisi, Sayı: 17, 33-65.
- Zaman, M. (2010). Doğu Karadeniz Kıyı Dağları'nda Dağ Ve Yayla Turizmi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınları.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Ömer Faruk EKŞİOĞLU
Doğum Yeri ve Tarihi : Sivas- 02.04.1988

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : Anadolu Üniversitesi - İktisadi ve İdari Bilimler
Fakültesi - Kamu Yönetimi 2013-2015
Yüksek Lisans Öğrenimi: Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler
Enstitüsü Turizm İşletmeciliği Tezli Yüksek Lisans 2017-2020
Bildiği Yabancı Diller : İngilizce

İş Deneyimi

Projeler : Gümüşhane Üniversitesi, GÜBAP07-Lisansüstü Öğrenci
Destek Programı
Çalıştığı Kurumlar : Gülbahar Hatun Polis Merkezi 3.Nolu Erdoğan Mah. Ziraat
Sok. Ortahisar /Trabzon

İletişim

Telefon : 0 531 654 38 34
e-posta Adresi : omerfarukeksioglu@outlook.com

Tarih : 28/02/2020